

רבי חסדיי — רבי יאשיה

ר' חסדאי, וכבר נתקשו האחרונים בהרבה מקומות ואמרו שהיו שני ר' חסדאי, ולדברינו ניתא יותר האחד הוא ר' חסדאי רבו דרבא והאחר ר' חסדאי, ובבבלי אמר לרוב ר' חסדאי ואך במקומות מעטים ר' חסדאי ולכן טעו הסופרים וכתבו ככל מקום ר' חסדאי, ובירושלמי כתבו ג"כ ר' חסדאי, ר' חסדי, אך באו בזה לידי ערוב גדול. — ובסוטה פ"ט כ"ד ריש ע"ב איתא רבי חסידה שאל לר' חזקיה לא מסתברא עד סוף ימיו וכו' ור' חזקי' היה בדור הרביעי עיי' ערכו זה רבי חסידה הוא ר' חסדאי. ויש עוד להעיר דבמקום דאיתא בירושלמי רבי חסידא, ר' חסדי איתא בכינוי רבי, ור' חסדא איתא בכינוי רב חסדא, כי הבבליים אשר לא עלו לא"י נקראו רב ולא רבי וכמו שהערנו בפתיחת זה הפרק.

רבי חצנא ברכות פ"א ב' ע"ג אמר רבי חצנא מאיילת השחר עד שיאור המזרח אדם מהלך וכו', וב"מ הגי' אמר ר' חנינא והוא הנכון.

אות טי"ת.

רבי טבי ר' טבי אמר הרבה פעמים בשם ר' יאשיה. שקלים פ"א הל' א' כתובות פ"ו ל' ע"ד תרומות פ"ב ס"א סוף ע"ב. וכן בבבלי ברכות פ"ו ע"ב שתי פעמים ושם ס"ג ע"א ובמ"א. מזה נראה שהיה תלמידו של רבי יאשיה (עיי' ערכו) וחי בדור הרביעי.

ר' טביומי בדור הרביעי. ברכות פ"ב הל' א' ר' טביומי שאל לרבי חזקיה לית הדא אמר שאין לך צריך כוונה אלא פסוק הראשון בלבד. רבי טבלאי, טבליי עירובין פ"ח כ"ה ע"א רבי טבלאי בשם רב אין חורבה למים. שבת פ"ו ח' ע"א ר' יעקב בר אחא רבי טבליי חנין בר בא בשם רב הלכה כר' יהודה לענין שבת. — ובבבלי נקרא רב טבלאי, ועיי' חולין קל"ב ע"ב שהיה בימי ר' נחמן. — ונראה שהיה בבבלי, ואפשר שעלה לא"י ולכן נקרא רבי או שהוא ט"ס וצ"ל רב טבלאי.

רבי טייפה סמוקה דמאי פ"ג כ"ג ע"ג רבי טייפה סמוקה בשם רבי אבהו כותין נאמנין על הפיקדון. — ובבבלי ריש פ"ח איתא ר' טייפה סמוקה בעי קמי ר' יוסי וכו' והוא ר' טייפה סמוקה.

אות יו"ד.

רבי יאשיה בדור השלישי. שביעית פ"ה הל' ה' (ל"ט ע"א) ר' יצחק בר רדיפה הוה ליה עובדא אתא שאל לר' ירמיה אמר ליה מה אריותא קטיך ואת שאל לתעלייא אתא שאל לרבי יאשיה. — סנהדרין פ"ג כ"א ע"ד כהנא דמך ושבק ירתו לר' יאשיה וקביל ר' לעזר כהדו דלא באפוי חכי לרבי יאשיה וכו'. ור' יאשיה אמר משמיה דכהנא ר"ה פ"א הל' א' (נ"ז ע"ד) ובמ"א. —

ר' יאשיה — ר' יהושע אונייא צא

ר' יאשיה נזכר בהרבה מקומות. ובתרומוות פ"ב מ"א סוף ע"ב איתא ר' טבי ר' יאשיה בי ר' ינאי הלכה כר' ליעזר, א"כ היה בנו של ר' ינאי. — ובבלי קידושין ל"ז ע"ב איתא א"ל ר' אלעזר לר' יאשיה דדריה ועיי' ברש"י שם. ואפשר שהיו ב' ר' יאשיה, האחד בנו של ר' ינאי, והאחר תלמידו של כהנא. ולרבי יאשיה בנו של ר' ינאי נמצאו אך מאמרים מעטים ונראה שלא האריך ימים, ור' יאשיה תלמידו של כהנא היה בימי ר' אלעזר וכהך דסנהדרין ועל זה קאי ר' יאשיה דדריה. אך ממה דאיתא בהך דתרומוות ר' טבי ר' יאשיה בי ר' ינאי וכבר הערנו ערך ר' טבי שר' טבי אמר לרוב בשם ר' יאשיה נראה שסתם ר' יאשיה הוא ר' יאשיה בי ר' ינאי וצ"ע.

רבי יהודה הגזר שבת פ"ח הל' א' אמר ר' הושעיה שאלנו את רבי יהודה הגזר ואמר לנו במבוי שאינו מפולש, ועיי' בבלי שם ק"ל ע"ב.

רבי יהודה האמוראי הבבלי הידוע נזכר הרבה פעמים בירושלמי ולרוב אמר ר' בא בשמו. ורב יהודה לא עלה לא"י ועיי' בבלי כתובות ק"י שהתרים נגד העולים לשם. — שקלים פ"ו הל' ד' ג' ע"ב איתא ר' יהודה בשם אסי היה שלמה נוטל אלף ככרי זהב ומכניסן לכור וכו'. ועיי' בבלי יבמות פ"ז ע"ב אמר ר' יהודה אמר ר' אסי נכרי שקידש בזמן הזה וכו' ועיי' שם י"ז ע"א רש"י ד"ה כי אמריתה ובמהרש"ל. — תענית פ"א ס"ד ע"ב רב יהודה בר יחזקאל אמר הכין הוה יחזקאל אבא מברך על ירדת גשמים מגדל יתקדש וכו' והוא סתם ר' יהודה כגודע.

יהודה בר חייה הוא בנו של ר' חייה רבא וחתנו של ר' ינאי, ולרבי חייה היו שני בנים כידוע חזקיה ויהודה (עיי' ערך חזקיה). ביצה פ"א הל' ד' (ס' ריש ע"ג) איתא יהודה בר' חייה נפק לברא שאלון ליה סולם של עלייה מהו וכו' ועיי' בבלי שם פ' ע"ב. — בכורים פ"ג ס"ה ע"ג יהודה בר חייה הוה יליף סליק ושאל בשלמיה דר' ינאי חמה מערב שבת לערב שבת והוה יתיב ליה על אתר תלי בגין מיחמיניה ומקים ליה מן קומי וכו' חד זמן עני מטיק אמר לית איפשר דיהודה ברי משני מנהגיה אמר לית איפשר דלא יגיעון ייסורין בהווא גופא צדיק' מסתברא שאין לנו יהודה ב"ר (עיי' הסיפור זה בבלי כתובות פ"ב ע"ב). והסופר גשתבש וכתב ב"ר בשני קווין על התיבה וא"כ כוונתו בי רבי כל' בן רבי והוא טעות גמור שהרי כבר התחיל לומר שהוא יהודה בר חייה וכו'. וכן טעה במה שכתב קודם לכן איפשר דיהודה ברי וצ"ל ברבי וענינו אדם גדול עיי' ערך ברכי, וכבר הבאנו שם איזה מקומות אשר נקרא שם ר' יהודה כל' כבוד בי רבי.

יהודה בר נחמן סוכה פ"ה הל' א' ר' לוי ויהודה בר נחמן הוון נסבין תרתין סילעין מיעול מצמתה קהלא קומי ר' יוחנן וכו', ועיי' ערך ר' לוי.

רבי יהושע אונייא שבת פ"א ג' ע"ג תנא רבי יהושע אונייא תלמידי ב"ש עמדו להן מלמטה והיו הורגין בתלמידי בית הלל. — שם ע"ד תנא רבי יהושע אונייא לוסר את ביציהן.

רבי יהושע דרומיא — רבי יהושע בן לוי

רבי יהושע דרומיא בדור הרביעי וכבר הערנו פ"א שכמה חכמי דרום ברחו בעת משלחת חרב בדרום ע"י ארסקנס ובאו לצפון אשר שם זרחה בעת ההוא שמשו של ר' יונה ור' יוסי. ור' יהושע דרומיא אמר לפני ר' יונה סוכה סוף פ"ד שבועות סוף פ"ו (ושם איתא בטעות ר' יהושע דרומיא וצ"ל דרומיא) חלה פ"א ג"ז ריש ע"ג ובמ"א. — ומצינו לו ג"כ הרבה מאמרים בשם עצמו, ומורים על עוצם חידודו, עיי' חלה פ"א ג"ז ע"ב ר' יהושע דרומיא בעי עשה עיסה מתמשת המינין וחזר ועשה חמש עיסות ממין אחד ועירבו חמין שבו מהו שיבטלו חמין שבו וכו' ור' חיה בר אבא משיב (עיי' ערכו). — ברכות פ"ט י"ד ע"ג אמר רבי יהושע דרומיא שלשה דברים גזרו בית דין שלמטון והסכים בית דין שלמעלן עמהן ואלו הן חרמה של יריחו ומגילת אסתר ושאלת שלום בשם. ועיי' ערך רבי יהושע בן לוי.

רבי יהושע דסיכנין ברכות פ"ד ז' ע"ב ר' אבא בריה דר' פפי רבי יהושע דסיכנין בשם ר' לוי בכל עצב יהיה מותר ודבר שפתים אך למחסור חנה על ידי שריבה בתפילה קצרה בימיו של שמואל. יומא פ"ד הל' א' ג' חנין הן וכו' הן מקום בעני יושביו וכו'. ר' אבא בריה דר' פפי רבי יהושע דסיכנין בשם לוי (נראה דצ"ל בשם ר' לוי) אף לעתיד לבוא הקב"ה עושה כן וכו'. — והיה בדור הרביעי (ואפשר בדור השלישי) עיי' ערך רבי אבא בריה דר' פפי.

רבי יהושע בר אביון עיי' ערך ר' אניני בן סוסי.

רבי יהושע בר זידל תרומות פ"ה מ"ה ע"ג ע"ז פ"ב מ"א ע"א (ושם איתא זידל) רבי יהושע בר זידל הוה ל"י חמרא מבשלא שנתייחד ברשות הגוי שאל לרבי ינאי וכו'.

רבי יהושע בן לוי מן האמוראים הגדולים בדור השני וראשו מניע אל הדור הראשון. אביו הוא לוי בר סיסי, וחבירו ר' חנינה ור' יונתן. מושבו היה בדרום והיה בתפלתו למחסה ולמסתור לבני דרום בעת הדבר ועצירת גשם עד שציפוראי התמרמרו על ר' חנינה על שלא הגין גם הוא עליהם תענית פ"ג הל' ד' (ס"ו ע"ג) ועיי' ערך ר' חנינה. וכבר זכרנו שם שר' חנינה היה קשיש קצת מר' יהושע בן לוי. — גם ר' יונתן היה חבירו של ר' יהושע בן לוי, עיי' מעשרות פ"ג ג"ד ע"ב ר' חנינה ור' יונתן ור' יהושע בן לוי עלו לירושלים נתמנו להן פירות וביקשו לפדותן בנבולין אמר לון חד סבא וכו'. — ומגדולי תלמידיו (כי רבים היו לו) ר' סימון, והוא אמר במקומות אין מספר בשמו וישב ג"כ בדרום (עיי' ערכו), ר' חייא בר אבא, ר' חמא בר עוקבא. וגם ריש לקיש ור' אלעזר אמרו בשמו, אבל בענין ר' יוחנן יש ספק כי לא מצינו בירושלמי שאמר בשם ר' יהושע בן לוי. וקצת משמע כזה התלמוד שהיה חברו עיי' יומא פ"ב הל' א' (ל"ט ע"ג) תרם חצייה תפלוגתא דר' יוחנן ודרבי יהושע בן לוי דאמר ר' יוחנן קומץ שקדש בכלי והקטירו אפי' שומשמן יצא ר' יהושע בן לוי אמר מתניתא לא אמרה כן וכו' דר' יהושע בן לוי קאי אדברי ר' יוחנן ואין זה מדרך הש"ס שיקשה הרב בסיגנון כזה על התלמוד. אמת דאיתא גיטין פ"ד הל' ד' (מ"ה ע"ד) יפה לימדני ר' יהושע בן לוי אך

רבי יהושע בן לוי — רבי יודה נשיאה א' צב

זה דרכו של ר' יוחנן ואמר ג"כ יפה לימדני ר' לעזר עיי' ערך ר' יוחנן. — אבל זה ודאי בדותא שריב"ל הוא תלמידו של ר' יוחנן כאשר חשבו קצת מחברים, והא ריב"ל היה חברו של ר' חנינה ור' חנינה היה רבו של ר' יוחנן, עיי' ערך כל אחד ואחד ועיי' ערך ר' יוחנן.

במס' פאה סוף פ"א איתא טבח כהן חבריא בשם ר' יהושע בן לוי פטר לו שבת אחת אמר ר' יוסי אולית לדרומה ושמעית ר' חנן אבוי דר"ש בשם ר"ש (ט"ס וצ"ל ר' יהושע) בן לוי פטר לו שבת אחת ועיי' חולין קל"ב ע"ב בשינוי. — ונראה שהיה מושבו בלוד. עיי' תרומות סוף פ"ח עולא בר קושב תבעתיה בלכותא ערק ואזל ליה ללוד גבי ר' יהושע בן לוי עיי' כל הסיפור שם. — ונראה שממה שישב ריב"ל בדרום יחסו לו בבלי מכות כ"ג ע"ב המאמר ג' דברים גזרו ב"ד שלמטן וכו', וזה המאמר הוא בירושלמי סוף ברכות לר' יהושע דרוטיא עיי' ערכו (אפס שהרכיבו בבבלי עם זה המאמר גם מאמר דריב"ל בירושלמי שם אף הטעשרות).

מאמריו של ריב"ל הן בהלכה הן בהגדה עצמו מלפרטן. וכמה מאמרים מראים על עוצם ישרו ונדיב רוחו. וידוע לו המאמר בכ"ד מקומות נקראו כהנים ליום חולין כ"ד ובמ"א, ויגדל כח האומר כאשר שמענו סיבת המאמר. עיי' ס"ש פ"ה ג"ז ע"ב ביזמוי דר' יהושע בן לוי ביקשו להיכנות שלא ליתן מעשר לכהונה אמרין מאן ייעול ר' יהושע בן לוי דהוא מסייע לליואי עאל וסייע לכהני אמר בעשרים וארבעה מקומות נקראו הכהנים לויים וכו'. — ואף שדרש הגדות לא היה גדול ערכן בעיניו ודעה אפן בהחוקקים אותן על ספר. שבת פט"ז ט"ו ע"ג אמר ר' יהושע בן לוי הדא אגדתא הכותבה אין לו חלק הדורשה מתהרך השומעה אינו מקבל ישבר וע"ש. ועיי' פ"ג מאמר ה'. ברכות פ"ה ט' ע"א איתא ר' חנינה ור' יהושע בן לוי עלין קומי אנטיפותא דקיסרין המתון וקם מן קומיהון אמרין ליה מן קימוי אילין יהודאי את קאים אמר לון אפיהון דמלאכין חסית. — ובע"ז פ"ג מ"ג ע"ג זבדיי בר ליואי ור' יוסי בר פיטרס ור' יהושע בן לוי אמרין תלתא פסוקין מי דמכין. עיי' ערך לוי בר זבדיי. — בבבלי באים סיפורי נפלאותיו של ר' יהושע בן לוי עיי' כתובות סוף פ"ז, ונשפטים אחרונים הוסיפו עליהם במידה מרובה. ובירושלמי לא נמצא מזה דבר.

רבי יהושעיא בריה דר' שמאי. עיי' ערך רבי הושעיה בי רבי שמי.

רבי יודא בר צרדייה נדרים פ"ח הל' א' רבי יודא בר צרדייה אומר קירמולין הן כירק.

רבי יודה, יודן, נשיאה, נשיוא א' בנו של ר' גמליאל בנו של רבינו הקדוש, הוא הנזכר במשנה ע"ז ל"ז רבי ובית דינו התירו השמן עיי' רש"י שם. ובירושלמי ע"ז פ"ב מ"א ע"ד איתא יצחק בר שמואל בר מרתא נחית לנציבון אשכח שטלאי הדרומי יתיב דריש רבי ובית דינו התירו בשמן וכו' אמר ליה מר בשם גרמיה לא בשם ר' יודן נשייא. — שבת פ"א ג' ע"ד גיטין פ"ז הל' ג' ע"ז שם נידה פ"ג הל' ד' איתא כג' מקומות נקרא ר' יהודה הנשיא רכותינו

רבי יודה נשיאה א'

בניטין בשמן ובסנדל. וזה ר' יהודה הנשיא הוא ר' יודה נשיאה דערך זה, וכאשר מוכח מהך דשמן. — ובמס' שבת פ"ז ח' ע"א סנהדרין פ"י ח' ע"א איתא ר' קריספא בשם ר' יוחנן תלמידוי דר' חייא רובא אמרין הראשונים היו אומרין מגרדין והשניים היו אומרין אין מגרדין ואיתשלח לרבי ומר אין מגרדין אמר ר' זעירא הא אזילה חדא מן תלמידוי דר' חייא רובא ע"כ, וזה רבי הוא ר' יודה נשיאה כאשר יוכן בקל ונקרא רבי, כי הנשיא היה נקרא כן בחייו לכבודו. ור' יודה נשיאה א' חי עוד בימי ר' זעירא האומר פה עיי' ערך רבי יודה נשיאה ב'. (אבל בכבלי לא נקרא רבי סתם כ"א במעט מקומות).

ר' יודה נשיאה היה תלמידו של ר' חייא וכאשר מורה זה המאמר דשבת וסנהדרין. ור' הושעיה רבה היה תבירו וישב עמו, יבמות פ"ח ט' ע"ב ב"ק פ"ב הל' א', ור' יודה שלח לי מנות בפורים מגילה פ"א הל' ו' עיי' ערך ר' הושעיה א'. — ר' יוחנן היה מבני חבורתו. וכאשר ישב ר' הושעיה עם רבי יודה בא ר' יוחנן ושאל דבר הלכה מר' הושעיה אמר ר' יודה לר' הושעיה מה אמר לך השיב ליה ר' הושעיה מילה דנגרין ובר נגרין לא מפריק ליה (יבמות שם). ור' יוחנן היה יקר מאוד בעיני ר' יודה נשיאה ור' יודה נשיאה שמע לדבריו ומחל על כבודו עיי' לקמן. — עם ריש לקיש היה לו ריב עיי' לקמן, ור"ל אמר הרבה פעמים בשמו. — חכמי דורו נהגו בו כבוד גדול. ועיי' ע"ז שם שרב לא רצה לאכול שמן של נכרי אמר ליה שמואל אכול דלא כן אנא כתב עליך זקן ממרא ע"ש ור' יודה נשיאה הוא דהתיר השמן. (ואפשר משום שר' יודה נשיאה התיר בצירוף בית דינו וכדאיתא במשנה ע"ז רבי ובית דינו. ונראה דהא דאיתא בירושלמי שהבאנו לעיל בג' מקומות נקרא ר' יהודה הנשיא רבותינו בניטין וכו' שהוא ג"כ מטעם זה שאלה ג' דברים עשה בצירוף בית דינו. אך שבת פ"א ג' ע"ד איתא אמר ר' יודן בי רבי ישמעאל בית דינו חלוק עליו בניטין, ואפשר שר' יודן בא לחלוק על הא דאמר בג' מקומות נקרא ר' יהודה וכו' רבותינו). ועיי' סנהדרין פ"ב ב' סוף ע"ג רב חנינה סליק גבי ר' יודן נשיא נפק לגביה לבוש אותניתיה אמר ליה חזור ולבוש לגין דידך משום מלך ביפיו תחזינה עינדך וכן אמר ליה ר' יוחנן ע"ש. והכבוד הזה היה בשביל הנשיאות. — ובבלי ב"ב ק"א איתא מסתמך ואזיל ר' ינאי אכתפא דר' שמלאי שמעיה ואתי ר' יהודה נשיאה לאפייהו וכו' אמר ליה (ר' ינאי) לשמעיה לית דין בעי יליף: ואפשר שר' ינאי היה זקן (ע"ש רשב"ם ד"ה ר' ינאי) ור' יהודה נשיאה היה אז עוד צעיר לימים. ובירושלמי שם פ"ח ט"ז ע"א איתא ר' ינאי ור' יוחנן הוון יתבין עאל ר' יודן נשיא ושאל וכו' אמר ליה ר' יוחנן איתא מן תמן לית אהן גוברא בעי משמע מילא דאורייתא. ונראה שיש בזה ט"ס וצ"ל אמר ליה ר' ינאי. — ובע"ז פ"א ל"ט ע"ב איתא ר' יודן נשיא אדם גדול היה. אבל נראה קצת שלא הגיע לתור החכמים הגדולים בדורו כגון ר' הושעיה ור' יוחנן וכו'.

וגודל שבחו של ר' יודה נשיאה היא מדת ענותו. עיי' סנהדרין סוף פ"ב שדרש יוסי מעוני בבנישתא בטבריא נגד בית הנשיא דברים חדים וקשים כגידין, ור' יודה נשיאה שמע לפיוסין דר' יוחנן ור' לקיש ואיפייס. ומן התוכחה ההיא יש לדון שכבר

בעת ההיא התחילו אלה דבית נשיא להרע בדין עיי' ערך אריסטון. — וכאשר קצף פעם אחת על ריש לקיש וברח ריש לקיש מפניו שמע לדברי ר' יוחנן והלך בעצמו והשיבו, סנהדרין ריש פ"ב. — ומצינו ג"כ ששלח ר' יודה נשיאה שאלה לפני ריש לקיש עיי' פ"א הל' א' (ל"ט ע"ב).

תרומות סוף פ"ח הובא בסיפור ארוך מה שקרה לר' יודה נשיא עם דיקלטינוס וכי דיקלטינוס שלח אצלו שליח בעיי' שיבוא לפניו תיכף במיש ונעשה לו נס. ולעיל פ"ג הבאנו המעשה זה והראינו שהמאמר הירושלמי מדויק מאוד והכותב של הב"ד לא דייק כלל וערבב הדברים. גם בירדנו לעיל פ"א שדיקלטינוס לא היה עוד קיסר בעת ההיא כ"א שר צבא גדול. ומדויק גם בזה הירושלמי במה שאמר שם דיקלוט חזירא וכו' איתעביד מלך, ולא אמר איתעביד קיסר, וכן שם דיקלוט חזירא בזינן ולא דיקלטיאנוס מלכא, וידוע כי מלך נאמר בתלמודים ובמדרשים על שר גדול ועיי' יבמות פ' ט"ז הל' ג' ארסקינס מלכא ובמ"א. וכאשר נחקר עוד על המקומות אשר בהם נזכר דיקלטיאנוס לא נמצא שנקרא קיסר כ"א מלכא או דיקלטיאנוס בלא כינוי. עיי' ברכות פ"ג ו' ע"א כלאים פ"ט ל"ב ע"ג שביעית פ"ט ל"ה ע"ד יומא פ"ד הל' ד' עיי' פ"ה הל' ד'. מזה יש להבין שדיקלטיאנוס נודע לבני א"י עת היותו גדול ומושל ולא נבחר עוד לקיסר, וכאשר עלה לארץ הקדם למלחמה עם הפרסיים שנת ג"ז, אחד התנשאותו לקיסר, לא היה לו עסק עם בני א"י עיי' פ"א, ולכן לא נודע לבני א"י כ"א בשם דיקלטיאנוס מלכא. — ור' יודה נשיא אשר קרה לו זה המאורע עם דיקלטיאנוס הוא ר' יודה נשיאה דזה הערך כאשר מורה פשט המאמר, וגם יש ידים מוכיחות לזה ממה שנזכר תרומות שם דר' שמואל בר נחמן היה עם ר' יודה נשיא, והנה ר' יודן נשיא זר' שמואל בר נחמן נחתין למיסח וכו' עיי' ש, ואם זה ר' יודן נשיא הוא ר' יודה נשיא כ' היה לר' שמואל בר נחמן אריכות ימין יותר מדאי כי היה כבר תלמיד מובהק לר' יונתן עיי' ערך ר' שמואל בר נחמן. ומצינו שר' יודן נשיא דבר עם ר' שמואל בר נחמן (עיי' ערכו) כדבר איש עם חברו, ואך יאות זה לאיש זעיר טובא ועיי' ערך הבא. וקצת כותבי קורות היהודים התאמצו לברר שרבי יודה נשיאה דערך זה היה לו עסק עם הקיסר אלכסנדר סעווערוס אשר נקרא ג"כ אנטונינוס ומלך משנת ג' אלפים ט' מאות פ"א עד ג' אלפים ט' מאות ע"ה (עיי' בס' קורות היהודים להתכם דר' גרעץ ת"ד) והמעייין יבין מה שיש מן הקושי בזה, כי לפי מה שבירדנו ר' יודה נשיאה זה חי בימי דיקלטיאנוס ואלכסנדר מת. (גהרג) לערך ג' שנים קודם דיקלטיאנוס (עיי' הוספות).

והנה ממה שזכרנו שר' יודה נשיאה היה נקרא רבי סתם וגם רבי יהודה הנשיא יש לעמוד ג"כ על כינוי של רבי יהודה מסדר המשנה. ר' יהודה מסדר המשנה נקרא ג"כ רבי סתם ויש בזה כינוי ובין ר' יודה נשיאה: רבי יהודה מסדר המשנה נקרא כפי כל הדורות רבי סתם והוא לו כינוי כבוד כי כולם קיבלו אותו לרב, ור' יודה נשיאה נקרא כן לכך כפי בני דורו והוא כינוי כבוד להנשיא, או כפי תלמידיו (ואך במדרשים נשתבשו הרבה בזה). ובכל מקום שזכר בית רבי כי רבי בנ' התלמודים הכוונה על בית מדרשו

רבי יודה נשיאה א' --- רבי יודה נשיאה ב'

של רבי יהודה מסדר המשנה (עיי' פ"ג מה שזכרנו בענין בית רבי). והעומד על סדר האמוראים וכמו שמבואר עד הנה וכאשר יבוא עוד בערבים הבאים יבין, כי אך בזה הדרך יצא אמת לאמתו. ועיי' ערך ר' רומנס.

עוד נקרא ר' יהודה מסדר המשנה גם בירושלמי רבינו הקדוש. סנהדרין פ"י ב"ש ע"ג ושם איתא הטעם כאשר הוא בכבלי. — אבל ר' יהודה מסדר המשנה לא נקרא בשום מקום בירושלמי בשם ר' יהודה הנשיא, ואך ר' יודה נשיאה יכונה בשם זה בג' מקומות וכאשר הבאנו לעיל בשם הירושלמי גיטין וכו', ויש עוד להוסיף פאה סוף פ"א תני לא נחלק ר' ור' יהודה הנשיא על הלוקח פירות מחוברין וכו' וזה ר' יהודה הנשיא הוא ר' יודה נשיאה (והמפרשים לא מצאו ידיהם בזה). — ובכבלי נקרא ר' יהודה המסדר המשנה בשם ר' יהודה הנשיא, (וקצת משמע דלא היה לכבלי ברור כל כך שר' יהודה הנשיא הוא רבי, ולכן הוצרך לפרש יבמות מ"ה ע"א ומאן ר' יהודה הנשיא רבי ועיי' קידושין ס"ג ע"א וניתשב נמי ר' יהודה הנשיא היינו רבי היינו ר' יהודה הנשיא). ודע דבכלי יבמות מ"ה איתא דכי אתא רבין אמר ר' נתן ור' יהודה הנשיא מורין בה (בנכרי ועבד הבא על בת ישראל) להתירא, ובירושלמי קידושין פ"ג הל' י"ד ס"ג ע"ד איתא ר' יונתן סליק עם ר' יודה נשיא לחמתא דגדר הורי הולד כשר. ע"ש ועיי' לעיל פ"ג בענין החילופים שבין הכבלי והירושלמי.

והנה אף שבירושלמי לא נקרא ר' יהודה בעל המסדר המשנה בשם ר' יהודה הנשיא אבל זה ברור שנקרא ר' יודה נשיא. עיי' ב"ב פ"י הל' ז' (י"ז ע"א) רבי פירא אוקר לר' יהודה נשיא תרין פוגלין בין ריש שתא לצומא והוה פקי שמיטתא והוה אית בון טעונא דגמלא אמר ליה רבי לית אינון אסירין לאו ספחין אינון אמר ליה בפקי שמיטתא איזדרעון באותה שעה התיר רבי ליקח ירק במוצאי שביעית מיד (ועיי' פאה פ"ז כ' ע"ב). והנה ר' יהודה נשיא הנזכר פה הוא רבי יהודה מסדר המשנה והוא התיר ליקח ירק במוצאי שביעית מיד וכדאיתא במקומות אין מספר רבי התיר ליקח ירק וכו', וא"א לשעות שהוא ר' יהודה נשיאה בן בנו של רבינו הקדוש דהא שביעית פ"ז ל"ז ע"א איתא רבי ור' יוסי בר יהודה נחתון לעכו וכו' והובא שם אהך דרבי התיר ליקח ירק וכו' ע"ש, ור' יוסי בר יהודה הוא הנא וחבירו של רבינו הקדוש כידוע. — וגם הא דאיתא ברכות פ"ג ו' ע"א כד דמך ר' יודן נשיאה אכרז ר' ינאי ומר אין כהונה היום ע"כ זה רבי יודן נשיאה הוא רבינו הקדוש ולא ר' יודה נשיאה א' דאיך אכרז אז ר' ינאי, ור' ינאי ה' כבר זקן ובא בימים בעור היות ר' יודה נשיא א' צעיר לימים וכמו שזכרנו לעיל. גם נראה בכל מקום שר' ינאי מה בימי ר' יוחנן ור' יוחנן מת קודם ר' יודה נשיאה א' עיי' ערך הבא. ובכלי כתובות ק"ג ע"ב איתא אותו היום שמת רבי בשלה כהונה ורבי הנזכר בכל אותה הסוגי' הוא רבינו הקדוש. — ונשאר לנו עתה לבאר עת מיתת ר' יודה נשיאה דערך זה. ולעמוד על עיקר הענין נקדים הערך הבא.

ר' יודה (יודן) נשיאה (נשיא) ב' בן בנו של ר' יודה נשיאה דערך הקודם היה ברור הרביעי וברור החמישי. דבריו היו כפי מה דאיתא בכבלי עם

רבי יודה נשיאה ב' צד

רב אמי (ר' אימי ב') והיה לפני ר' אמי כמעט כתלמיד לפני הרב עיי בבלי מ"ק י"ב ע"ב ע"ז ע"ב ל"ג ע"ב וע"ש תו' ד"ה בעא מיניה. ובירושלמי מגילה פ"ג הל' ב' (ע"ד ע"א) איתא ר' ירמיה משלח כתב לר' יודן נשייא לשנוא את אוהביך ולאהבה את שונאיך ע"כ והוא ר' יודן נשייא דערך זה. ועיי פסחים פ"י הל' א' ר' יודן נשייא סחה וצאה שאל לר' מנא בנין דאתא (צ"ל דאנא) צהי מהו נשתי וכו' וזה ר' מנא הוא ר' מנא ב' (עיי ערכו) כאשר מוכיח כל הענין שם והוא חי בדור החמישי. — ולא מצינו לר' יודן זה מאמרים גדולים גם לא היה מפורסם בעיני בני דורו, ועיקר כבוד הגשיאים של זרע הלל נאסף עם מות ר' יודה נשיאה א'.

ברכות פ"ג ו' ע"א איתא כד למך רבי יודה נשיאה בר בריה דר' יודה נשיאה דחף רבי חייא בר אבא לרבי זעירא בכנישתא דגופנה דציפורין ומאביה. ובתחילת ההשקפה נראה שהסיפור נמשך אל מיתת ר' יודה נשיאה ב', אך אחרי העיון לא תתקיים ההשערה הזאת כלל דהלא ר' יודה נשייא ב' לא מת כי אם בדור החמישי שהרי שאל לר' מנא וכמו שזכרנו, ור' חייא בר אבא מת הרבה שנים קודם לזה, דהרי ר' שמואל בר נחמן קיבל אבלות על ר' חייא בר אבא ור' זעירא קיבל אבלות על ר' שמואל בר נחמן (ברכות שם), ור' זעירא היה רבו דרבו של ר' מנא עיי ערך ר' יונה, ואיך יעלה על הדעת שר' חייא בר אבא היה במיתת ר' יודה נשיאה ב'! וגם ר' זעירא מת כבר בחיי ר' יונה אביו של ר' מנא ולא מצינו כלל שר' מנא ראה אותו. — אבל כבר הערנו בערך הקודם שגם רבינו הקדוש נקרא לפעמים ר' יודה נשייא, והאמת יודה דרכו שזה, ר' יודה נשיאה בר בריה דרבי יודה נשיאה" הוא ר' יודה נשיאה א' ועולה יפה לחשבון הדורות שר' חייא בר אבא ור' זעירא היו במיתתו.

ר' יודה נשיאה א' האריך ימים שהרי היה עם ר' הושעיה רבו של רבי יוחנן ומת אחר ר' יוחנן (עיי ערך ר' יוחנן וערך ר' לעזר), ומת קודם ר' אבהו שהרי ע"ז פ"א הל' א' איתא אמר ר' אבהו ואני לא שאלני ר' גמליאל ברבי מהו לילך ליריד וכו' וזה ר"ג הוא בנו של ר' יודה נשיא א' ומשמע שרבי יודה לא היה כבר בחיים. ור' יוחנן מת ד' אלפים מ"ט (עיי ערכו). ונראה שר' יודה נשיאה א' מת טרם מלוך קאנסטנטינוס (ע"ג) ומפני הרעה נאסף הצדיק. וזה עולה יפה שהרי ר' חייא בר אבא היה במיתתו ורבי חייא בר אבא מת בימי ר' זעירא שהיה בדור השלישי. — ור' יודה נשיאה ב' היה כבר נשיא בימי ר' ירמיה רבו של ר' יונה וכדאיתא מגילה ר' ירמיה משלח כתב לר' יודן נשייא, והיה בימי ר' מנא בנו של ר' יונה ור' מנא היה אחר ק"ב עיי ערכו, ולפי מה ששערנו שמת ר' יודה נשיאה א' קודם שנת ע"ג יהיה בין מיתתו ובין ר' מנא כמו נ' שנה. ור' יודה נשיאה ב' מת בימי ר' מנא (עיי ערך ר' יונה, ר' מנא ב'), והשנה אינה ידועה, ונניח שמת בשנת י' או י"ב לר' מנא ויעלו לנשיאות ר' יודה נשיאה ב' ולנשיאות אביו רבי גמליאל כמו ס' או ס"ב שנים. וימי נשיאות ר"ג לא נמשך הרבה שנים שהרי בנו

רבי יודה נשיאה ב' — רבי יודה בר פזי

היה כבר נשיא בימי ר' ירמיה, ונראה שמשך ימי נשיאותו של ר' יודה נשיאה ב' היו מ' שנה ויותר.

רבי יודה בר זבידא סוטה פ"ז הל' ד' (כ"א ע"ד) אמר רבי יודא בר זבידא יהוסף מלא עדות ביהוסף שמו.

רבי יודה בר חנינה בדור השני. תרומות פ"ה מ"ג קרוב לסוף ע"ג ר' חזקיה ר' אחא בשם רבי יודה בר חנינה לא מצינו שהודו בית שמאי לבית הלל אלא בדבר זה בלבד. — כתובות פ"ד הל' ח' (כ"ח ע"ד) ר' שמעון בן לקיש בשם ר' יודה בר חנינה נמנו באושא בכותב נכסיו לבניו הוא ואשתו ניוונן מהן (ועיי' שם קודם לזה רבי שמעון בן לקיש בשם רבי יהודה בן חנינה). ועוד שם ר' שמעון בן לקיש בשם ר' יודה בר חנינה נמנו באושא במקפיד את הזקן והכהו ינתן לו בושתו שלם מעשה באחד שהקפיד את הזקן והכהו ונתן לו בושתו משלם אמרין ר' יודה בן חנינה הוה. עוד שם רבי שמעון בן לקיש בשם ר' יודה בן חנינה נמנו באושא שיהא אדם מפריש חומש מנכסיו למצות. ועיי' ערך ר' יודה בן לוי וערך ר' יוסי בי ר' חנינה.

רבי יודה בר טיטוס שביעית פ"ה הל' ט' (ל"ז ע"א) ר' יוסי בר חנינה בעי על כל פירקא את אמרת (משום דרכי שלום) או על הדא הלכתא אית אמרת רבנין דקיסרין בשם רבי יודה בר טיטוס מן מה דלא תנינן בגיטין אלא הדא הלכתא הדא אמרה על הדא הלכתא אתאמרת. (ובגיטין סוף פ"ה הגי' משונבת). — סוכה פ"ה הל' ח' (נ"ה ע"ד) ר' יודה בן טיטוס בשם ר' אחא קרייא מסייע להן תנייא וכו'. — ועיי' ביכורים פ"ג ס"ה ע"ד א"ר חמא יהודה בן טיטוס היה ברומי ומנוניה ע"מ דיתזור.

רבי יודה בן לוי בדור השני. דמאי פ"ה כ"ד סוף ע"ד אבא אנטולי זבין פירי מן דארמאי אתא לגבי דרבי יודה בן לוי שלח למנחם בריה דיתקן ליה ויהב ליה מעשריה מי אתי קם עימיה ר' יהושע בן לוי אמר ליה מאן יעביד דא וכו'. — שבת פ"ב ט"ז סוף ע"א ר' יוחנן שאל לר' יודה בן לוי מהו לשלטל כלי קוריים בשבת וכו'. — סוכה פ"ב הל' ח' (נ"ג ע"א) רבי חזקיה ר' אחא בשם ר' יודה בן לוי לא מצאנו שהודו בית שמאי לבית הלל אלא בדבר זה בלבד. ועיי' ערך ר' יודה בר חנינה.

רבי יודה בר לקרה סוכה פ"ד הל' ז' (נ"ד ע"ד) רבי יודה בר לקרה בשם ר' שמואל בר נחמן משרב בית המקדש פסק יין קדוש וכו'. רבי יודה בי ר' סימון מ"ק פ"ג ס"ג ע"א קם רבי ירמיה עם רבי יודה בי רבי סימון, וע"ש שהוא בנו של רבי סימון הגזכר להלן ערך רבי סימון.

רבי יודה בר פזי בדור הרביעי. סוכה פ"ב הל' ח' (נ"ג ע"א) רבי יודה (תרומות פ"ה מ"ג ע"ג ר' יודן ולרוב נקרא רבי יודה) בר פזי ור' אייבו בר נגרי הוון יתיבין וכו' אמרין נצא לחוץ ונלמוד ונפקין ושמעון ר' חזקיה ר' אחא וכו'. — מ"ק פ"ג ס"ג ע"א רבי בא בר כהן אמר קומי ר' יוסי רבי יודה בר פזי בשם ר' יוחנן בדר עמו קם ר' יוסה עם ר' יודה בר פזי א"ל אחא שמעת מן אבוך הדא מילתא וכו'. וכן ברכות פ"ד ז' ע"ג רבי יודן

רבי יודה בר פזי — רבי יודן בריה דר' אייבו צה

קפודקיא אמר קומי ר' יוסי בשם ר' יודה בן פזי קורין בר"ח קם ר' יוסי עם ר' יודה בן פזי וכו'. ר"ה פ"ג הל' א' ר' יעקב בר אחא רבי אימי בשם רבי יהודה בר פזי קידשוהו וכו' קם ר' יוסה עם רבי יהודה בר פזי וכו'. — ועיי' ערך אייבו בר נגרו, רבי חזקיה, ר' פזי. — ר' יודה בר פזי היה מלוך סנהדרין פ"א הל' ב' רבי ירמיה בעא קומי רבי זעירא וכו' והובא לעיל ערך רבי אחא.

רבי יודן בדור הרביעי נזכר הרבה פעמים בכל מסכתא ומצינו הרבה פעמים שר' מנא בעי קומי רבי יודן. עיי' ביצה פ"א הל' א' (ס' סוף ע"א) וקידושין פ"ב הל' ו' (ס"ב ע"ד) ובמ"א. ועיי' תענית פ"ג ס"ז ע"א ביוטוי דר' יודן גזרין תעני ונחית מיטרא ברומשא סליק ר' מנא לגביה אמר ליה בנין דאנא צחי מהו דנישתי, מכל אלה נראה שהיה ר' יודן רבו של ר' מנא. ובמס' כתובות פ"ב הל' ד' (כ"ז ע"ג) איתא אחד אומר ראיתי שתי שערות בגבו ואחד אומר ראיתי שתי שערות בכרסו רבי בא אמר דברי הכל כשר ר' חגי אמר דברי הכל פסול ר' יוסי אמר במחלוקת אמר רבי יוסי לר' חגי והא רבי יודן סבר דכוותי אמר על דרביה אנא פליג לא כל שכן עלויה (ועיי' סוטה פ"א הל' א') מזה נראה שרבי יודן היה תלמידו של ר' בא (ב').

ר' יודן מגדליא ברכות פ"ט י"ד ע"א תענית פ"א ס"ד ע"ב ר' יוסי בר יעקב סליק מבקרא ר' יודן מגדליא עד דהוא תמן נחת מיטרא ושמע קליה אמר אלף אלפין וריבי ריבוון (כן הוא במס' תענית) חייבין להודות וכו' אמר ליה הרא מנא לך אמר ליה הכין הוה רבי סימון מברך. ובמס' תענית הגי' רבי סימון. ר' פי' רבי וא"כ היה תלמידו של רבי סימון, ובדור הרביעי.

רבי יודן ענתונדריא תענית פ"ב ס"ה ע"ג שבע של שבת מניין וכו' רבי יודן ענתונדריא (וברכות פ"ד ח' ע"א בטעות ענתוריא) כנגד שבע אזכרות שכתוב במזמור שיר ליום השבת. — שם ס"ז ע"ג אמר רבי יודן ענתונדריא מתניתא מסייע לר' יוחנן וכו'.

רבי יודן קפודקיא בדור הרביעי. פאה פ"ז ע"ג כלאים פ"ח הל' א' רבי יודן קפודקיא בעי קומי ר' יוסי תמן אמרין (אין במס' כלאים וכצ"ל גם במס' פאה) זרעי אילן קרויין זרעים וכו'. — תענית פ"ד ס"ז ע"ג ר' יודן קפודקיא אמר קומי ר' יוסי בשם ר' יודה בר פזי וכו' ור' יוסי זה הוא רבי יוסי ב' עיי' ערך ר' יודה בר פזי. — ור' יודן נקרא על ארץ מולדתו קפודקא הנודעה באזיא הקטן.

רבי יודן אבוי דר' מתניה בדור הרביעי, נזכר בהרבה מקומות. דמאי פ"ה כ"ד סוף ע"ג כלאים פ"ג סוף הל' א' (ושם איתא בטעות אבוי דרבי מתליא) חלה ריש פ"ד הל' ב' ערלה פ"א ס"א ריש ע"ב ובמ"א. ועיי' לקמן ערך ר' מתניה. וכתובות פ"ד הל' א' איתא רבי יודן אבוי דרבי יודה אבוי דרבי מתניה ונראה שיש כאן ט"ס וצ"ל רבי יודן אבוי דרבי מתניה.

רבי יודן בריה דר' אייבו ברכות ריש פ"ה רבי יודן בריה דר' אייבו אמר בנחמות ירושל' היו (אליהו ואלישע) עוסקין.

רבי יודן בר גירי'א — רבי יוחנן

רבי יודן בר גירי'א שביעית פ"ז ל"ג ע"ד אמר רבי חי'א בר בא רבי יודן בר גירי'א משקה בסלא וכו'. ולא היה מאוחר לדור השלישי ע"י ערך ר' חי'א בר אבא.

רבי יודן בי ר' ישמעאל שבת פ"א ג' ע"ד בשלשה מקומות נקרא רבי יהודה הנשיא רבותינו בניטין וכו' (ע"י ערך ר' יודה נשיאה א') אמר רבי יודן בי רבי ישמעאל בית דינו חלוק עליו בניטין. — שם פ"ג הל' ב' רבי יודן בי רבי ישמעאל הורי מדוחק מיגרוף תגורא ומיתן תלתא כפין ומירמי עליהון. ועוד נזכר שם פ"ו ח' ע"א ויבטות פ"ד ו' ע"ב ובקצת מ"א. נדרים פ"ד הל' ג' (ל"ח ע"ג) וכן חטי' מתני'א נסבין אנריהון א"ר יודן בי רבי ישמעאל שכר בטילן הן נוטלין (כן הובא ברין נדרים ל"ז ע"א וכן הוא בדפוס וניציאה וכו' קראקא וקראטאשין בטעות אמר ר' ישמעאל). — ברכות פ"ה מ' ע"א נשתבח ר' יודן זה הרבה. רבי יודן בי ר' ישמעאל מנהגיה באורייתא סגין הוות גולתיה שרעה מיניה וחכינא מזדהרא לה. ונראה שהוא אחי ר' ינאי ועולא בני ר' ישמעאל ע"י ערכם. ובמס' חולין ק"ח ע"ב נזכר רבי יהודה בר ישמעאל.

רבי יודן בריה דרבי חמא דכפר תחמין תענית פ"א הל' ז' (ס"ד ע"ד) ר' יודן בריה דרבי חמא דכפר תחמין כבתוך ארבעים שעשה משה בהי. רבי יודן בר חנין ערלה פ"א ס"א ריש ע"ב אמר רבי יודן בר חנין סימנא דאכל מן חבריה בהית מיסתכלא ביה. — פסחים פ"ד הל' ד' (ל"א ע"א) סברין מימר אפילו ביצה אפילו קולקס אמר רבי יודן בי ר' חנין ובלבד מן השחיטה. — ובמס' סנהדרין פ"י כ"ז ע"ד רבי יודן בר חנן בשם רבי ברכיה אמר הקב"ה לישראל בני אם ראיתם זכות אבות שמטה וכו' לכו והידבקו בחסד וכו' וע"י לו מאמר גדול בהגדה ריש מס' ע"ז.

רבי יודן בר פלי'א שביעית פ"ה הל' א' התיב רבי יודן בר פלי'א קומי ר' יונה הרי חרובין הרי הן חונטין קודם ראש השנה וכו'.

רבי יודן בי ר' שלום בדור הרביעי. שבת פ"ב הל' ד' (י"ג ע"ד) רבי יודן בי ר' שלום ור' מתניה חד אמר בשלא עירב נקודות וכו'. עירובין פ"ה כ"ב ע"ד רבי פינחס סליק להכא וכו' אמר ליה רבי יודה בר שלום וכו'. דמאי פ"ז כ"ה ע"ג רבי יודן בר שלום בעא קומי דר' יוסי עד כדון ביורשין וכו' והוא רבי יוסי ב'. — והרבה דברי ר' יודן בי ר' שלום הם בהגדה יומא פ"א הל' א' (ל"ח ע"ב) א"ר יודן בי ר' שלום למה סמך הקב"ה מיתת אהרון לשיבור הלוחות ללמדך שמיתתן של צדיקים קשה לפני הקדוש ברוך הוא כשיבור לוחות. ר"ה פ"א הל' א' (נ"ז ע"ב) אמר רבי יודן בי ר' שלום כתיב כי ששת חדשים ישב שם יואב וכל ישראל אמר לו הק' אני אמרתי לך אל תתגרו בם וביקשת להתגרות בם היך שאינן ניטנין לך. — נדרים פ"ג ל"ח ע"א אמר ר' יודן בר שלום ביצחק במקצת יצחק.

רבי יוחנן גדול האמוראים של הירושלמי. והוא בעל מסדר התלמוד זה כמאמר הרמב"ם בפתיחתו לפי המשניות וכבר כתבנו בפרק הקודם שכונת הרמב"ם שהוא התחיל לסדר התלמוד ירושלמי ע"ש. — ר' יוחנן נקרא

רבי יוחנן

צו

בירושלמי ר"ה פ"ב הל' ו' (נ"ח סוף ע"ב) בן הנפת ובבלי בכמה מקומות בר נפחא ועיי' רש"י סנהדרין צ"ו ע"א ד"ה טבא. — רבי יוחנן למד אצל רבי לפי הבבלי חולין קל"ז ע"ב דכירנא כד הוה יתיבנא י"ז שורין אחוריה דרב קמיה דרבי זכו וע"ש נ"ד ע"א. ובירושלמי משמע שלא שימש את רבי אלא שראה אותו. עיי' ביצה פ"ה הל' ב' (ס"ג ע"א) רבי יוחנן ור' שמעון ב"ל תריהון אמרין אנן לא זכינן לאורייתא אלא בגין דחמינן אצבעתיה דרבי מן גולניקין דידיה. ואפשר שהוא בדרך מליצה והכוונה ששימש אותו מרחוק וכדברי הבבלי. — גם ראה ר' שמעון בן אלעזר בקטנותו ושמע מפיו. מעשרות פ"א מ"ח ע"ד אמר רבי יוחנן רביב הוינא על כיתפי דסבי ושמעית קליה דרבי שמעון בן אלעזר יתיב מתני מכניסין במעי מלפפון זכו. — עיקר רבותיו: ר' ינאי, כן מצינו בהרבה מקומות שר' יוחנן למד אצל ר' ינאי, עיי' ברכות סוף פ"ד ובמ"א, ובמס' קידושין פ"א הל' ד' (ס' סוף ע"ב) איתא ר' יוחנן תלמידיה דר' ינאי. ור' ינאי שיבח אותו מאוד וקרא עליו הזלים זהב מכיס בני אל ילחו מעיניך תן לחכם ויחכם עוד זכו כלאים פ"ח ל"א י"ב יבמות פ"א ב' ע"ג. — ר' הושעיה רבה היה רבו, ור' יוחנן למד אצלו בקיסרין ושימש אותו י"ג שנים אף שלא היה צריך ללימודו עיי' ערך רבי הושעיה רבה. (ובבלי עירובין נ"ג ע"א איתא אמר ר' יוחנן י"ח ימים גידלתי אצל רבי אושעיא בריבי ולא למדתי ממנו אלא דבר אחד במשנתנו וכו'). וכאשר ישב ר' הושעיה עם רבי יהודה נשיאה ובא רבי יוחנן ושאל לו אמר רבי הושעיה לר"י נשיאה שישאל לו מילה דנגרין ובר נגרין לא מפריק ליה יבמות פ"ח ט' ע"ב. ועוד הקשה לרבי הושעיה קידושין פ"ב הל' ח' (ס"ג ע"א). — ר' חנינה היה רבו של רבי יוחנן ור' יוחנן היה לו בעין תלמיד חבר עיי' ערך ר' חנינה. — לר' יהושע בן לוי קרא רבי ביכורים פ"ב ס"ה ע"א מחלפה שיטתיה דרבי יוחנן תמן אמר ר' יהושע בן לוי לקרנה של נבילה הושבה אמר ליה לא כן אילפן רבי ראיתי כגרים שנים זכו אך כל הסוגי' שם משובשת ע"ש ועיי' ערך ר' יהושע בן לוי. ויותר נראה להביא ראיה מהא דאיתא ע"ז פ"ב הל' ז' (מ"א ע"ג) ר' יעקב בר אחא ר' שמעון בר בא בשם רבי יהושע בן לוי מפני עגלים יששם נישחטין לשם ע"ז שמע רבי יוחנן ומר יפה לימדני רבי זכו וכן הוא שם הל' ח' הרי שקרא רבי יוחנן ריב"ל רבי שלא בפניו. אך גם בזה יש ספק בהג"י ואין המקום להאריך. — וקצת נראה שלמד ג"כ אצל ר' יונתן. ביכורים פ"ב ס"ה סוף ע"א ר' יוחנן שאל לרבי יונתן כסידרון של שנים או כסידרון של תקופות (ועיי' בבלי ר"ה ט"ו ע"א ושם הג"י בע"א מ"ז רבי יוחנן מר' ינאי) ועיי' לקמן. — בירושלמי לא מצינו שלמד אצל רבי חייא אבל בבלי חולין נ"ד ע"א איתא א"ר יוחנן ולא נהירא ליה לאותו תלמיד ששימש את רבי רבה ורבי חייא והאלהים כל אותן שנים ששימש אוהו תלמיד ביישיבה אני שמישהי בעמידה. ובירושלמי סנהדרין פ"א הל' א' (י"ח ריש ע"א) איתא ר' יוחנן אול מידון קומי רבי חייא רבה אייתיב גביה חד תלמיד זכו. — וכן נראה מן הבבלי שחוקיה היה רבו של רבי יוחנן ומה שיש להסתפק בזה בירושלמי עיי' ערך חוקיה.

רבי יוחנן

רבי יוחנן היה יפה חזאר מאוד. ועיי' ע"ז ריש פ"ג כד דמך רבי יוחנן איתכפון איקונייא אמרין דלא הוות איקונין דכותה. ובבבלי באים הרבה סיפורים טיפיו של רבי יוחנן. ויותר מתואר גופו נתעלה בגודל נפשו בתורה ובמידות וקולו של ר' יוחנן נשמע ברוב ההלכות. וכבר בימי נערותו זרחה שמשו ושיבחוהו חכמי הדור. עיי' ר"ה פ"ב הל' ו' לעיבור השנה מתחילין מן הצד וכבר נכנס רבי יוחנן והוא היה הקטן שבהן אמרו לו אמור הרי השנה מקודשת בעיבורה וכו' אמר ר' יוחנן ראה הלשון שלימדנו בן הנפח וכו' ע"ש. ולו יד ושם טוב מכנים ומכנות (כי מתו בניו בחייו עיי' בבלי ברכות ה') הן בתלמוד ירושלמי הן בתלמוד בבלי, כי גם חכמי בכל חיבבו דבריו עד מאוד, והבבלי מלא על כל גדותיו ממאמריו של ר' יוחנן וכאו לבבל עיי' החכמים אשר הלכו או ישבו לבבל. והרבה הלכות דסדר קדשים ובפרט דמס' זבחים הן לר' יוחנן אף שלא נמצא תלמוד ירושלמי לס' קדשים וכבר הערנו על זה בפרק הקודם. — הלכותיו של רבי יוחנן מחודדות מאוד. ועיי' מגילה פ"א הל' י"ג (ע"ב ע"ב) רבי יוחנן עבד תלת שנין ופלג דלא נחת לבית וועדא מן צערא (ואפשר מן הצער שמתו בניו), בסופה חמא רבי אלעזר בהילמיה למחר סיני נחת ומחרת לכוון מילה וכו'. — ומלבד עומק הלכותיו מצינו לו מאמרים שהם עיקרן של תורה. ברכות פ"ב ד' ע"ג דמר רבי יוחנן כל מילא דלא מחזורא מסמכין לה מן אתרין סגני. — פאה פ"ב י"ז ע"א חגיגה פ"א הל' ח' אמר רבי זעירא בשם ר' יוחנן אם באת הלכה תחת ידיך ואין את יודע מה טיבה אל תפליגנה לדבר אחד שהרי כמה הלכות נאמרו למשה בסני וכולן משוקעות במשנה. — שבת פ"א ג' ע"א רבי חזקיה רבי ירמיה ר' חייא בשם ר' יוחנן אם יכול את לשלשל את השמועה עד משה משלשלה ואם לאו או תפוש ראשון ראשון או אחרון אחרון. — ואף שר' יוחנן מחבב מאוד ההלכה והותר לתת לה מסעד עד סיני בכל זאת מבדיל בין הדבר הנאמר בתורה ובין ההלכה הנובעת מן הדרוש וקורא אותה אינו מחזור. ערלה פ"ג הל' א' פסחים פ"ב הל' א' רבי אבהו בשם ר' יוחנן העושה איספלנים משור הנסקל ומחמץ שעכר עליו הפסח אינו לוקה שאין לא תעשה שלו מחזור מכלאי הכרם לוקה וכו' וכן מצינו לרבי יוחנן במ"א.

ר' יוחנן אוהב לתת כללים. כללים פ"ח ל"א ע"ג ר' חייא בשם ר' יוחנן ששה ספיקות הן הצלוף באילן כבית שמאי כלי חרס בכלי נתר כבית שמאי חולדת הסנאים בשרצים כבית שמאי פול מצרי בזרעים ואנדרוגינס באדם כוי כחיה דברי הכל. — עירובין פ"ט כ"ה ע"ד חגיגה פ"ג ע"ט ע"ג אמר ר' יוחנן כושת וקירויה ומבוי וגר ועם הארץ חמרים (בחגיגה הגי' חומריין). — לרבי יוחנן נראה יותר טוב לאוקמי המשנה בתרי תנאי וכחד טעמא (ובאמת מצינו בהרבה מקומות דהמשנה אתיא בתרי תנאי, עיי' חלה פ"א ג"ח ע"א רבי אימי בשם ר' יוחנן על הדבר הזה הלכתי אצל ר' הושעיא רובא לקיסרין ואמר לי שני תלמידים שגו אותה ע"ש ועיי' בדרכי המשנה פ"ד כלל ח' הערה א') מלאוקמי כחד תנא ולשבש המשנה בתרי טעמי וזה שאמר בבלי ב"מ מ"א ע"א מאן דמתירגם חבית אליבא דחד תנא מובילנא מאניה בתריה

רבי יוחנן

צז

לבי מסותא. והמדקדק בירושלמי יבין שגם בתלמוד ירושלמי זה הוא דרכו של ר' יוחנן. — עוד זאת לר' יוחנן שהוא אוהב לפעמים לשון נופל על לשון. מ"ק פ"ב פ"א ע"ב סנהדרין פ"ח כ"ו ע"ב אמר ר' יוחנן אם הזכירוך לכולי יהא הירדן בעל גבולך.

וכמה גדולים דברי ר' יוחנן בהגדה והם נובעים מלב מלא חסד ותחנונים. ברכות פ"ב ד' ע"ג ר' יוחנן וכו' הוה אמר דא מילתא שני ארונות היו מהלכין עם יישר' במדבר ארונו של חי העולמים וארונו של יוסף וכו'. בבלי מגילה י' ע"ב אמר ר' יוחנן מפני מה לא נאמר כי טוב בהודאה זו לפי שאין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים. — עוד שם ואמר ר' יוחנן מאי דכתיב ולא קרב זה אל זה כל הלילה ביקשו מלאכי הישרת לומר ישירה אמר הקב"ה מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים ישירה. — ירושלמי ב"ק פ"ח ו' ריש ע"ג רבי יוחנן אכיל קושד ויהיב לעבדיה שתי חמר ויהיב לעבדיה וקרי אנפשיה הלוא בבטן עושני עישהו. — וכן מצינו מידת ענוה בר' יוחנן. סנהדרין ריש פ"ג תרין בני נש הוה לון דין באנטוכיא אמר חד לחביריה מה דר' יוחנן אמר מקבל עלי שמע ר' יוחנן ומר לא כל מיניה מיטרפא בעל דיניה אלא ישמעון מליהון חמן ואין הוות צורכא כתבין ומישלחין עובדא לרבנן. — ובפרט עם תלמידיו היה ר' יוחנן ענו ביותר. יבמות פ"ב י"ב סוף ע"ד סנהדרין פ"ג כ"א סוף ע"ב רבי יוחנן בעי ביבמה מי מרדף אחר מי התיב ר' לעזר. והכתיב ועלתה יבמהו הישערה כד ישמעה ר' יוחנן אמר יפה לימדנו ר' לעזר עירובין פ"א י"ח ע"ג אמר ר' אחא כף ריש לקיש לר' יוחנן ומילטל. — וכאשר החזיר ריש לקיש דינו של ר' יוחנן לא קצף עליו ר' יוחנן אבל אמר בנחת מה אעשה שבגדי חלוק עלי בבלי כתובות נ"ד ע"ב פ"ד ע"ב.

ר' יוחנן היה בנערותו בקיסרין ושם שימש ר' הושעיה רבה ור' ינאי ור' חנינה, וכאשר היה במחלוקת בב' הלכות עם ר' חנינה עזב ציפורין והלך לו לטבריא — שביעית פ"ט הל' א' ביצה פ"א הל' א' — וישב שם עד יום מותו. ומעת בא ר' יוחנן לטבריא נתנדלה הישיבה שם ועמדה בתקפה עד חתימת הירושלמי. — בטבריא התעסק ר' יוחנן הרבה עם ר' יהודה נשיאה ור' יהודה נשיאה שמע לו, ע"י ערך ר' יודה נשיאה א'. ור' אבהו הלך הרבה פעמים מציפורין לטבריא אצל ר' יוחנן ע"י ערך ר' אבהו ב'.

ר' יוחנן לא ירד מימיו לבבל והיה בדעתו לילך לשם ולקבל פני שמואל וכאשר שם לדרך פעמיו שמע שמועה שמת שמואל שבת פ"ו ח' סוף ע"ג חולין צ"ה. — רב היה יקר מאוד בעיניו, חולין ג"ד קל"ז, וקראהו רבינו שבבבל שם צ"ה. ובכל זאת לא נשא לו פנים כתורה ושלה לבבל שאין הדן עם רב באיזה מהלכותיו. סכות פ"ב ל"א ע"ד ר' יוחנן שלח לרבנין דתמן תרתין מילין אתון אמרין כישם רב ולית אינון בן אתון אמרין יפת תואר לא התיר בה אלא בעילה ראשונה לכד ואני אומר ולא בעילה ראשונה ולא בעילה אחרונה אלא לאחר כל המעשים ואתר בן תבוא אליה ובעלתה אחר כל המעשים ואתון אמרין כישם רב סבור היה יואב שקרנות המזבח קולטות ואינו קולט אלא גגו

רבי יוחנן — רבי יוחנן בר מריא

וכו' ואני אומר לא טובח קולט ולא גנו קולט וכו'. — מגדולי תלמידיו של ר' יוחנן ר' שמעון בן לקיש, ר' שמעון בן יקים, ר' יוסי בי ר' חנינה, רבי אמי, ר' אסי, ר' אלעזר, ר' חייא בר אבא, ר' שמעון בר אבא, ר' אבהו, רבי יעקב בר אידי. ואלה התלמידים לא היו לו בעת אחת. תלמידי רבי יוחנן הראשונים הם ר' שמעון בן לקיש, ר' שמעון בן יקים, ר' יוסי בי ר' חנינה, ר' אמי, ר' אסי, רבי חייא בר אבא, ר' שמעון בר אבא (עיי' ערך כל אחד על מקומו). הגדול בכולם ר' שמעון בן לקיש והוא לר' יוחנן כעין חבר. ותלמידי ר' יוחנן האחרונים ר' אבהו, ר' יעקב בר אידי. עולא לא נמצא בין תלמידי ר' יוחנן וכן ר' זעירא. — הלפי היה חברו של ר' יוחנן עיי' ערך חלפי.

בימי ר' יוחנן נתחדשו שני דברים. התחילו לצייר על הכותל ור' יוחנן לא גער בם. ע"ז פ"ג הל' ג' (מ"ב ע"ד) ביומיו דר' יוחנן שרון צירא על כותלא ולא מחי בירייהו, פי' קודם לכן היו אומרים דהציור אסור כמו הפיסול, וידוע מספרי האפאקריפין שאנשי אלכסנדריא החזיקו בזה ואסרו גם הציור, ובימי ר' יוחנן התחילו להתיר הציור ור' יוחנן לא מיחה בם. — ובימי באו חברים לבבל, בבלי יבמות פ"ג ע"ב (ונשבתה המלוכה הישנה ובאה מלוכה אחרת הידועה בשם זאסאנידעניאסטיא שנת רכ"ח למספרם).

בשני חיי ר' יוחנן רבו הדעות ונתוספו הגזמות, והנכון כאשר הוא באגרת ר' שרירא גאון שמת בן פ' שנים שנת תק"צ לשטרות והוא שנת ד' אלפים ל"ט לבי"ע. — ומת קודם ר' יודה נשיאה א' דהרי ברכות פ"ג ו' ע"א נזכר כד דמך ר' יודה נשיאה בריה דר' יודה דחף ר' חייא בר אבא לר' זעירא וכו' (עיי' ערך ר' יודה נשיאה א' ר' יודה נשיאה ב') ולא מצינו שהיה שם ר' יוחנן, וגם אילו היה שם לא היה דן ר' חייא בר אבא תלמידו לפניו לדחוף ר' זעירא ולטמאו ועיי' הוספות.

ר' יוחנן התאה מאוד לגור עולמים בבית ה' פי' שיהיו דבריו נשמעים בבהכ"ג ובכתי מדרשות (מ"ק פ"ג פ"ג ע"ג), ותפילתו נשמעה כי שמו לא יסוף לעד.

רבי יוחנן ענתנייתא ברכות פ"ה ט' ע"א אמר ר' יוחנן ענתנייתא ברית כרותה היא היגע תלמודו בצנעה לא במהרה הוא משבח מה טעם זאת צנועים חכמה.

רבי יוחנן דקציון ביצה פ"ה הל' ד' (פ"ג ע"ב) רבי יוחנן דקציון בשם ר' נחום בי ר' סימאי ובלכד בנקטפת.

רבי יוחנן בר מריא, מריה (כצ"ל עיי' ערך ר' יצחק בר מריון ולפעמים איתא ע"י טעות הדפוס מריא בד"לית) בדור החמישי או בדור השישי. פסחים פ"ה הל' ו' (ל"ב ע"ג) הכל מודין בשפיכה וכו' ומה מפליגין בזריקה רבי טנא אמר זריקה כעין שפיכה ר' חנניה אמר זריקה כעין הזייה אמר רבי יוחנן בר מריא (מריא) קרייא מטייע לר' חנניה וכו'. ומצינו לו מאמרים בשמו ובישם אחרים בהלכה ובהגדה. פאה פ"א ט"ז ריש ע"ג ר' יוחנן בר מריא בשם רבי יוחנן אין אנו יודעין אי זה מהן הכיב או צדקה או גמילות חסדים כשהוא

רבי יוחנן בר מריא — רבי יונה צח

אומר וחסד ה' מעולם ועד עולם וכו'. תרומות פ"א הל' א' ואמר ר' יוחנן בר מריא ואפי' כמאן דאמר המין מותר וכו' והך סוגי' איתא ע"ז פ"ב הל' ו' ושם בטעות ר' יוחנן בר מריא. ועוד נזכר בכורים פ"ג ס"ד ע"ד עירובין פ"ז כ"ד ע"ב ועוד באיזה מקומות (ובעירובין איתא הורי רבי יוחנן כד מרייה וצ"ל בר מרייה).

רבי יוחנן בר שילא שבת פ"ד ו' ע"ד רבי יוחנן בר שילא הרא אמרה ההן דכטר איידה צריך מחסרתיה ציבתו וכו'.

ר' יונה ראש המדברים בכל מקום, ובפרט בס' זרעים ואין כמעט הלכה ממס' פאה ואילך אשר לא נזכר בה ר' יונה. ונזכר גם בבבלי באיזה מקומות ונקרא תענית שם כ"ג ע"ב תקיפא דארעא דישראל. — רבותיו: ר' הילא עיי' ערכו. ושאל גם מר' זעירא. עדלה פ"ג ס"ג ע"א, ר' יונה בעי קומי ר' זעירא ההן בנד דתנינן הכא מהו לסמוך בו את המיטה ואיקפד לקובליה אמר ליה אפילו למאן דאמר תמן מותר הכא אסור וכו'. — וגם ר' ירמיה היה רבו. מגילה פ"ד הל' ה' (ע"ה ע"ב) והוה תמן ר' ירמיה ועכב אמר רבי יונה לר' יוסי וכופין אמר ליה והא רבך מעכב. חלה פ"א נ"ז ע"ג אמר ר' יונה איתחבת קומי ר' ירמיה וכו'. ושם פ"ב הל' א' ר' יונה בעא קומי ר' ירמיה בשעה שנכנסו לארץ ומצא קמה לחה מהו שתהא אסורה משום חדש וכו'. וקצת נראה שר' יונה היה לר' ירמיה כעין תלמיד חבר כי תולק עליו לפעמים. וכן נראה שהיה כעין תלמיד חבר לר' אבהו, עיי' ערך ר' אבהו ב'. — חברו של ר' יונה ר' יוסי, ור' יוסי שני לו בכמה הלכות, ור' יונה ור' יוסי הם ראשי הדור הרביעי. והיתה ביניהם ברית אהבה, עד כאשר מת בנו של רבי יוסי ובאה השמועה אל ר' יונה אשר היה אז בצור השלים כל היום בתענית. נדרים פ"ט הל' א'. — ר' יונה זכה לכמה תלמידים ובתוכם בנו הגדול רבי מנא עיי' ערכו. גם היו לו הרבה תלמידים דרומיים עיי' סוף פ"א.

ר' יונה אמר חגיגה פ"א הל' א' יבמות פ"ט הל' א' כי לית כללוי דרבי כללין כלו' אין למדין מן הכללות ע"ש. ועל עוצם שכלו מורים רוב מאמריו ובפרט מאמריו במס' כלאים. — וגם בהגדה מצינו לו מאמרים יקרים, ומה נכבד מאמרו סוף פ"ח דפאה אשרי נותן לדל אין כתיב כאן אלא אשרי משכיל אל דל והוא שמכתכל במצוה איך לעשותה. וע"ש המעשה כיצד היה ר' יונה עושה כשהיה רואה בן טובים שירד מנכסיו אמר לו בני בשכיל ששמעתי שנפלה לך ירושה ממקום אחר טול ואת פורע וכו'. — וכן שמענו לו מידת חסידות ברכות פ"ד הל' א' ר' יונה כד הוה מצלי בכנישתא הוה מצלי בלחישה כד הוה מצלי בביתא הוה מצלי בקלא עד דיילפון בני ביתיה צלותיה מיניה. ועיי' יומא פ"ח הל' ה' (מ"ה ע"ב) העובדא דדליקה שנפלה בשכינתה דר' יונה בשבת.

בימי דר' יונה היתה עת קשה לישראל ונחרב הדרום ומשל אז בסוריא משנה הקיסר קאנסטנטיוס ושמו נאללוס. וגאללוס זה מלך בסוריא מן ישנת ק"א עד ישנת ק"ד והיה איש אכזר ורע טעללים ושר צבאו ארסקנס.

רבי יונה

וארסקינס עלה מסוריא לא"י להלחם נגד היהודים בדרום אשר מרדו אז ברומי
 וכמו שזכרנו פ"א. ונראה שארסקינס הפקיד עיקר המלחמה ביד אחד משרי
 צבאו והוא בעצמו לא הלך לדרום, ולכן לא נמצא זכרון ממלחמה זאת אצל
 הסופר הרומי אממיאנוס מארצעללינוס אשר היה אוהב נאמן לארסקינס ומספר
 תמיד גבורותיו. ועל העת ההיא בא הסיפור שביעית פ"ד ל"ה ע"א סנהדרין
 פ"ג כ"א ע"ב ר' יונה ר' יוסי התירו לטיפי בשבת לארסקינס כלו' בשביל חילו,
 וכאשר שאל ר' מנא בנו של ר' יונה את אביו הלוא ברבים אפי' על מצוה
 קלה יהרג ואל יעבור השיבו ר' יונה שארסקינס לא איתכווין להעביר ישראל
 על המצוות אלא שרוצה לאכול פת חמה ע"ש. והסיפור הזה מורה שלא היה
 לב ארסקינס רע ליהודים כלב גאללוס אדונו, אשר עשה בעברת זדון לגזור
 על היהודים שלא יתענו ביום הכפורים וכדאיתא חולין ק"א ע"ב שמדא הוה
 והכונה על העת הזאת, אבל ארסקינס לא הצר ליהודים בדתייהם. גם הסיפור
 של הירושלמי יבמות פ"ז ט"ז ע"ג בהא דארסקינס עם אנשי ציפורין שהבאנו
 לעיל פ"א, מורה שארסקינס לא רצה להשחית היהודים וכאשר מרדו בו איזה
 ציפוראי והיתה ידם עם הקושרים בדרום לא עשה משפט בכל העיר ולא זרה
 אותה בעפר לרוש כדרך שרי צבאי רומי מאז וכבר הרחבנו בזה הדיבור בס"ח שנת
 ט"ז. ובמס' מגילה פ"ג הל' א' (ע"ד ריש ע"א) איתא ר' שמואל בר נחמן כשם רבי
 יונתן תורה חסירה אין קוראים בה ברבים והא תני בבראשית עד המכול בויקרא
 עד ויהי ביום השמיני בידבר עד ויהי בנסוע הארון מותר לקרות בו ברבים
 הדא ארסקינס אוקיד אוריתא דצנברא אתון שאלון לר' יונה ולר' יוסה מהו
 לקרות בספר ברבים אמר לון אסיר לא דאסיר אלא מן גו דנפישתון עגימה
 אינון זכנין להון אחורי ע"כ. וזה המעשה מורה בהשקפה ראשונה על רעה
 גדולה אשר נעשתה ע"י ארסקינס ששרף ס"ת ואין לך מעשה שנאה יותר
 גדולה משרפת תורת אלקינו, אך כאשר נרד אל עומק הסיפור יבורר לנו
 שארסקינס לא שרף ס"ת כלל להדאיב לב היהודים ולבנות מקדש ה', כי
 האויבים אשר עשו מאז בשאט נפש המעשה הרע הזה לא ירפו חלק אחד
 מהתורה והשאירו חלק אחר אבל שרפו אותה עד לכלה, בהשגם כי בזה ידכאו
 לב היהודים וישפכו על ישראל קלון ובוה. ואם לכונה זאת שרף ארסקינס את
 התורה א"כ לא היה מקום כלל לשאלת הצנבראי מהו לקרות בספר ברבים,
 הלוא הספר כלו היה כבר מאכולת איש! אבל האמת יורה דרכו ארסקינס לא
 שרף כלל ס"ת להאדיב היהודים כ"א במלחמה אשר היה אז לארסקינס עם
 היהודים גשרפה ס"ת באיזה דפים, והקרוב שנשרפה ע"י שישלחו שוללים איש
 בבית אשר שם היתה הס"ת, והירושלמי קיצר ואמר הדא ארסקינס אוקיד וכו'
 והכונה במלחמתו של ארסקינס.

עוד יש לנו להזכיר, ארסקינס היה ב' פעמים בסוריא. הפעם הראשונה
 תחת מטשלת גאללוס והפעם השנית בשנת ק"כ עת הלחמו עם הפרסיים. ובעת
 המלחמה הזאת היה תוקף החיל ביד ארסקינס כי הוא היה ישר הצבא אף
 יזיש ראש שרי הצבא ניתן לאיש אחר ושמו זאכיניאנוס. ע"י עכ"ז באורך
 אצל מארצעללינוס פרק י"ח י"ט כ"י. ובמס' ברכות פ"ה ט' ע"א איתא ר' יונה

ור' יוסי עלון קומי ארסקינס באנטווכיא חמתין וקם מן קומיהון אמרין ליה מן קומי אילין יהודאי את קאים לך אמר לון אפיהון דהני אנא חזי בקרבא ונצח ע"כ. והנראה שזה המאורע היה בעת היות ארסקינס בסוריא בפעם שנית והיה אז נשוא פנים מאוד, והלכו ר' יונה ור' יוסי לקבל פניו באנטווכיא עיר המלוכה. ויצא לנו ההשערה הזאת ממה שבימי גאללוס היתה בלתי ספק קבלת פנים לשר צבא למכשול ולסכנה גדולה להמקבל פנים בקנאת גאללוס בשריו וברוע מחשבות לכו להם ולכל העם. — ויבורר לנו בזה שר' יונה היה עוד בחיים שנת ד' אלפים ק"כ.

וראינו עוד פה להעיר על איזה מאמרי הש"ס ירושלמי ובבלי. יומא פ"א הל' א' (ל"ח ע"ד) איחא ומניין שהוא (פי' משוח מלחמה) עובד בשמנה רבי ירמיה בשם ר' יוחנן ובגדי הקודש אשר לאהרון מה תלמוד לומר אחריו לקדושה של אחריו א"ל ר' יונה עמך הייתי לא אמר עובד אלא וכו'. והנה משמעות המאמר שר' יונה שמע את פי ר' יוחנן וזה אינו נראה שהרי רבי יוחנן מת שנת ל"ט ור' יונה חי עוד ק"כ, וגם ר' ירמיה רבו של ר' יונה נראה שלא שמע כלל את ר' יוחנן (עיי' ערך ר' יוחנן). ונראה כבירור ישיש כאן ט"ס. — ובבלי ב"מ ג"ז ע"א איחא והאמר ר' יונה אהקדשות ור' ירמיה וכו' ותרוייהו משמיה דר' יוחנן. וכבר גילה רש"י ז"ל חולין י"ז דעתו דכל היכא דאיחא משום פלוני לא שמע מפיו, ועב"ס נחזיק בזה שבמקום דאיחא משום לא שמע דוקא מפיו ועיי' בפתיחת זה הפרק. — ובבלי גיטין ג"ז איחא א"ר יונה אמר ר' זירא עד שתות ובמס' חולין מ"ג ר' יונה אמר ר' זירא מבלעתה (עיי' במהרש"ל) והוא נכון שר' יונה שמע ג"כ מר' זירא וכמה שהבאנו לעיל בראש הערך מהא דחלה פ"ג ס"ג ע"א. — ובמס' בכורות ל' ע"א איחא רבי יונה ור' ירמיה תלמידי ר' זעירא והוא נכון, אבל עוד איחא שם ואמרי לה ר' יונה ור' זעירא תלמידי ר' יוחנן וצ"ע.

רבי יונה בוצרייה כדור החמישי. בלאים פ"ט הל' א' ר' יונה בוצרייה בעי קומי ר' מנא תמן את אמר בין צבועין בין לבני והכא וכו'. מ"ק פ"ב הל' ג' (פ"א ע"ב) רבי יונה בוצרייה הוה ליה ספרין שאל לר' הונא מהו מזבנתון במועדא. — ור' יונה בוצרייה נזכר באיזה מקומות. בלאים פ"ח ל"א ע"ג ב' פעמים. ועיי' יומא פ"ה מ"ב ע"ב, עירובין פ"ג כ' ע"ד נדרים פ"ט הל' א' נזיר פ"ו נ"ה ע"ג (צלי קרוי מבושל ע"ש) ועוד באיזה מקומות. — ובצרה נודע ירכה חכמים הלכו לשם עיי' ערך ר' אבהו ב' וגם ר' יונה דערך הקודם היה לפעמים בכצרה. והיתה כדרך בבל לא"י עיי' ברכות פ"ג ו' סוף ע"א רבי יסא שמע דאתת אמיה לבוצרה שאל ר' יוחנן מהו לצאת וכו' ועיי' שביעית פ"ו ל"ז ע"ד סבר ר' יוחנן מימר את בצר במדבר שאל לר' שמעון בן לקיש בצר בוצרה. ועיי' בבלי ע"ז נ"ח ע"ב.

רבי יונתן כדור הראשון וכדור השני. פסחים פ"ו הל' ב' (ל"ג ע"ב) ימר ר' יונתן קומי ר' חייא רבה בשם ר' שמעון בר יוסי בר לקוניא לוקין על זחומי שבת דבר חורה וע"ש השקלא וטריא בינו ובין ר' חייא. — ברכות

רבי יונתן — יוסה בריה דר' יהושע בן לוי

פ"ב ד' סוף ע"ג ר' חייא רובא ור' יונתן היו מהלכין קומי ערסיה דר"ש בר יוסי בר לקוניא וכו' ועיי' בבלי שם י"ח ע"א. — וקצת נראה שהיה חבירו של ר' ינאי רבו של ר' יוחנן. ברכות פ"ה פ' ע"א ר' ינאי ור' יונתן הוו מטיילין באסלשין חמתון חד ואמר להון שלמכון רבייא וכו'. פאה פ"א ט"ו ע"ד רבי יונתן ור' ינאי הוו יתיבין אתא חד בר גש ונשק רגלוי דר' יונתן אמר ליה ר' ינאי מה טיבו הוה שלים לך מן יומי וכו' ועיי' בבלי כתובות ס"ט ע"ב ושם הגי' ר' חנינא ור' יונתן. — ר' יונתן עלה עם ר' חנינא ור' יהושע בן לוי לירושלים, ט"ש פ"ג נ"ד ע"ב. ובמס' תענית פ"ב ס"ו ע"א איתא ר' חנינא ור' יונתן תריהון אמרין בטלה מגילת תענית. — ר' יוחנן שאל את פי ר' יונתן בהלכה ביכורים פ"ב ס"ה סוף ע"א, ור' יונתן אמר על ר' יוחנן ר"ה פ"ב ג"ה סוף ע"א ראה הלשון שלמדנו בן הנפח, עיי' ערך ר' יוחנן. — מאמריו של ר' יונתן רבים ונמצאים ברוב המסכתות ולו ההלכה הידועה בכל מתרפין. חוץ מע"ז וג"ע וש"ד שבת פי"ד י"ד ע"ד (ועיי' ערך ר' יעקב בר אידי). והרבה אמוראים אמרו בשמו. ר' שמואל בר נחמן (בבבלי בר נחמני) הוא תלמידו הדבק ברכו תמיד ואמר בשמו במקומות אין מספר.

ודע דאיתא בבלי גיטין ע"ח ע"ב אמרוה רבנן קמיה דר' יוחנן משמיה דר' יונתן הכי אמר ר' יוחנן ידעין חבראי בבלאי לפרושי כי האי טעמא ע"כ, ואין זה ר' יונתן דערך זה.

רבי יונתן דבית גוברין יומא פ"ז הל' ה' (מ"ד סוף ע"ב) מעיל ר' סימון בשם רבי יונתן דבית גוברין שני דברים לא היתה בהן כפרה וקבעה להן התורה כפרה ואלו הן האומר לשון הרע וההורג נפש בשגגה וכו'.

רבי יונתן בריה דר' יצחק בר אחא פאה פ"ה הל' א' שקלים ס"א הל' ב' רבי יונתן בריה דר' יצחק בר אחא שמע לה מן הדא אין מעברין את השנה לא בשביעית ולא במוצאי שביעית וכו', ובר"ש פאה שם הגי' ר' יוחנן ב"ר ר' יונתן.

יונתן בן עכמאי בדור השלישי. תרומות סוף פי"א שבת פ"ב ד' ע"ד אמר ר' אבהו שנה לי יונתן בן עכמאי בת כהן שהיתה עומדת ערב שבת עם חשיכה ובידה טר ובתוכו שמן שריפה הרי זו מוספת לתוכו שמן של חולין ומדלקת אמר ליה ר' זעירא מה שבייה אמר ליה אדם גדול היה ובקי במשנתינו היה פירשה.

רבי יוסה בר אביי מן האמוראים הקדמונים. תענית פ"ד ס"ח ע"ג ר' יוחנן בשם רבי יוסה בר אביי הלוחות היו מבקשין לפרוח והיה משה תופשן וכו'.

רבי יוסה בי ר' זמינא חגיגה פ"ג הל' ב' (ע"ט ע"א) רבי יוסה בי ר' זמינא בשם ר' יוחנן מפני מה אמרו שירי מנחות מחברין את עצמן מפני שנוקקו לכיליין.

יוסה בריה דר' יהושע בן לוי תענית פ"א הל' ו' (ס"ד ע"ג) זעורה בר חמא יוסי בריה דר' יהושע בן לוי בשם ר' יהושע בן לוי בתענית ציבור מרחץ פניו ידיו ורגליו כדרכו בתשעה באב מרחיץ ידיו ומעבירן על פניו ביום

ק יוסה בריה דר' יהושע בן לוי — רבי יוסי א'

הכיפורים מרחיק ידיו ומקנחן במפה ומעביר את המפה על פניו. אבל יוסה פ"ה הל' א' הגי' ר' זעורה בר חמא ר' יוסי בי ר' חנינא בשם ר' יהושע בן לוי. — ומהבבלי יוסה ע"ה ע"ה זעירא בר חמא וכו' אמר לוי לר' יוסף (והוא יוסי בירושלמי עיי' ערך ר' יוסף) בריה דר' יהושע בן לוי נראה שהגי' דתענית היא עיקרית אף שבבבלי שם הענין קצת משונה.

רבי יוסה בר יעקב עיי' ערך ר' יודן מגדליא.

רבי יוסטא, יוסטי, בי ר' סימון עירובין פ"ו כ"ג ע"ג רבי יוסטי בי ר' סימון בשם ר' בייחוס אין בתינו שלנו לדרך עמנו וכו'. שקלים ריש פ"ב אמר ר' יוסטא בי ר' סימון אתיא כמאן דאמר תודמין על הגבוי ועל העתיד להיגבות וכו'.

רבי יוסטא, יוסטי בר שונם בדור החמישי ובדור הששי, תלמידו של ר' מנא. תרומות פ"א מ"ח ע"א רבי יוסטי בר שונם בעא קומי ר' מנא תנינן הרכינה ומיצת הרי זו תרומה ואת אמר הכן וכו'. וכן שאל לפני ר' מנא מ"ש פ"ה הל' א' שקלים פ"א סוף הל' א' ולא נמצא מטמא מזהרות למפרע. — שביעית פ"ו ל"ו ע"ד אמר ר' יוסטא בר שונם לכשיגיעו הגליות למורי אמנה הן עתידות לומר שירה וכו'.

רבי יוסטיני ב"ב פ"ח ט"ז ע"ב רבי יוסטיני הוה ליה עובדא קומי רבנן וחייבניה קם קומי ריש לקיש וכו'.

רבי יוסי, יוסה, יסה, יסא, אסי, אסא, איסי, א' הוא ר' אסי דתלמוד בבלי תלמיד דרב ושמואל ועלה לא"י. ובמס' ברכות פ"ב ה' ע"ג נזכר מה שאירע לו עם ההוא ליצנא בבואו לא"י. ובבלי קידושין ל"א ע"ב איתא שברה לא"י מפני שאמו יצאה מן הדעת ושאלה ממנו דברים לא כן. ובירושלמי ברכות פ"ה ו' ע"א איתא דנטל רשות מר' יוחנן לצאת לקראת ארון אמו שבא לא"י ובקידושין שם הוא קצת בענין אחר. והכלל מה שזכר בבבלי על שם רבי אסי נזכר בירושלמי על שם ר' יוסי כי שניהם אחד. עיי' סוכה פ"ד הל' א' ר' זעורה ר' אילא ר' יסא ערבה הלכה למשה מסיני ובבבלי שם ל"ד ע"א דאמר ר' אסי א"ד יוחנן עשר נטיעות ערבה וניסוך המים הלכה למשה מסיני. — בא"י למד אצל ר' יוחנן והיה מגדולי תלמידי ר' יוחנן. בלאים פ"ט ל"ב ע"ב ר' יוסי צם תמניי יומין למיחמי ר' חייה רובה ולסופא חמא ורגזן ידיה וכהו עיניו ואין תמר דהוא ר' יוסה בר נש זעיר חד גרדיי אתא לגבי ר' יוחנן אמר ליה חמית בחלמי דדקיעא נפל וחד מן תלמידך סמך ליה אמר ליה וחכים את ליה אמר ליה אין אנא חמי ליה אנא חכים ליה עבר כל תלמידוי קומי וחכם לר' יוסה ע"ב. — ובירושלמי נקרא לפעמים ג"כ רבי אסי ולפעמים נקרא אסי (בלא רבי). שקלים סוף פ"ב אמר ליה ר' זעירא לרבי אסי חכים רבי לרב וכו'. גיטין פ"ב הל' ו' (ט"ד ע"ג) אמר רבי אסי אילולא ר' בא כבר היינו להתיר את אשת איש. — שבועות פ"ו סוף הל' א' אסי אמר המלוה לחבירו בעדים לא יפריעו אלא בעדים. ובבלי

רבי יוסי א' — רבי יוסי ב.

שם מ"א ע"א אמר ר' יהודה אמר ר' אסי המלוה את חברו בעדים צריך לפורעו בעדים. — כתובות פ"ח הל' ח' (ל"ב ע"ב) אסי אמר והוא שתהא הוצאה יתירה על השבח וכו'. ועיי' בבבלי שם פ' ע"א א"ר אסי והוא שיש שבה כנגד הוצאה (ובשינוי). — מגילה פ"ד הל' ב' (ע"ה ע"א) ר' אידו אומר איתפלגון כהנא ואסי חד אמר חוזר וכו'. — ונקרא ג"כ אסא, איסי. סוכה פ"א הל' א' (נ"ב ע"א) כהנא ואסא עלון והוון קומי רב וכו'. — נדרים פ"ג הל' א' רב ושמואל תריהון אמרין אילו הן צריכין היתר חכם היתב איסי וכו' אמר ליה שמואל וכו'. ובמס' עירובין פ"ו כ"ג סוף ע"ד איהא אמר ר' יסה עד דאנא תמן שמעית קל רב יהודה שאל לשמואל הפריש שקלו ומת וכו'. ובשקלים פ"ב הל' ה' אמר ר' יוסה עד דאנא תמן שמעית קל רב יהודה. ושם פ"ז הל' א' אמר ר' יסא עד דאנא תמן וכו'. ובגזיר פ"ד נ"ג ע"ב דמר רבי יוסי עד תמן שמעית וכו' הרי דנקרא בההוא מאמר עצמו ר' יסה, יוסה, יסא יוסי ובבבלי ר' יוסי הוא ג"כ ר' יוסה ר' יסא והוא ר' אסי דבבלי וכמו שכתבנו בראש הערך. ויש עוד קצת הוכחה לזה במה שאמר שמעית קלה ר' יהודה שאל לשמואל ור' אסי היה תלמידו דשמואל. וכן איתא תרומות ריש פ"א אמר ר' יוסי קשייתה קומי שמואל הרי גיטין וכו'.

ר' אסי נשבה בספסופא והיה בסכנה גדולה עד שרבי יונתן נתייאש ממנו ומסר ר' שמעון בן לקיש נפשו עליו והצילו. תרומות סוף פ"ח ושם נקרא ר' איסי.

ר' אסי הוא מגדולי אמוראי הבבלי והירושלמי, ובבלי גיטין נ"ט ע"ב נקרא כהנא חשיבא דארץ ישראל. — ירושלמי שבת פ"ט הל' א' עירובין פ"ו כ"ד ריש ע"א נזכר לשבח דרך לימודו עם תלמידיו שלא השיב אלא על כל דבר במקומו וכאשר שאלון מיניה במס' ישבת בהלכות עירובין עמד להשיב להם עד שכאו למס' עירובין. ובבבלי ב"ק פ' ע"א איתא ששמואל לא עייל קמיה דרב אסי וא"כ היה כבר גדול בהיותו בבבלי. ועיי' תוס' חולין ק"ט ע"א שכתבו דב' ר' אסי היו ע"ש.

רבי יוסי, יסא ב' הוא ר' יוסי חברו דר' יונה תלמידו של ר' הילא עיי' ערך ר' יונה. ובעא קומי ר' סימון ר"ה פ"ד הל' ב' ור' סימון קראהו ברבי ע"ש. — ר' יונה ור' יוסי הם הגדולים בדור הרביעי, והתירו למיפי בשבתא לארסקיננס גם הלכו לאנטוכיא לקבל פניו כאשר הובא בארוכה ערך ר' יונה. ור' יוסי האריך ימים מר' יונה. עיי' מ"ש פ"ד הל' ט' (נ"ה ע"ב) כהדא דר' יונה (כצ"ל וכאשר מוכיח הענין וכן הובא הו' יבמות קט"ו ע"ב ד"ה אימור וכן הוא בדפוס א"ד, וכדפוס וניצאה והנמישכים אחריו איתא בשעות רבי יודה) ורבי יוסי הוון שותפין בגרביה כד דמך ר' יונה אמר רבי מנא לרבי יוסי וכו'. — שקלים פ"ב הל' ג' (נ' סוף ע"ג) אמר רבי מנא קומי ר' יוסי ואנן חטיין רבנן מכרזין אמר ליה וכו' ר' יונה אבוך לא אמר כן. ועיי' ערך ר' מנא ב'.

ר' יוסי נזכר במקומות אין מספר בירושלמי. גם היה לו משא ומתן של הלכה עם החכמים אשר באלכסנדריא עיי' קידושין ס"ד ריש ע"ד רבי תנחום בר

פפא שלה לר' יוסי תרין עובדין מן אלכסנדריאה, והאמוראים הגזרים שם והם ר' מנא ור' ברכיה מורים שהוא ר' יוסי ב'. — ועיי' מגילה פ"א הל' ב' (ע' ע"ב) אמר ר' יוסה לית כאן חל להיות בשני ולית כאן חל להיות בשבת חל להיות בשני צומא רבה בחד בשוכא חל להיות בשבת צומא רבא בערובתא ע"כ, הרי דר' יוסה היה בקי בקביאת החודש ע"פ החשבון. ובמס' עירובין סוף פ"ג איתא ר' יוסי מישלח כתיב להון (לבני אלכסנדריא ע"ש) אף על פי שכתבנו לכם סדרי מועדות אל תישנו מנהג אבותיכם נוחי נפש ע"כ, חה סדרי מועדות הוא קביעות המועדות ע"פ החשבון וכמו שפי' בעל ק"ע לחד פירוש, והמאמר דמגילה שהכאנו מחזק הפירוש זה. וכן פי' בעל פ"מ. וגם יוצא לנו מזה ששמו של ר' יוסי ב' היה גדול באלכסנדריא. — ויש להעיר שאף שרבי יוסי היה בקי בקביעות ע"פ החשבון אעפ"כ הוה מקדשין בא"י גם בימיו ע"פ הראייה עיי' ברכות פ"ד ז' ע"ג במה קורין (בר"ח שחל להיות בתענית) ר' יוסי אמר קורין ברכות וקללות . . . . ר' יודן קפודקיא אמר קומי ר' יוסי בשם ר' יודה בן פזי קורין בראש חודש קם ר' יוסי עם ר' יודה בן פזי אמר ליה את שמעת מאבוכ הדא מילתא אמר ליה אבא לא הוה אמר כן אלא בעין טב על ידי דאינן ידעין דהוא ריש ירחא (כלו' דשם היו מקבלין עדות החודש עיי' פ"א) קורין בראש חודש הא שאר כל המקומות קורין ברכות וקללות ע"כ, ורבי יוסי הנזכר פה הוא ר' יוסי ב' עיי' ערך ר' יודה בן פזי (ועיי' הוספות).

ר' יוסי נזכר ג"כ בבבלי, ובירושלמי לא נזכר שם אביו אבל נזכר בבבלי. מנחות ע' ע"ב אלא אי איתמר אסיפא איתמר אם השרישו קודם לעומר העומר מתירן מאי קודם לעומר ר' יונה אומר קודם הבאת העומר ר' יוסי בר זבדא אומר קודם קצירת העומר. ובירושלמי הלה פ"א ג"ז ע"ג איתא אם השרישו קודם לעומר העומר מתיר ר' יונה אמר קודם להבאה ר' יוסי אומר קודם לקצירה. — ועיי' בבלי ברכות ל"ג ע"ב אלא על קן צפור יגיעו רחמיך מ"ט פליגי בה תרי אמוראי במערבא חד אמר וכו' וחד אמר מפני שמתיל קנאה בטעשה בראשית. ובירושלמי מגילה פ"ד הל' ט' (ע"ה ע"ג) ר' יוסי בשם ר' סימון כנותן קצבה על מידותיו של הקב"ה וכו' וכבר כתבנו בראש הערך שר' יוסי ב' אמר לפני רבי סימון. — ונזכרו עוד בבבלי תרי אמוראי במערבא רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבדא שבת כ"א ע"ב צ"ו ע"א ועיי' ערך רבי יוסי בר בון וערך עולא.

וישמענו דבר מיוחד לר' יוסי זה שלמד לימודו במהדורא תניינא. עיי' פסחים פ"ה ל"ב ע"ב יבמות פ"א ב' ע"ד, ובאמוראי בבבלי מצינו זה לבד לר' אשי עיי' ב"ב קנ"ז ע"ב. ורבינו האי פירש בזה דבר חדיש ע"ש בר"שבים ואפשר לו ראה ר' האי הירושלמי הוה מפרש לה כפישוטו. — ור' יוסי לא בוש מלהזור בו במהדורא תניינא וכאשר ישאל לו ר' פנחס שבתחילה שנה בדרך אחר הישיב לו הא קביעה גבך כמסורא (וגם ר' אשי כ"ב שם חזר בו במהדורא תניינא ע"ש). — גם מצינו לר' יוסי שמהדר להעמיד המישנה כצורתה במקום שר' יונה משבשה עיי' פסחים פ"א הל' ב' ר"ה פ"ב הל' א'.

רבי יוסי ב' — יוסי מעוני

הגה לרוב מקומו מוכיח עליו אם הוא ר' יוסי א' או ר' יוסי ב'. במקום שנאמר ר' יוסי או ר' יוסא בשם ר' יוחנן הוא ר' יוסי א' שהיה תלמידו של ר' יוחנן. וכן כשאמר אמורא בשם ר' יוסי אשר חי לפני ר' יוסי ב' רבי יוסי זה הוא ר' יוסי א' כמובן מעצמו. ועיי' ברכות פ"ג ו' ע"א כד דמך רבי יוסא קיבל ר' חייא בר ווא אבילוי, הוא ר' יוסי א' דהרי ר' שמואל בר יצחק קיבל אבילות על ר' חייא בר אבא ור' זעירא קיבל אבילות על ר' שמואל בר יצחק א"כ מת ר' חייא בר אבא קודם ר' זעירא וכ"ש קודם ר' יוסי ב' שהאריך ימים מר' יונה שהיה תלמידו של ר' ירמיה תלמידו של ר' זעירא. וכן כשאמר ר' יוסי וכהנא או ר' יוסי ור' אמי הוא ר' יוסי א'. — ולהפך במקום שבא ר' יונה ור' יוסי או שאמר ר' מנא לפני ר' יוסי הוא ר' יוסי ב'. וכן כשנזכר אמורא אשר חי בזמן ר' יוסי ב'. עיי' ערך ר' תנחום בר חייא. — ולפעמים הדבר בספק, כהך דריש פ"ג דע"ז כד דמך ר' יוסא נפל קסימולין דטיבריה וכו' אמר לון ר' זעירא וכו' אפשר שהוא ר' יוסי א' ור' זעירא הוא ר' זעירא א' או ר' יוסי ב' ור' זעירא ב'. וכן פאה פ"א ט"ז ע"א ר' זעירא בעי קוטי רבי יוסא מפני מה נהרג אדוניהו ועיי' ערך ר' זעירא א' ר' זעירא ב'.

רבי יוסי בר' ברכות פ"ח הל' א' רבי יוסי בר' (ובתו' פסחים ק"ו ע"ב ד"ה מקדש אריפתא הגי' אמר ר' יוסי בר' בון ועיי' ברא"ש שם) נהיגין תמן במקום שאין יין וכו' וכבר זכרנו כל המאמר לעיל פ"ב ערך תמן. דמאי פ"א סוף הל' א' (כ"א ע"ד) ר' יוסי בר' בעי ואין כל העולם כלו לפניו וירבו כל הרימין שבעולם וכו'. ועיי' ערך ר' פנחס.

רבי יוסי גליליא בדור השלישי וקצת בדור הרביעי. ברכות פ"ג ו' ע"ב ר' יונה ור' יוסי גליליא בשם ר' יוסא בר' חנינא אין שואלין הלכה לפני מטתו של מת. שבת פ"ג ו' ע"ג ר' יוסא סלק גבי ר' תנחום בר חייא בעא מיעברתיה (מגורה קטנה בשבת) קומי אמר ליה בפנינו ר' יוסה גליליא סלק קומי יוסי בן חנינה בעא מעברתיה וכו'. ועיי' ערך ר' תנחום בר חייא. — שם פ"ז הל' ו' (י' ע"ד) ר' יונה ר' יוסה גליליא בשם ר' יוסי בן חנינה חמור משלים לקל וכו'. מכ"ז נראה שהיה ר' יוסי גליליא תלמידו של ר' יוסי בר חנינא.

רבי יוסי דכפר דן דמאי פ"ב כ"ב ע"ג ר' יוסי דכפר דן בשם רבי (נראה דצ"ל רבי יוסי) בן מעדיה המינן האסורין בבית שאן הקצח והשומשום וכו'.

רבי יוסי דרומי'א שבועות פ"א הל' ח' (ל"ג ע"ב) אמר רבי יוסי דרומי'א קומי ר' יונה הכן צורכה למיתני א"כ יהו של ראשי חדשים קריבין ביום הכיפורים וכו'.

יוסי מעוני סנהדרין סוף פ"ב תירגס יוסי מעוני בכנישתא בטיבריא שמעו זאת הבהנים למה לית אתון לעין באורייתא לא יהבית לכון כ"ד מתנחא וכו' ע"ש שקינתר בית הנשיא על שהדשיעו לעשות ור' יודן נשייא שמע וכעס עליו ור' יוחנן ור' לקיש פייסו לר' יודן נשייא ואמרו עליו גברא רבא

יוסי מעוני — רבי יוסי בר ביבי ביבין קב

הוא, יוסי מעוני לא נשא גם פני הנשיא ע"ש. ועיי' ערך ארסטוק, וערך רבי יודה נשיאה א'.

רבי יוסי ציידניא (פי' מן צידון) ברכות פ"ד ה' קרוב לסוף ע"א רבי יוסי ציידניא בשם ר' יוחנן לפני תפילתו הוא אומר ה' שפתי תפתח וכו'. — תרומות קרוב לסוף פ"א ר' יוסי ציידניא בעא קומי ר' ירמיה דלא כן מה נן אמרינן ר' מאיר ור' שמעון וכו' ונראה דצ"ל צדניא כדלית כמו בברכות. וממה ששאל קומי ר' ירמיה יש לדון על דורו.

יוסי בר אשיאן סוכה פ"ד הל' ו' (ג"ד סוף ע"ג) יוסי בר אשיאן בשם ר' שמעון בן לקיש צריכין הספלים להיות פקוקין בשעת הניסוך וכו'.

רבי יוסי בר בון בדור החמישי. שביעית פ"ו הל' ב' (ל"ז ע"ד) רבי יוסי בי ר' בון בעא קומי ר' מנא מהו למחוק עם הגוי בארץ. ומצינו בהרבה מקומות שר' יוסי בי ר' בון בא אחר ר' מנא ומתריץ קושייתו או חולק עליו עיי' שביעית שם קרוב לסוף הל' א' עירובין פ"ה כ"ב סוף ע"ד כתובות פ"א סוף הל' ה' (כ"ה ע"ג) ובמ"א, ולא מצינו במקומות אלה שדיבר פא"ס עם רבי מנא, מזה נראה שהאריך ימים אחר ר' מנא. — ר' יוסי בי ר' בון הוא סוף גדולי האמוראים דירושלמי ועמו שקעה החמה דבני א"י אף שקמו גם אחריו איזה חכמים, והוא בתלמוד ירושלמי כערך ר' אשי בתלמוד בבלי. — לרבי יוסי בי ר' בון נמצאו הלכות לאין מספר וכולן מעידות על עומק שכלו. ופתח דבריו יאיר שער הירושלמי כי נמצאת לו בפתחת התלמוד זה ברכות פ"א הל' א' הלכה חרודה ע"ש. ובהרבה מקומות מתריץ מאמרי האמוראים הקודמים לו, גם אמר הלכות בשם ר' יהושע בן לוי, בשם ר' שמואל בר בא, בשם ר' זעירא, בשם ר' חסדא, בשם ר' ירמיה וכו'. ואמר גם בשם רבא חברו דאביי, ביצה פ"א הל' א' ר' יוסה בי ר' בון אמר איתפלגון ר' זירא ור' אבא בר יוסף וכו' והוא רבא עיי' ערך ר' אבא בר יוסף. — ואפשר שבימי רבי יוסי בי ר' בון נחבטל קצת קושי הגזירות, וכן נראה שהרי הקיסרים אשר מלכו בימי ר' יוסי בי ר' בון זהם יוליאנוס, יאזויאנוס, וואלענטיניאנוס משנת קכ"א ע"ד שנת קל"ה וקצת הבאים אחריהם, קראו דרוור לאמונת היהודים ונתחדשה החבילה אשר נתפרדה בין ככל לא"י ע"י הגזירות עיי' פ"א, ועלו מחדש התלמידים מבבל לשם ולכן נודע בא"י מאמר זה דרבא.

ר' יוסי בי ר' בון נזכר בבלי ברכות ל"ג ע"ב שבח כ"א ע"ב צ"ז ע"א בשם אמורא דמערבא ובבלי נקרא ר' יוסי בר אבין. ובבלי ברכות שם איתא פליגי בה תרי אמוראי במערבא ר' יוסי בר אבין ור' יוסי בר זכרא חד אמר מפני שמטיל קנאה במעשה בראשית וחד אמר מפני שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים. ובירושלמי ברכות פ"ה ט' ע"ג מגילה פ"ד הל' י' (ע"ה ע"ג) אמר ר' יוסה בי ר' בון לא עבדין שבות שעושין למדותיו של הקב"ה רחמים. ועיי' ערך ר' יוסי ב' וערך עולא.

רבי יוסי בר ביבי, ביבין מגילה פ"ד הל' ט' (ע"ה ע"ג) תנה רבי יוסי בן ביבי תפילין מרובעות שתורות הלכה למשה מסיני. — שקלים פ"ג

רבי יוסי בר ביבי ביבין — רבי יוסי בר פיטרס

הל' ב' (מ"ז ע"ב) הכוס טזוג בכמה אמר ר' יוסי בר ביבין משום רבי יוחנן גשמעינין מן הדא וכו'. שם ע"ג כמה הוא שיעורו של כוס ר' יוסי בשם רבי יוסי בן פזי, ור' יוסי בר' ביבין בשם רבי שמואל אצבעיים על אצבעיים על רום אצבע ומחצ' ושליש אצבע. ועוד שם ר' יוסי בר ביבין בשם שמואל.

רבי יוסי בר זימרא סנהדרין סוף פ"ז ולא כן אמר ר' לעזר בשם רבי יוסי בר זימרא אם מתכנסין הן כל באי עולם אינן יכולין לבראות יתוש אחד ולזרוק בו נשמה וכו'.

רבי יוסי בי ר' חנינה מגדולי תלמידיו של ר' יוחנן הראשונים ויישב לפני ר' יוחנן ור' יוחנן סמכו. ונראה שהיה קצת זומר מר"ש בן לקיש עיי' יבמות פ"ח ט' ע"ד ר' יוסי בי ר' חנינה בעא קומי ר' שמעון בן לקיש מהו כמה קולי חומריין בדבר א"ל פתח היכך וקבל ע"ש. ואמר בשם ריש לקיש ס"ק פ"ג פ"ב ע"ג ר' אבהו ר' יוסי בן חנינה בשם ר' שמעון בן לקיש ויתמו ימי בני אבל משה ימי שנעה בני שנים אבל שלשים וכו'. — וכן אמר בשם ריש לקיש סנהדרין ריש פ"ח. ובמס' סוכה פ"א הל' א' (נ"ב ע"א) איתא ר' שמעון בן לקיש בשם ר' יוסי בן חנינה געץ ארבע קנים וכו' אבל במס' כלאים פ"ד כ"ט ע"ב הגי' בשם ר' יודה בן חנינה ובמס' עירובין פ"א י"ז ע"ג הגי' בשם ר' יודה בן חנינה. ועיי' ערך ר' יודה בר חנינה. — לר' יוסי בר חנינה מצינו כמה הלכות בירושלמי ובבבלי וכמה חכמים אמרו בשמו, רבי אבהו הרבה פעמים, ר' זעירה, ר' הילא (מ"ש פ"ג נ"ד ע"א), ר' אבין בשם מר עוקבא בהרבה מקומות. ובבבלי ב"ק ל"ט ע"א איתא רבי יוסי בר חנינא דינא הוא ונחית לעומקא דדינא. ועיי' ערך יוסי בריה דר' יהושע בן לוי.

רבי יוסי בן יוסי גיטין פ"א הל' א' (מ"ג ע"ב) רב בא וכו' בשם אבא בר חנה שנים שהביאו את הגט אינו צריך לומר בפנינו נכתב ובפנינו נחתם רבי יוסי בן יוסי בשם ר' יוחנן צדיק. ועיי' ברכות פ"ג ו' ע"ג המעשה דר' יוסי בן יוסי הוה אתו באילפא ע"ש.

יוסי בר מנשיא, מנישא מגילה פ"ב הל' ג' (ע"ג ע"ב) ר' חלבו רבי מתנה יוסי בר מנישא בשם רב וכו', ומ"ק פ"ג פ"ג ע"ג ר' חלבו ור' (צ"ל ר' כמו במגילה) מתנה יוסי בר מנישא בשם רב. ונראה דגם במגילה צ"ל רבי מנישא ור' מנישא הוא מ"ס.

רבי יוסי ביר' נהוראי ברכות פ"ג ו' ע"ב לא כן א"ד אחא בשם ר' יוסי ביר' נהורא כל מה שאמרו בקטן לא אמרו כדי לחנכו ובמס' סוכה פ"ג הל' י"א (נ"ג ע"ד) רבי יוסי בן נהוראי כל שאמרו בקטן כדי לחנכו.

רבי יוסי בן פזי שקלים מ"ז ע"ג, עיי' ערך ר' יוסי בר ביבי.

רבי יוסי בר פיטרס בדור הראשון. ס"ק פ"ג פ"ב ע"ד ר' יוסי בר פיטרס חמוי דר' יהושע בן לוי קרטייא הוה ליה עוכדא שלח ליה בר קפרא תרין תלמידין וכו' ובמס' ע"ז פ"ג הל' א' זכרין בר ליואי ור' יוסי בר פיטרס ורבי יהושע בן לוי אמרין תלתא פסוקין מי דמכין וכו'. עיי' ערך זכרין בר לוי.

רבי יסא קוצירא — רבי ינאי קג

רבי יסא קוצירא ב"ב פ"י הל' א' רבי יסא קוצירא חתניה דרבי יוסה בשם ר' יוסה סמפון כתוב מלעיל וסמפון מחיק מלרע אני אומר גמרו לעשות קדושין גמורין וכו'.

רבי יסא בר ברתיה דרבי יסא נזיר פ"ז הל' א' (נ"ד ע"ד) טרפה שעשאה נבילה רבי יסא בר ברתיה דרבי יסא בשם ר' ירמיה איתפלגון ר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש ר' יוחנן אומר חייב ישתים וכו'.

רב יוסף ברכות פ"ב הל' א' ר' חונה ר' אורי רב יוסף רב יהודה בשם שמואל צריך לקבל עליו מלכות שמים מעומד. שם סוף הל' ב' רבי חונה רב יוסף ודיברת במיכן שיש לך רשות לדבר במי. וכן נמצא בשאר מקומות שאמר ר' חונה (והוא ר' חונה ב' ע"י ערכו) בשם ר' יוסף. ודע דיומא פ"ז הל' א' איתא ר' יוסה בי ר' בון ר' חונה בשם רב יוסף נאמר כאן שני על פי שנים עדים ונאמר להלן שני וישארו שני אנשים בסחנה וכו'. ובשבועות פ"ד הל' א' איתא ר' יוסי בי ר' בון ר' הונא בשם רבי יוסי נאמר כאן שני וכו'. ובאמת יוסי ויוסף אחד והעיקר יוסף אלא שבא"י אמרו בלישון רפה יוסי, ואין לך תנא או אמורא ירושלמי שנקרא יוסף ולהיפך הבבליים נקראו יוסף ולא יוסי וע"י בספרנו דרכי המשנה סוף עמוד 174. ובמקום שנמצא בירושלמי רב יוסף הכונה על ר' יוסף דבבלי אלא שהסופרים נשתבשו וכתבו לפעמים רבי יוסי כמ' ר' יוסף, וע"י ברכות פ"ד ח' ע"א ר' אחא בשם רבי יוסי צריך לחדש בה דבר בכל יום והוא מאמר דרבה ור' יוסף בבלי שם כ"ט ע"ב. — וכבר הערנו בפתיחת הפרק שהאמוראי דבבלי נקראו בירושלמי בכינוי רב כא"ש הוא בכבלי ולא בכינוי רבי, ונשתבשו גם בזה הסופרים מאחר שטעו וכתבו יוסי כמ' יוסף כתבו גם כן רבי כא"ש הורגלו אצל האמורא הירושלמי רבי יוסי. — וכן מצינו הטעות להפך שכתבו ר' יוסף כמ' רבי יוסי. נדרים פ"ה הל' ד' (ל"ט ע"ב) שמואל בריה דרבי יוסף בי ר' בון וכו' וצ"ל בריה דר' יוסי בי ר' בון. וכן פאה סוף פ"א ר' יודן מדמי לה הדא דר' יוחנן קנס קנסו בהן א"ל ר' יוסף וכו' וצ"ל ר' יוסי, דר' יוסף לא עלה מימיו לא"י ור' יודן לא ירד לבבל. גם ר' יוסף קדם קצת בזמן לר' יודן ע"י ערכו.

וממה שאמרנו שר' יוסי בירושלמי הוא לפעמים ר' יוסף ולא רבי יוסי א' ולא ר' יוסי ב' נצא בקצת מקומות מהרבה דחוקים.

רבי ינאי, ינאי בדור הראשון וקצת זוטרי מר' חייא ע"י דמאי ריש פ"ז ר' ינאי הוה ליה תנאי ודאי ישאל לר' חייא רובה וכו' אמר ליה עתיד את להנהיג שררה על ישראל. — ולא מצינו ר' ינאי בין תלמידי רבינו הקדוש אך ברכות פ"ב ו' ע"א איתא כד דמך ר' יודן נשיאה אכרין ר' ינאי וכו' וכו' אין כהונה היום, וזה ר' יודן נשיאה הוא רבינו הקדוש ע"י ערך ר' יודה נשיאה א'. — מחביריו יש להזכיר ר' יונתן. ע"י ערכו. ומהסיפור דפאה פ"א אישר הובא בערך ר' יונתן נראה שהיה ר' יונתן כפוף לר' ינאי. — מתלמידיו ר' יוחנן. ואמר הרבה פעמים הלכות בשמו, וגם על מנהגיו של רבו ישם עיניו. ע"י ברכות פ"ד ח' ע"ג שמספר ר' יוחנן יראה ר' ינאי עומד ומתפלל בשוק של ציפורין. וע"י ערך ר' יוחנן.

רבי ינאי — רבי ינאי זעירא

מהלכותיו של ר' ינאי. ברכות פ"ב ה' ע"ב ר' ינאי ערק אפי' מתיקת שלא הגיע זמנה לראות ונישאת. — תרומות פ"א מ' ע"ד ר' יוחנן בשם רבי ינאי זה אחד משלשה מקרים מחורין בתורה ובא הלוי כי אין לו חלק ונתלה עמך ממה שיש לך ואין לו אתה חייב ליתן לו יצא הבקר וכו'. — שם פ"ב מ"א ע"ג ר' יוחנן בשם ר' ינאי זה אחד משלשה מדרשות שהן מחורין בתורה כל חלב יצוד וכל חלב תירוש ודגן מה נן קיימן אם ללמד שהן תורמין מן התירוש על הדגן ומן הדגן על התירוש התיבין הרי תירוש ויצוד הרי שני מיני אילן ואין תורמין ולא מעשרין מזה על זה וכו'. — שם פ"ח מ"ה ע"ב ר' יוחנן בשם ר' ינאי זה אחד מג' מדרשות שהן מחורין בתורה ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם וכי יש כהן עכשיו ואין כהן לאחר זמן ואי זה זה שהיה עומד ע"ג המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה שעבודתו כשירה. — ונמצא לר' ינאי עוד כמה הלכות גדולות ועיי' כתובות פ"א הל' י' (כ"ה ע"ד) ועיי' בבלי שם פ"ו. — ב"מ פ"ד מדבר תורה מעות קנות וכו' עיי' כל המאמר לעיל ל"ז ע"ז.

ר' ינאי היה מבית עלי. תענית פ"ד הל' ב' (פ"ח ע"א) אמר ר' לוי מגילת יוחסין מצאו בירושלים וכתוב בה הלל מן דוד וכו' ר' ינאי מן דעלי. — מושבו היה בציפורין, וכן מורה המאמר בברכות ר' ינאי היה עומד ומתפלל בשוק של ציפורין, וכן מה דאמר ר' ינאי כתובות פ"א הל' י' תוכו שבציפורין בעל, ונקט שם כל הענין על ציפורין.

ומסידותיו היקרות ענותו, וראה איך השיב לר' יוחנן קידושין פ"ג הל' ו' (ס"ד ע"ב) ולינאי עליבא את שאיל מילה בקידושין. — ור' ינאי זכה לבית המדרש אשר נמשך ימים רבים גם אחד מותו ובכל מקום שנאמר דבית ר' ינאי הכוונה על בית מדרשו של ר' ינאי וזה בית המדרש היה בעכברי. עירובין פ"ח כ"ה ע"א חזקה (צ"ל ר' חזקה) לא אמר כן אלא ר' חיה רבי אסי ור' אמי סלקון לעכברי ושמעון מדבית ר' ינאי הלכה כר' יודה ע"כ. ואפשר שר' ינאי הלך בסוף ימיו מציפורין לעכברי. — ועיי' גדה פ"ב הל' א' רבי אילא ר' יוסי בר חנינה בשם דבית ר' ינאי וכו' וכל זה לאות שבית רבי ינאי הוא בית המדרש של ר' ינאי דערך זה ולא של ר' ינאי דערך הבא.

רבי ינאי, ינאי, בי ר' ישמעאל בדור השלישי. תרומות פ"ח מ"ה ע"ג רבי ינאי בי ר' ישמעאל איבאש סלקון לגביה ר' זירא ור' הושעיה ור' כון בר כהנא ור' חנניה חבריהון דרבנן מבקרתיה (עיי' ערך אלה החכמים) והרבה הלכות נאמרו בשמו. — ונזכר ג"כ בבלי חולין נ"ה ע"ב בעי ר' ינאי בר ישמעאל ניטל מקום השדרה וכולו קיים וכו'. ובירושלמי ברכות פ"ד ח' ע"א איתא רבי ינאי בשם ר' ישמעאל בשם בית ר' ינאי בשומע תפילה ויש כאן ט"ס וצ"ל רבי ינאי בי ר' ישמעאל וכו'. וכן כתב בעל סה"ד (וכן מורין ג"כ הגך ב' פעמים בשם).

רבי ינאי זעירא ברכות פ"ג ו' ע"א נזיר פ"ז הל' א' רבי ינאי זעירא דמך חמוי הוא הוה חמוי והוא היה רביה שאל לר' יוסי ואמר ליה שמע ר' אחא וכו'

רבי ינאי זעירא — רבי יעקב דרומנה קד

(ובגזיר הגי' ר' חמא וכו'). — שבת פ"ו ח' סוף ע"ב ר' ינאי זעירא נפל עורדיה דאודניה בעא מיחורתיה בשבתא ונערו בו חביריו וכו'. — וע"ש פ"ב ה' ריש ע"א ר' זעירא ר' ינאי ר' ירמיה בשם ר' יהושע בן לוי נראין דברים וכו' זה ר' ינאי הוא ר' ינאי זעירא, דר' ינאי רבו של ר' יוחנן ור' ינאי בי רבי ישמעאל קדמו לר' ירמיה, ואפשר שיש פה ט"ס וצ"ל ר' ינאי זעירא ר' ירמיה ומה יש לדון קצת שר' ינאי זעירא היה בדור הרביעי, עיי' ערך ר' ירמיה (והגי' ר' אחא — עיי' ראש הערך — היא הנכונה שלא מצינו אמורא רבי חמא בדור הרביעי). — ונקרא ר' ינאי זעירא להבדילו מן ר' ינאי הראשון וזה ג"כ מחזיק ההשערה שצ"ל שבת פ"ב ר' ינאי זעירא ר' ירמיה. — ויש ג' ר' ינאי: ר' ינאי רבו של ר' יוחנן והוא ר' ינאי סתם, ר' ינאי בי רבי ישמעאל ונזכר בכל מקום בשם זה, ור' ינאי זעירא. ובבבלי סוף מגילה איתא אמר ר' ינאי בריה דר' ינאי סבא משמיה דר' ינאי רבה מוטב שתתלל וכו' ונראה דב' ר' ינאי הראשונים האחד הוא ר' ינאי זעירא ור' ינאי סבא הוא ר' ינאי בי ר' ישמעאל (ומזה נלמד שר' ינאי זעירא הוא בנו של ר' ינאי בי ר' ישמעאל ושהיה בדור הרביעי), ור' ינאי רבה הוא ר' ינאי רבו של ר' יוחנן. ועיי' בבבלי סוכה נ' ע"א ר' ינאי אמר ר' זירא, ונראה ג"כ שהוא ר' ינאי זעירא אך בירושלמי פ"ד שם גי' אחרת.

רבי יעבץ חגיגה ריש פ"ב ר' חגי בשם רבי יעבץ אילן ציפאריי תוהו חושך ואפילה.

רבי יעקב ברכות פ"ח י"ב ע"ב תנא רבי יעקב קומי ר' ירמיה מברכין על הבשמים של גוים, ונזכר ג"כ בסוגיות אחרות.

רבי יעקב ארמנייא גיטין פ"ז הל' ז' ס"ח ע"א רבי נחמן בשם רבי יעקב ארמנייא מה דהיא צריכה לרבי שמעון פשיטא לרבי יוסי בר חנינה וכו'.

רבי יעקב גבולייא בימי ר' יוחנן. יבמות פ"ח ט' ע"ב קידושין פ"ד הל' ג' (פ"ה ע"ד) חני ר' יעקב גבולייא (יבמות הגי' גבוליא) קומי ר' יוחנן . . . דברי ר' יהודה ממזר לא ישא ממזרת כדי שיכלו ממזרין מן העולם. — חלה פ"ג הל' א' רבי יעקב גבולייא בשם ר' חנינה הלכה כר' לעזר בן ערך ור' יוחנן חולק שם על זה ע"ש.

רבי יעקב דרומייא בדור השלישי. סוכה פ"ד הל' ב' (ג"ד ע"ב) רבי יעקב דרומייא בעי מתניתא דלא כר' דוסא וכו' ור' לעזר השיב עליו ע"ש. ומצינו באיזה מקומות ר' יעקב דרומייא בעא קומי ר' יוסי עיי' מ"ש פ"ג ג"ד ע"ב יבמות פ"א ב' ע"ג הוריות פ"ג מ"ז סוף ע"א. ור' יוסי זה הוא ר' יוסי א' (ר' אסי). — ור' יעקב דרומייא נזכר עוד סוכה פ"ג הל' ה' (ג"ג ע"ד) תענית ריש פ"ב ובמ"א.

רבי יעקב דרומנה ברכות פ"א ב' ע"ב רבי יעקב דרומנה בשם רבי יהודה בן סזי כוכב אחד ודאי יום שנים לילה. — ור' יעקב דרומנה אינו אחד עם ר' יעקב דרומייא דערך הקודם דרבי יעקב דרומייא היה בדור

רבי יעקב דרומנה — רבי יעקב בר אחא

השלישי זר' יעקב דרומנה אמר משמיה דר' יהודה בן פזי אשר היה בדור הרביעי עיי' ערכו.

רבי יעקב דכפר חנן ברכות פ"ה ט' ע"ב ר' יעקב דכפר חנן בשם ריש לקיש בשעה שעשה אברהם זקין רצוני נשבעתי לו שאיני זו טל מבניו לעולם וכו'.

יעקב איש כפר נבוריא, נבוריה בדור הרביעי. יבמות פ"ב ד' ע"א קידושין פ"ג ס"ד ע"ד יעקב איש כפר נבוריה (בקידושין נבוריא) אזל לצור שאלין ליה מהו מיגור בריה דארמיית' בשובתא וסבר משרא להון מן הדא ויתילדו על משפחותם לבית אבותם שמע ר' חגי אמר ייתי אייהוניה דילקי וכו' (ועיי' הג' קידושין). מזה נראה שהיה זוטר מר' חגי ועיי' ב"ד פ"ז ושם איתא עוד עובדא אחרינא דטעי יעקב איש נבוריא (ושם בטעות נבוריא) ואמר ר' חגי תא לקי. — בכורים פ"ג ס"ה ע"ד תירגם יעקב איש כפר נבוריא הוי אומר לעץ הקיצה וכו' יודע הוא יורה הנה הוא תפוש זהב וכסף (כצ"ל) לא בכספייא איתמני וכל רוח אין בקרבו לא חכים כלום. ועיי' ערך רבי יצחק בר אלעזר.

רבי יעקב עמסונייא ב"מ סוף פ"ד תנה ר' יעקב עמסונייא מהו אין מפרקסין דלא יימא ליה צור גרמך.

רבי יעקב בר אבא סנהדרין פ"ז כ"ה ע"ג רבי יעקב בר אבא בעא קומי רב הנא על הקטנה מהו וכו' וע"ש שאמר רב אע"ג דנצחי ר' יעקב בר אבא בדינא וכו'.

רבי יעקב בר אביה עיי' ערך הבא.

רבי יעקב בר אביי ברכות פ"ד ד' ע"ד ר' יעקב בר אביי בשם ר' אחא שמר רגליך כאשר תלך אל בית האלהים שמור עצמך כשתהא נקרא אל בית האלהים שתהא טהור ונקי. ובמס' מגילה פ"א ע"א ע"ג ר' יעקב בר אביה בשם ר' אחא שמור וכו' ונראה שהוא מ"ס וצ"ל בר אביי כמו בברכות. — ס"ק פ"ג הל' א' פ"א ע"ד רבי יעקב בר אביי בשם ר' שישה נמנו באושא שלא לנדות זקן. — ועיי' בבלי יומא כ"ז ע"א אמר ר' שימי בר אשי אישכחתי לאביי דהוה מסדר לבריה וכו' ואפשר שזה הוא ר' יעקב בר אביי ועלה מבבל לא"י בנערותו ולכן לא נזכר בבבלי.

רבי יעקב בר אביי דברדלייה שביעית פ"ב ל"ג ע"ד תנה רבי יעקב בר אביי דברדלייה נטעו ומת בנו אסור לקיטו.

רבי יעקב בר אדא בר עתליי גיטין פ"א הל' ב' (מ"ג ע"ג) רבי יעקב בר אדא בר עתליי בשם ר' לעזר הלכה כר' מאיר בגיטין והוה ר' זעירא מסתכל ב' וכו'.

רבי יעקב בר אחא בימי ר' חזקיה. ברכות פ"ב ה' סוף ע"א ר' חזקיה זר' יעקב בר אחא הוון יתבין כחד אתר וכו', ושם פ"ג ו' ע"א ר' חזקיה זר' כהן זר' יעקב בר אחא הוון מטיילין כאילין פלטיותא דציפורי וכו'. זר' חזקיה היה בדור הרביעי עיי' ערכו וא"כ ר' יעקב בר אחא הוא בן דור הרביעי. — ובכתובות פ"ה הל' ה' (ל' ע"א) אמר ר' יוסי לר' יעקב בר אחא נהיר דהוייתון

רבי יעקב בר אחא — רבי יעקב בר אבון קה

אמרין את זר ירמיה בשם ר' שמעון בן לקיש מאן תני הקדש וכו', והוא ר' יוסי ב' שהיה בדור הרביעי. ועיי' כלאים פ"ב הל' ה' (כ"ז ע"ד) ר' יעקב בר אחא בשם ר' יצחק בר נחמן בשזרעה לעמיד וכו' ר' יעקב בר אחא בשם גרמיה כשהעלה לזרע אמר ר' יוסי וכו' לא בא יהושע לפרש אלא לעוברי עבירה וכו', גם מזה נראה שר' יעקב בר אחא היה בדור הרביעי, כי ר' יצחק בר נחמן היה בדור השלישי עיי' ערכו. ולעומת זה איתא ברכות פ"ז י"א סוף ע"ב ר' זעירא ורבי יעקב בר אחא זר' הייא בר בא ר' חנינא הברון דרבנן הוו יתבין ואוכלין נסב ר' יעקב בר אחא כסא זבריך ואמר נברך וכו', הרי שהיה עם הראשונים בדור השלישי. ויותר מזה איתא שבת פ"ז ח' ע"א ר' שמואל בר רב יצחק הוה ליה עובדא שלח לגבי ר' יעקב בר אחא גבי ר' הייא בר בא אמר ליה וכו' והורי ליה ברבנן וכו', הרי דר' שמואל בר רב יצחק שהיה קצת קשיש מרבי זעירא (עיי' ערכו) שלח לר' יעקב בר אחא. מזה נראה שהיו ב' ר' יעקב בר אחא האחד מקדמוני דור השלישי, והשני בדור הרביעי. ואפשר שהאחד הוא ר' יעקב בר אחא בר אידי דערך הבא וצ"ע. — ומן סאמרי דר' יעקב בר אחא ברכות פ"ג ו' ע"ג ונהיגין תמן כר' אלעאי (צ"ל ר' אלעאי) בראשית הגז וכו' יאשיה בכלאי הכרם וכו' יהודה בן בחירה בבעלי קריין. ועיי' בבלי ברכות כ"ב חולין קל"ו אמר ר' נחמן בר יצחק האידנא גהוג עלמא כהני תלת סבי כר' אלעאי וכו'.

רבי יעקב בר אחא בר אידי דמאי קדוב לסוף פ"א רבי יעקב בר אחא בר אידי בשם ר' יהושע בן לוי לא יעשה (להקדים שני לראשון בדמאי) ואם יעשה מה שעשה עשוי.

רבי יעקב בר אידי בדור השלישי תלמידו של ר' יוחנן. ור' יוחנן הוה מסתמך עליה וכאשר כעס על ר' אלעזר פייסו ר' יעקב בר אידי ואמר ליה ר' יוחנן יודע את לפייס, ברכות פ"ב ד' ע"ב שקלים פ"ב מ"ז ע"א מ"ק פ"ג פ"ג ע"ג. ואמר הרבה פעמים בשם ר' יוחנן. — גם אמר בשם ר' יוחנן. שבת פ"ד י"ד ע"ד רבי יעקב בר אידי בשם ר' יוחנן בכל מתרפין חוץ טע"ז וג"ע וש"ד. ואפשר שצ"ל בשם ר' יוחנן. ועיי' בבלי פסחים כ"ה ע"א כי אחא רבין אמר ר' יוחנן בכל מתרפאין חוץ וכו'. — ואמר ג"כ בשם ריש לקיש. — חבריו של ר' יעקב בר אידי: ר' הילא. בכורים פ"ג ס"ה ע"ג ר' הילא ר' יעקב בר אידי הוון יתיבין עבר שמואל בר בא וכו'. — ר' יצחק בר נחמן. פאה סוף פ"ח שקלים פ"ה מ"ט ע"א ר' יעקב בר אידי זר' יצחק בר נחמן הוון פרנסין והוון יתבין לר' חמא אבוי דר' אושעיא חד דינר וכו'. — זר' נחמן (בר יעקב) שלח מבבל שאלה לר' יעקב בר אידי ביד המא בר אדא שליח ציון ובעוד שהלך השליח מת ר' יעקב בר אידי. בבלי ביצה כ"ה ע"ב.

ר' יעקב בר אבון, בן בדור השלישי. ברכות פ"ג ו' ע"ג אמר רבי יעקב בר אבון כל עצמן לא התקינו הטבילה הזאת אלא שלא יהו ישראל בתרנגולין הללו וכו'. — מ"ש פ"ד נ"ד ע"ד א"ר יודן בר גדיא ר' יעקב בר בון מניחן עליו עד שיכמושו וכו'. — ועיי' מ"ק פ"ג הל' א' (פ"א ע"ד) שרצה לנדות את ר' ירמיה ועיי' ערך ר' ירמיה.

רבי יעקב בן דסאי — רבי יצחק רובא

רבי יעקב בן (בר) דסאי, דסיי סנהדרין פ"ב הל' א' רבי יעקב בן דסאי מפסיק ביניהון ר' מאיר אומר היה בפנים היה יוצא וכו' (וכן הוא הוריות פ"ג הל' ו' מ"ח ע"א ובד' קראקא איתא ר' יעקב בר דמי וצ"ל בר דסיי וכן הוא כ"י ליידין). — שם פ"ד כ"ב ע"א אמר רבי תלמיד וותיק היה לרבי והיה מטהר את השרץ ומטמאו מאה פעמים וכו' אמר ר' יעקב בר דסאי ההוא תלמידא קמוע מטורא דסיני הוה. ועיי' בבלי עירובין י"ג ע"ב סנהדרין י"ז וכתו' שם. — פסחים פ"ז הל' ה' (ל"ג ע"ג) תני חגיגה הבאה עם הפסח היתה נאכלת תחילה וכו' ר' יוסי בי ר' בון בשם ר' יעקב בר דסיי שלא יבא לידי שבירת עצם. ועיי' יבמות פ' י"א י"ב ריש ע"ב ושם אמרו רבנן דקיסרי בשם ר' יעקב בר דסיי. ובמס' מכות פ"א ל"א ע"ב איתא אמר רבי יעקב בר דסיי.

רבי יעקב בר זבדי ברוד הרביעי. וקצת נראה שהיה תלמידו של רבי אבהו. שביעית פ"ד ל"ה ע"א הורי ר' ינאי שיהו חורשין חרישה ראשונה וכו' אמר ר' יעקב בר זבדי קומי ר' אבהו וכו'. גדה פ"ב הל' ו' (ג' ע"ב) ר' יעקב בר זבדי אייתי קומי ר' אבהו דם שעיר באדום ודם דגים בשחור וכו'. פסחים פ"ג הל' א' (כ"ט סוף ע"ד) אמר ר' יעקב בר זבדי ר' אבהו מספקד לפחונייא דלא סיתן קופייא אילין על אילין דלא ירתחן ויחמען. — ובמס' כלאים פ"א הל' א' איתא ר' יעקב בר זבדי בעא קומי ר' ירמיה מתניתין דר' ישמעאל בי ר' יוסי וכו' ור' ירמיה הוה מסתכל בי ע"ש. — גם אמר בשם ר' יוסי. ובפסחים פ"ה הל' ד' ל"ב ע"ב איתא ב' פעמים ר' יעקב בר זבדי בעא קומי ר' יוסה. ומטה שבעא בטקומות שהבאנו קומי ר' אבהו ור' ירמיה סבורר שזה ר' יוסה הוא ר' יוסי ב'. וכן הא דאיתא ברכות פ"ג ו' ע"ד ר' זעורא ר' יעקב בר זבדי הוון יתבין וכו', זה ר' זעורא הוא ר' זעורא ב' תלמידו של ר' ירמיה עיי' ערכו. ועיי' גדה פ"ב הל' ז' (ג' סוף ע"א) מעשה באשה אחת משל בית רבי שהיתה רואה דמים שחורין את עובדא קומי ר' יעקב בר זבדי וקומי ר' יצחק בר שכליי וביקשו למטותה אמר לון ר' חלבו וכו', ועיי' ערכם. — ר' יעקב בר זבדי נזכר בכמה מקומות ואמר בשם עצמו ובשם אחרים.

רבי יעקב בר סוסיי, סיסיי פסחים פ"ד הל' ט' (ל"א ע"ב) אמר רבי יעקב בר סוסיי קומי ר' יוסי כל עמא מודיי שקוצרין וכו' ועיי' ערך ר' סוסיי, ואם זה ר' יעקב הוא בנו של ר' סוסיי א"כ ר' יוסי הנזכר פה הוא ר' יוסי א' עיי' ערכו, וחי ר' יעקב בר סוסיי ברוד השלישי. — מעשרות פ"א הל' ו' (מ"ט ע"א) והא תני ר' יעקב בר סיסיי מאימתי הוא תורם את הגורן משתיעקר האלה וכו'.

רבי יצחק רובא, רבה כל' הזקן, בימי רבינו הקדוש. מ"ש ריש פ"ה זוגא שאל לר' מה ניתני כרם רבעי או נטע רבעי אמר לון סקן שאלון לר' יצחק רובא דבחנת ליה כל מתניתא ע"כ. והנה מצינו חכם מכונה זוגא בימי רבינו הקדוש עיי' ערך זוגא א', ובלתי ספק שצ"ל זוגא שאל וכו' (ולא זוגא) וזה מוכיח שר' יצחק רובא חי בימי רבי המסדר המשנה. — ויש עוד להוכיח

רבי יצחק רובא — יצחק דיהבא קו

שר' הנזכר פה הוא רבינו הקדוש ולא ר' יודה נשיאה הנקרא ג"כ רבי באיזה מקומות עי"י ערכו (וכאשר נסתפקנו בהוספות לדרכי המשנה צד 15) דמ"ש שם איתא ר' זעירא מקבל לסביא דהוון ביומוי דר' יצחק רובא דלא בחנון כל מתניית' מיניה. וזה ר' זעירא הוא ר' זעירא א' (ולא ר' זעירא ב') שהיה גדול בדורו ולו יאות לקבל על החכמים של זמן קודם, ור' זעירא א' חי בזמן ר' יודה נשיאה א' כמבואר בערכו, והל' מקבל לסביא דהוון ביומוי דר' יצחק מורה על זמן רחוק.

מאמריו של ר' יצחק רובא כמעט כולם בשם רבי. ברכות פ"ה ט' ע"ב רבי יצחק רבה בשם רבי הלכה כר' אליעזר ביום טוב שחל להיות במוצאי שבת. (ובבלי ברכות ל"ג ע"ב איתא ר' יצחק בר אנדימי משום רבינו אמר הלכה, מזה נראה שר' יצחק רבה הוא ר' יצחק בר אנדימי. ועי"י שם שבת ט' ע"ב אמר ר' יצחק בר אנדימי פעם אחת נכנסתי אחר ר' לבית המרחץ, ועי"י תו' חולין ק"י ע"א ד"ה איכא חנא). — ברכות פ"ו י' ע"ב ר' אחא בר יעקב בשם רבי יצחק רובה ר' כשהיה אוכל בשר או ביצה היה או' אשר ברא נפשות רבות וכו'. — שם סוף פ"ו ר' על כל חבית וחבית שהיה פותח היה מברך עליה ומה היה או' ר' יצחק רובה בשם רבי ברוך המוב והמטיב (ונראה דצ"ל ר"מ על כל חבית וחבית וכו' והסופרים טעו הרבה פעמים בזה עי"י דרכי המשנה צד 26 הערה ובהוספות צד 4). — ר"ה פ"א הל' ג' (ג"ז ע"א) ר' יצחק רבה בשם רבי מלך וציבור נידונין בכל יום. ובמס' סנהדרין פ"ב הל' ג' (ב' ע"א) איתא ר' יצחק בשם רבי המלך וציבור נידונין וכו', מזה נראה שגם במקום שבא ר' יצחק סתם הכונה לפעמים על ר' יצחק רבה וכמו שבא בהרבה מקומות ר' הושעיא סתם והכונה על ר' הושעיא רבה עי"י ערכו. — ועי"י סוף ערך הבא.

רבי יצחק בדור השני ובדור השלישי. חברו של ר' אימי א'. כלאים פ"ג הל' א' רבי יצחק ור' אימי הוון יתבין מקשיי וכו'. — כתובות פ"ט הל' ג' (ל"ג ע"א) קידושין פ"א הל' ג' (נ"ט סוף ע"ד) ארמלתא תפסת אמהתא אתא עובדא קומי ר' יצחק אמר תפסת תפסת ר' אימי מפיק מינה וכו'. — סנהדרין פ"א הל' א' ר' בא ור' בנימין בר יפת הוו דיינין קומי ר' יצחק ונפק דינא עם ר' בנימין אתא ר' בא בעי מיטרוף על ר' אמי ואלף מומחה שכפף ודן דינו דין. — וראינו מזה שר' יצחק היה מומחה, וכן נראה בהרבה מקומות בירושלמי ובבלי שהיה מגדולי דורו. ור' נחמן נשא ונתן עמו בבלי חענית ה' ע"ב ועי"י לו שם מליצה יפה. ונראה שר' יצחק היה בן בבל ועלה משם לא"י. — ר' יעקב בר זבדי אמר בישמו מ"ק פ"ג הל' ה' (פ"ג ע"א) וגם עולא בר ר' ישמעאל אמר בישמו נדרים פ"ד הל' ב' (ל"ח ע"ג). — ולפעמים ר' יצחק סתם הוא ר' יצחק רובה אבל אין לטעות בזה לפי שאו יצחק רובה אמר בישם רבי, או שהמעישה מורה שהוא ר' יצחק רובא עי"י ערך הקודם.

יצחק דיהבא ביצה פ"א הל' ט' (ס' ע"ד) יצחק דיהבא שאל לרבי יוחנן מהו מישחק קונדיטון ביומא מבא א"ל שרי וייב לי זאנא שתי. אבל

יצחק דיהבא — רבי יצחק בן אלישיב

ברין ביצה פ"א קפ"ו ע"ב הגי' ר' יצחק שאל לר' יוחנן וכו' א"ל שרי ועיי' ערך שאח"ז.

רבי יצחק עמושיא בדור השלישי. ונראה שהיה תלמידו של רבי זעירא. סוטה פ"ג הל' א' מניין ששיריה נאכלין אייתי ר' זעירא לרבי יצחק עמושיא ותנא ליה וכו'. — מ"ק פ"ג הל' ה' (פ"ב ריש ע"ב) ר' ירמיה הורה לר' יצחק עמושיא ואית דאמרי לר' חיה בריה דר' יצחק עמושיא. — פאה פ"ח כ' סוף ע"ד ר' יצחק עמושיא אמר קומי ר' זעירא בשם רבי ר' ינאי אפונין חיין וכו'. — ודע דברין ביצה קפ"ו ע"ב איתא ר' יצחק עמושיא שאל ריש לקיש מהו לשחוק קינרוטין ביומא טבא א"ל הב לי ואנא שתי ע"כ ובירושלמי שלפנינו ליחא לזה המאמר. ועיי' בערך הקודם ותשפוט בקל שכנ צ"ל: יצחק דיהבא (ולגי' הר"ן שהכאנו שם ר' יצחק) שאל לרבי יוחנן מהו לשחוק קונדיטון ביומא טבא. א"ל שרי ר' יצחק עמושיא שאל ר"ל מהו וכו' א"ל שרי וייב לי ואנא שתי. והסופר דילג משורה לשורה ועיי' פ"ה.

יצחק בר יונתן גדה קרוב לסוף פ"ב יצחק בר יונתן ור' הונא הוון יתיבין אתת חדא איתא ושאלתון אמר לה יצחק בר יונתן חמיתי עטיר מניה וכו'.

רבי יצחק חיננא בר יצחק יומא פ"ד הל' ד' (ט"א ע"ד) אמר רבי אחא בר יצחק בשעה שבנה שלמה את בית המקדש צר כל מיני אילנות לתוכו וכו' (הובא ערך ר' אחא בר יצחק) אימתי יבשו אמר רבי יצחק חיננא בר יצחק בשעה שהעמיד מנשה צלם כהיכל יבשו דכתיב ופרח לבנון אומלל. ואפשר שצ"ל ר' יצחק בר חיננא בר יצחק.

רבי יצחק בר אבא בר מחסיה חכרו דר' חננאל. מגילה פ"ב הל' ב' (ע"ג ע"א) רבי יצחק בר אבא בר מחסיה ור' חננאל הוון יתיבין קומי רב חד אמר יהודים וחורנה אמר יהודיים. — ברכות פ"ו י' ע"ד יצחק בר אבא בר מחסיה ור' חננאל הוון יתיבין חד אמר ברוך שנתן ריח טוב בעצי בשמים וחורנה אמר ברוך שנתן ריח טוב בעשב הארץ וכו'. ונראה שהיה בן ככל ולא עלה כלל לא"י.

רבי יצחק בן אלישיב בדור הרביעי. סוטה פ"א הל' י' (נ"ב ע"ג) סבך פסול אינו פוסל אלא בארבע אמו' וכו' מהו לישן תחתיו התיב רבי יצחק בן אלישיב דרי טיט הנרוק משלים במקוה ואין מטבילין בו והבא משלים בסוכה ואסור לישן תחתיו (והובא בבלי סוכה י"ט). ועיי' ברכות ריש פ"ז שהביא הש"ס ראיי' ממנו שיכולין ללמוד איזוב מברכה וכבר דברנו מזה לעיל פ"ג. — מ"ש פ"ב הל' ה' (נ"ג ע"ג) ר' יצחק בר אלישיב בעי נטמאו בגבולין לא יסרו שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים וע"ש שר' יונה שהק על דבריו ואמר והן נוטי נוטימי, ומשמע שחי בימי ר' יונה. — גם מצינו בבלי תענית כ"ג ע"ב שר' מני (והוא ר' מנא בנו של יונה ע"ש) היה שכוח קמיה דר' יצחק בן אלישיב.

ע"ז ריש פ"ג איתא כד דמך ר' יצחק בן אלישיב איתעקרין שובעין איסקופין מבעלי בתים דגלילא אמרין דהו תליין בזכותיה.

רבי יצחק בר אלעזר — רבי יצחק בר טבליי קז

רבי יצחק בר אלעזר בדור הרביעי ונקיסרין. דמאי פ"ב כ"ג ע"ב אמר ר' מנא אזליה לקיסרין וכו' שאילית לר' יצחק בר אלעזר ואמר לי וכו'. — יעקב איש כפר נבוריא (ע"י ערכו שהיה בדור הרביעי) אמר עליו (בכורים פ"ג ס"ג ע"ד) וה' בהיכל קדשו הא ר' יצחק בר לעזר בכנישתא דמדרתא דקיסרין. — ונראה שהיה רבו של ר' הושעיה בר שמי. ע"י ס"ק פ"ב הל' ג' (פ"א ע"ב) ר' יצחק בי ר' לעזר הוא מספק לר' הושעיה בי ר' שמי וכו'. כלאים פ"ז ל' ע"ג א"ר מנא אזליה לקיסרין ושמעית ר' הושעיה בר שמי בשם ר' יצחק בן לעזר. ע"י ערך ר' הושעיה בי ר' שמי.

ר' יצחק בר אלעזר אמר הלכות בשם עצמו ע"י במקומות שהבאנו וכן קידושין פ"ג הל' א' הרי זו גיטה שלשים יום אין זה נט כריתות א"ר יצחק בר לעזר הדא דאת אמר מקודשת בשקדשה בכסף וכו' וע"י דמאי פ"ז כ"ז ע"ב נזיר פ"ט הל' ג' וכמ"א. — ואמר בשם ר' נחמן בר יעקב שבת פ"ז הל' א' (ט' ע"א).

יצחק בר איסמיייה יבמות פ"א ב' ע"ג יצחק בר איסמיייה אמר רבי שמעון בן לקיש בעי ניתני שש עשרה נשים חליצה פוטרת צרתה.

רבי יצחק בר ביסנא שקלים פ"ח הל' ד' בשמוני' ושתי' ריבוא היתה נעשית ר' יצחק בר ביסנא בשם שמואל גוזמא. וע"י הולין צ" ע"ב ושם איתא ר' יצחק בר נחמני, ובמס' תמיד כ"ט ר' ינאי בר נחמני והוא טעות ע"י ראשי תיבות ר"י.

רבי יצחק בן גופתא תלמידו של ר' מנא. שבת פ"ג ו' ע"ב רבי יצחק בן גופתא בעי קומי ר' מנא עשה כן בשבת (שעירה מן הקילות) חייב משום מבשל עשה כן בבשר בהלב חייב משום מבשל. — פסחים פ"ז הל' ב' (ל"ד ע"ד) ר' יצחק בן גופתא בעא קומי ר' מנא אילו יתיד בפסח למד מן הציבור בפסח וכו'.

רבי יצחק בן הקולא בדור השני. פאה ס"א ט"ז ע"ג נדרים פ"ח הל' א' רבי יצחק בן הקולא ור' יהושע בן לוי תרויהון אמרין קולקס לירק (צ"ל כירק וכן הוא בנדרים) ולמעשרות (למעשרות) ולשביעית וכו'. — כתובות פ"ב הל' י' גיטין פ"ג הל' ד' ר' זעירה ר' בא בר זבדא ר' יצחק בר הקולא (כניטין חקולאי) בשם ר' יודן נשיאה ובלבד כרקום של אותה מלכות וכו'. — שם פ"ג סוף הל' א' ר' בא בר זבדא בשם ר' יצחק בר הקולא בכל מקום ששנינו אמר ר' גמליאל רואה אני את דברי אדמון הלכה כיוצא בו (ובבבלי שם ק"ט ע"א אמר ר' יצחק בן אלעזר משמיה דחזקיה כל מקום וכו'). — ב"ב פ"י הל' א' ר' אבהו בשם ר' יצחק בן הקולא כל מה שאת יכול לתלות במחק תלה וע"י בערך שאח"ז.

רבי יצחק בר טבליי בדור הרביעי. קידושין פ"ג הל' א' רבי יצחק בר טבליי בעי קומי ר' לעזר מה נפשך מה שקנה בה הראשון קנה וכו' ובגידה. פ"ב איתא שהיה במעמד עם ר' יעקב בר זבדי ור' חלבו ע"י ערך

רבי יצחק בר מכליי — רבי ירמיה

ר' יעקב בר זכדי. — ובמס' דמאי פ"ב כ"ב ע"ד איתא חד בר נש אייתי
 חדא אשפלה דקפלוטין לר' יצחק בר מכליי שאל לר' יוחנן, וכבר הערנו ערך
 חנניה בן שמואל דצ"ל לר' יוסי והוא ר' יוסי ב'. — ודע דבבלי פסחים ק"ג
 סוף ע"ב איתא הוא ר' יצחק בן מכלא הוא ר' יצחק בן חקלא. ונראה שרבי
 יצחק בן חקלא אינו ר' יצחק בן חקלא דערך הקודם דר' יצחק בן חקלא חי
 בדור השני והא אמר עם ר' יהושע בן לוי, ור' בא בר זכדי הקדמון בדור
 השלישי (עיי' ערכו) אמר הרבה פעמים בשמו, ור' יצחק בר מכליי חי בדור
 הרביעי וכדמוכח מהך דנידה שהיה עם ר' יעקב בר זכדי ור' הלכו והם בני
 דור הרביעי.

יצחק בר יונתן נדה פ"ב נ' ע"ב יצחק בר יונתן ורב הונא (ובד' קראקא
 במעות ורב) הוון יתיבין וכו'.

רבי יצחק בר מרי ברכות פ"ו י' ריש ע"ב ר' יצחק בר מרי קומי
 ר' יוסי בי ר' אבון בשם ר' יוחנן אפי' אוכלין פולטין דכתיב ימלא סי תהלתך.
 ובבלי שם נ"א ע"א איתא תרגמ' רב יצחק קסקסאה קמיה דר' יוסי ברבי
 אבין משמיה דר' יוחנן וכו'.

רבי יצחק בר מריון סוכה פ"ב הל' ה' (נ"ג ע"א) רבי יצחק בר מריון
 הוה שושביניה דחד בר נש שאיל לר' לעזר וכו'.

רבי יצחק בר משרשיא שבת פ"ב הל' ד' (י"ג ע"ד) אבל אם כתב
 דין על גבי סיקרא וסיקרא על גבי דין חייב רבי יצחק בר משרשיא בשם
 רבנן דתמן חייב שתים משום מוחק ומשום כותב. ועיי' בבלי גיטין י"ט ע"א.
 רבי יצחק בר מתנה ע"ז פ"ג הל' י"ג (מ"ג ע"ב) רבי יצחק בר מתנה
 הוה מסתמך בר' יוחנן מטון צלמי דבולי מהו ניעבר קומי וכו'.

רבי יצחק בר נחמן בדור השלישי, והיה גבאי צדקה עם ר' יעקב
 בר אידי עיי' ערכו. ובמס' שבת פי"ד הל' ד' (י"ד ע"ד) פליגי ר' יעקב בר
 אידי ור' יצחק בר נחמן אליבא דר' אלעזר ע"ש. — יבמות פ"ח הל' א' (ח' ע"ד)
 ר' זירא שאל לר' יצחק בר נחמן למה מפני כבוד הזקן וכו' וע"ש קודם לזה רבי
 יצחק בר נחמן אמר בשם ר' יהושע בן לוי. — נדה פ"ב הל' ו' נ' ע"א ר'
 יצחק בר נחמן ור' אבודמא דמן חיפא הוון יתיבין אתא חד בר נש אמר רבי
 יצחק בר נחמן לר' אבודמא וכו'.

יצחק סחורה מגילה פ"ג הל' ו' (ע"ד ע"ב) יצחק סחורה שאל לר' יצחק
 ראש חודש שחל להיות בחנוכה כמה קורין אמר ליה קורין שלשה בראש
 חודש ואחד בחנוכה.

רבי יצחק בר רדיפה עיי' ערך ר' יאשיה.

רבי ירמיה האטורא הידוע תלמידו של ר' זירא. ועלה לא"י (ואפשר
 שעלה עם רבו עיי' ערך ר' זעירא א') ושם זכה לתלמידים גדולים, ר' יונה,
 ר' חזקיה עיי' ערכם, ורוב חכמי דור הרביעי היו סרים למשמעתו כמבואר
 בערכי זה הפרק. — והלכותיו ומאמריו של ר' ירמיה רבו בירושלמי וכולם
 מיוסדים על אדני הסברא הנכונה ושקידת האמת. והוה בינם ובין אשר חידש
 ר' ירמיה בעוד היותו בבבל. בתלמוד בבלי נמצא כי מלבד אשר הקשה

רבי ירמיה — רבי ירמיה בר חנינה קח

לפעמים להביא ר' זירא לירי נחוק שאל ג"כ שאלות ע"פ החידוד של קורי עכביש כגון הק דב"ב כ"ג ע"ב רגלו אחת בתוך ג' אמה ורגלו אחת חוץ מג' אמה, עד שהוציאוהו מבית המדרש (אך ע"ש בתו). ובא"י לא עזב הדרך הישר במשא ומתן של תורה, ואחת משאלותיו היותר חרודות היא הק דפסחים פ"ב קרוב לסוף הל' א' פטר חמור שהטית כמה מיתתו בעריפה או בסקילה ע"כ והיא אינה יוצאת מגדר ההגיון הנכון. — ואפשר לפי שהכיר בהיותו בא"י שגשתבש הרבה בעודו בכבל אמר על כבלאי שהם מפשאי משום דיתבי בארעא חשוכא וכו', ואף שחכמי בכל לא גערו בו וקיבלו הגנאי הזה ע"י כתובות ע"ה ע"א מ"ט ר' ירמיה היה פוסל במוטו, כי חכמי א"י היו מתבכים הרבה דברי חכמי בכל וכמו שבארנו בפרק הקודם.

בימי ר' ירמיה היחה צרה בטבריא וכא אויב לשלול שלל, ור' ירמיה פסק על כל איש חלקו למלא תאות השולל. מ"ק פ"ג פ"א ע"ד, וע"ש שר יעקב בי ר' בון רצה לנדותו על שפסק עליו מנורת כסף. ואפשר שזה השולל היה השלטון של הרומיים אשר היה מושבו בקיסרין ע"י ערך ר' אבהו, כי כן היה דרכם של הרומיים הממונים על הארצות לננוש את העם ולתת עליהם מסים. — ומהסיפור הזה נראה שר' ירמיה היה אז גדול בא"י. ונראה כי כבר הלך שמו לא"י בעוד היותו בכבל. ע"י בבלי ב"ב קס"ה ע"ב דשלתו מתם חבריא לר' ירמיה עד אחד בכתב ועד אחד על פה מהו שיצטרפו וכו'. — ומה דאיתא בבלי כתובות ע"ה ע"א דהא ר' ירמיה דכי הוה הכא לא הוה ידע מאי קאמרי רבנן צ"ל שהוא לאו דוקא והכונה שלא היה חשוב אז בעיני חכמי בכל.

ר' ירמיה היה בימי ר' אבהו, ע"י בבלי פסחים פ"ד ע"א אמר ר' ירמיה לר' אבין כי אזליח לקמי' דר' אבהו וכו' ע"ש. והיה ג"כ בזמן ר' יודה נשיאה ב' מגילה פ"ג ע"ד ע"ג ר' ירמיה משלח כתב לר' יודן נשייא לשנוא את אוהביך ולאהוב את שונאיך. מזה נראה שכבר דל אז כבוד נשיאי דבית רבי כי לא היו גדולים בתורה (ע"י ערך ר' יודה נשיאה ב'), ולכן פסק ג"כ ר' ירמיה המעות על הציבור בהך עובדא דמ"ק ולא ר' יודן נשייא. — בבלי סנהדרין ז' ע"ב איתא אמרי במערבא ר' ירמיה, וזה מורה קצת שחי הרבה שנים אחרי עלותו לא"י.

ירמיה ספרא ע"י ערך ספרא.

רבי ירמיה בר ווה כתובות פ"א הל' י' (כ"ה ע"ד) פלטיא מהו רבי ירמיה בר ווא ר' יוסי אומר ברוב. ובבבלי נזכר ר' ירמיה בר אבא עם רב ועם ר' אסי ע"י ברכות כ"ז ע"א פסחים ק"ז ע"ב, ור' יוסי הנזכר כאן הוא ר' אסי. — ומצינו בהרבה מקומות בירושלמי אמר ר' ירמיה אמר רב ונראה שהוא רבי ירמיה בר ווא דערך זה.

רבי ירמיה בר חנינה שבת פ"ד הל' א' (ו' קרוב לסוף ע"ד) מומנין בכסות ונפירות ונכנפי יונה ר' יודה בר פזי בשם רבי ירמיה בר חנינה הרא

רבי ירמיה בר חנינה — רבי ישמעאל אבן דר' יוחן

דתימר בשלא רבת רקבוביתן וכו'. אך כריש ההלכה איתא ר' יוסי בן סי בשם ר' יוסי בר חנינה הדא דתימר בשלא רבת רקבוביתן והני הואת נראית יותר נכונה.

רבי ישמעאל אבן דר' יוחן נישין פ"א הל' ב' (ט"ג ע"ג) רבי ישמעאל אבן דר' יוחן בעי ואפילו מעכו לעכו. — ומצינו שלשה חכמים נקובים על שם אביהם ר' ישמעאל, והם ר' יוחן ב' ר' ישמעאל, ור' ינאי ב' ר' ישמעאל, עולא בר' ישמעאל (עיי' ערך כל אחד ואחד). וקצת נראה שהוא ר' ישמעאל דערך זה ומזה יש ג"כ להקיש שר' ישמעאל היה מפורסם בדורו; אבל באמת לא מצינו לו מאמרים כי אם מעט מזער. — והנה בירושלמי מצינו כהרבה מקומות תנא ר' ישמעאל ולא נזכר מעולם תני דבי ר' ישמעאל, ואם נזכר לפעמים בספרי הראשונים והאחרונים מן הירושלמי תני דבי רבי ישמעאל הוא ט"ס וכבר הערנו על זה בספרנו דרכי המשנה צד 144 ובהזכרות לצד זה. — וידוע שקצת חכמים היו עוסקים בלבד בלימוד הברייתות ונקראים שוני הלכות, ולרוב לא חדשו מעצמן דבר בהלכה ושנו לבד באהבת אסיפת הברייתות עיי' בספרנו שם 313. גם ידוע שבכל מקום שנאמר תני פלוני הכונה שהוא שנה הק' ברייתא ולא שהוא בעל המאמר.

ועל פי ההצעות האלה נראה לחדש דבר בענין המחבר של המכילתא. המכילתא נקרא בפי הראשונים מכילתא דר' ישמעאל (עיי' בספרנו שם 308) אבל לא נמצא בשום מקום בשני התלמודים המכילתא נקראת על שם רבי ישמעאל, וגם שם מכילתא במכוון על המכילתא דס' שמות לא נמצא בש"ס. ועיי' בבלי שבועות פ"א ע"ב דתנינא הילכתא ספרא וספרי ותוספתא, וגם שם נפקדה המכילתא. לכן נראה שהמחבר של המכילתא אינו התנא ר' ישמעאל חברו של ר' עקיבא כ"א האמורא ר' ישמעאל דערך זה, והוא היה שונה הלכות ואסף המשניות והברייתות לס' שמות והציגן יחד בדרך מדרש המקרא (עיי' דה"ט 307), ויען המלאכה הזאת היא גדולה מאד היה מחברה נכבד בעיני בני דורו וכינו בניו הגדולים אחריו. — ולעומת זה נזכר תנא דבי רבי ישמעאל בבבלי והוא איזה חכם מבית מדרשו של ר' ישמעאל (עיי' ספרנו שם ערך תנא דבי ר' ישמעאל) וקדם הרבה לר' ישמעאל מסדר המכילתא. ור' ישמעאל זה האחרון אסף במכילתא שלו גם דברי תנא דבי רבי ישמעאל והביא אותם על שם ר' ישמעאל ולפעמים הביאם סתם בלי שם אומר, וכן נמצא ג"כ בתנאים אחרים שהש"ס מזכיר שמם על מאמרים והמכילתא מביא המאמר בלי שם התנא. — וזוהו יבואו על נכון דברי הירושלמי ריש ט"ס הלה פסחים פ"ב הל' ד' (כ"ט ע"ב) ר' יוסי בשם ר' שמעון תני ר' ישמעאל בן (כצ"ל וכן כתב בעל שדה יהושע שצ"ל בן, ובפסחים איתא בטעות בן) רבי יונה ר' זעירא ר' שמעון בן לקיש בשם ר' ישמעאל אמר ר' מנא אולית לקיסרין שמעית ר' אחווה ור' זעירא (בפסחים הגי' ר' אחווה בר זעירא) ואבא (בפסחים בטעות ואנא) הוה אמר בשם ר' ישמעאל נאמר לחם כפסח ונאמר לחם בחלה מה לחם שנאמר בפסח דבר שהוא בא לידי מצה וחמץ אף לחם שנאמר בחלה דבר שהוא בא לידי מצה וחמץ ובדקו ומצאו שאין לך בא לידי

רבי ישמעאל אבן דר' יודן קמ

מצה וחמץ אלא חמשת המינין בלבד ושאר כל הדברים אינן באין לידי מצה וחמץ אלא לידי סרחון ע"כ. והנה החילת דברי הירושלמי קשים מאוד להולמן, ולפי מה שהנחנו ימצא בזה פשט מרווח. „ר' יוסי“ אומר הברייתא דלקמן, נאמר לחם בפסח בשם ר' שמעון, „תני ר' ישמעאל כן“ פי' וגם ר' ישמעאל תני במכילתא כן, וכבר הערנו בפ"ב ערך אמר פלוני ותני כן שזה מדרך הירושלמי כשרוצה להביא ראיה לדברי אמורא ע"ש. „ר' יונה וכו' בשם ר' ישמעאל“ פי' ר' יונה לא תני לה בשם ר' שמעון כי אם בשם רבי ישמעאל (התנא), „אמר ר' מנא וכו' ושמעית ר' אחווה וכו'“ פי' דאמר להך ברייתא סתם „ואבא הוה אמר בשם ר' ישמעאל“ פי' ר' יונה דהוא אביו של ר' מנא (עיי' ערכו) הוה אמר לה בשם ר' ישמעאל וכמו דאיתא קודם לזה ר' יונה ר' זעירא רבנן שמעון בן לקיש בשם ר' ישמעאל נאמר לחם וכו'. ועיי' במכילתא פ' בא פ' שבעת ימים מצות תאכלו שומע אני כל מצות במשמע ת"ל לא תאכלו עליו חמץ וכו' ועיי' בבלי פסחים ל"ה ע"א. — וממאמר זה של הירושלמי עולה בבירור שבמקום שאומר הירושלמי תני ר' ישמעאל אין כונתו על התנא ר' ישמעאל, וכבר כתבנו שהירושלמי אומר בכל מקום על המכילתא תני רבי ישמעאל ולא תני רבי ישמעאל.

ודע דגם מן הבבלי יש להוכיח שבמקום דאיתא שם תני רבי ר' ישמעאל אין הבונה על המכילתא, דהרי בהרבה מקומות מצינו תני רבי ר' ישמעאל על קראי דס' ויקרא, עיי' שבת כ"ו ע"ב תני רבי ר' ישמעאל הואיל ונאמרו בגדים בתורה סתם וכו', עירובין נ"א הא תני רבי ר' ישמעאל ושכ הכהן ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה, זבחים נ"ב ע"א והתניא רבי ר' ישמעאל והנשאר בדם ימצא והנשאר ימצא וכו', חולין ס"ה רבי ר' ישמעאל תנא אלו כללי כללות ואלו פרטי פרטות אדכה זה גובאי וכו', שם ס"ז רבי ר' ישמעאל תנא במים במים ב' פעמים וכו', ועיי' חולין ק"ז ע"ב ובמ"א שהובא תנא רבי ר' ישמעאל אקראי דס' ויקרא. ולא מצינו מעולם שניסדר מכילתא לס' ויקרא, אין זאת כ"א שהתנא רבי ר' ישמעאל הוא תנא אשר חידש הלכות טן המקרא, וגם בא לפרש משניות ישנות ולפעמים במרות שהתורה נדרשת בהן וכו' עיי' עכ"ז בספרנו שם 144 עד 146. ודבריו הובאו ג"כ לפעמים במכילתא עיי' מסדר המכילתא כהך הפסחים ל"ה דברים הבאים לידי הימוץ וכו' וכן מנחות כ"ט ג' דברים היו קשין למשה וכו' ואלו הן מנורה וראש חודש וכו' ועיי' מכילתא פ' החודש ועוד אחרים. — וכזה יובן ג"כ מה שהובאו לפעמים בבבלי מאמרי המכילתא בשם תנו רבנן או תניא ולא בשם תני רבי ר' ישמעאל, עיי' ברכות כ"ז ע"א דתניא וחס' השמש ונמס בארבע שעות וכו'. והוא מהמכילתא דפ' בשלח ונזכר ירושלמי ברכות פ"ד הל' א' בשם דתני ר' ישמעאל. — פסחים ה' ע"א תניא נמי הכי אך ביום הראשון תשביתו שאור מנתיכם מעיי"ט וכו' והוא מהמכילתא פ' החודש פ"ח. — שם מ"א ע"ב במים אין לי אלא במים שאר משקים מנין וכו' והוא מהמכילתא שם פ"ו באיזה שינוי האומרים. וכל אלה מאמרים והרומים להם אשר הובאו בל ת"ד או תניא הם מהמכילתא אשר סידר האמורא רבי ישמעאל

רבי ישמעאל אבן דר' יודן — כהנא

דערך זה והובאו בל' ת"ד כמו שהובאו הספרא והספרי ולרוב גם התוספתא בל' ח"ד או תניא.

רבי ישמעאל בר רב יצחק יומא ס"ב הל' ז (ט' ע"ד) רבי ישמעאל בר רב יצחק ר' יוחנן בשם ר' שמעון בן יוחי פו ושעיר של יום הכיפורים צריך כהן. ועיי' ערך ר' שמואל בר רב יצחק.

אות כ"ה.

ר' כהן עיי' ערך ר' כהנא.

כהנא הוא ר' כהנא דבבלי תלמידו של רב וכירושלמי נקרא בכל מקום כהנא ולא ר' כהנא עיי' לקמן. — רב כהנא עלה לא"י בעצת רב כאשר נזכר בבלי ב"ק קי"ז וע"ש באורך כל המעשה. והיה רך בשנים כאשר עלה לא"י ופגע בו לץ ואמר לו מה קול בשמים וקיבל עונשו על זה, וכן היה עובדא בבן בליעל אחר. ירושלמי ברכות ס"ב ה' ע"ג. — וטראה משם שלא עמד ימים רבים בא"י ונטל רשות מר' יוחנן במאמר מליצי: בר נש דאימיה מבסרא ליה (קצה בו, לא"י קרא אימיה) ואיתתיה דאבוהי (בבלי) מוקרא ליה להן ייזיל ליה, ור' יוחנן השיב לו ייזיל להן דמוקרין ליה" ושכ לבבל ע"ש. — וכד"ה ריש ס"ד איתא רבי יוחנן ורשב"ל הוון יתיבין מקשיי וכו' עבר כהנא אמר הא נכרא רבה דנישאל ליה וכו', הרי שהיה חשוב הרבה בעיני ר' יוחנן ורשב"ל והיו שואלין הלכה מסנו; וכירושלמי ברכות חנוכר משמע שהיה תלמידו של ר' יוחנן. ועיי' בלאים פ"א כ"ז ע"א כהנא שאל לריש לקיש המרביע בחיות הים מהו וכו'. וכן שם פ"ג ריש הל' א' כהנא בשם ר' שמעון בן לקיש כולהן חוץ לששה. — והנה תרומות פ"ד מ"ג ע"א חלה פ"א ג"ז ע"ד איתא כהנא שאל לשמואל לא מסתברא הדין מדומע וכו' אמר ליה ואנא סביר כן אלא תסלק (במס' חלה הגי' כד תיסוק) לארעא דישראל את שאיל לה כד סליק שמע הדא דמר ר' יוסי בשם ר' יוחנן וכו', משמע דבא לכאן כדרך כל הבאים ולא כאיש נס מפחד חמת המציק, ובבלי ב"ק איתא שברח מאימת המלכות ע"ש. מכ"ז נראה הנכון בדעת החו' ניטין פ"ד ע"ב דרב כהנא עלה ב' פעמים לא"י והך דר"ה שר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש שאלו ממנו היה אחרי בואו פעם שנית לא"י. — וכבר כתבנו שהיה רך בשנים כאשר עלה לא"י, חה היה בפעם הראשון, ולכן קראו לו כהנא ולא ר' כהנא וכיון דדש דש וקראו לו תמיד כן. ומצינו ג"כ לאמוראים אחרים שנקראים בשם הפרטי בלי כינוי ושם מעיד על גדולתם, שמואל וכו' והראשון נראה יותר לפי שבבבלי נקרא רב כהנא (ועיי' הוספות).

כהנא הוא מגדולי האמוראים של דור השני, ורוב מאמריו הם פרי שכלו. ודרכה אמוראים אמרו בשמו, ר' אלעזר, ר' ירמיה וכו' ועיי' ערך רבי יאשיה. — כירושלמי וכן בבבלי נזכר הרבה פעמים ועיי' לו פלפול ארוך עם

קי

כהנא — רבי לא דכפרא

רבנין דתמן חגיגה פ"ג הל' ב' ע"א ע"א. ועיי' מנחות כ"ג כ"ד ושם הובא הפלפול זה בשינוי קצת ואיתא שם כי סליק ר' כהנא אשכחיהו לבני ר' חייא דיתבי וקאמרי וכו' דרי שזה המשא ומתן ישל תורה היה לו בא"י ועם חכמי א"י וצ"ע. ועיי' פ"ב ערך תמן ולקמן ערך רבנן דתמן, ובכ"ז הדבר צ"ע.

רבי כהנא ברור דרכיעי סנהדרין פ"א הל' ב' (י"ח ע"ג) רבי כהנא אימני (פ"י נסמך) קומי ר' אחא בר יעקב ועאל ר' אחא בר יעקב קסיה מנייה לעיבורא וכו' ועיי' ערך ר' אחא בר יעקב. — עוד שם ר' חייא בר ווה הוה קאים מצלי עאל ר' כהנא וקם ליה מן חורי מצלי חסל ר' חייא ויתבי ליה בנין דלא מיעבר קומי שרי רב כהנא מאריך בצלותיה כיון דחסל אמר כן אתון נהגין לצעורי רבכון אמר ליה רבי אנא מבית עלי קאתי דכתיב אם יתכפר עון בית עלי בזבח ומנחה בזבח ומנחה אין מתכפר אבל מתכפר בתפילה. — פאה פ"ד י"ח ע"ג ר' כהנא ור' תחליפה חד אמר תוך היר ותוך המגל וחורנה אמר וכו' ועיי' ערך ר' תחליפא. — ר' כהנא האריך ימים עיי' סנהדרין שם שרבי חייא בר ווה התפלל עליו וזכה לו עד דאיתערון טופרוי סומקין כהדא רקקה.

ונראה דזה ר' כהנא הוא ר' כהן הנזכר לפעמים בירושלמי. עיי' ברכות פ"ג ו' ע"א ר' אמי ור' חזקיה ורבי כהן ור' אחא בר יעקב הוון מטיילין באילין פלטיותא דציפורי הגיעו לכיפה ופירש ר' כהן הגיעו למקום שהרה וחור אצלון וכו'. וכבר מבואר מהך דסנהדרין דראש הערך שר' כהנא היה בימי דר' אחא בר יעקב והיה כהן. וככתובות פ"א הל' י' (כ"ה ע"ד) איתא ר' יהודה בשם רב כהן קרונה של ציפורין הוה עובדא, והוא ט"ס וצ"ל כמו שהוא בבלי שם י"ד ע"ב אמר ר' יהודה אמר רב בקרונה של ציפורי וכו'.

רב כהנא בריה דר' חייא בר אבא שבת פ"א ג' ע"ד רב כהנא בריה דר' חייא בר אבא ר' אחא מטי בה בשם רבי יוחנן שמן ביטלו מבוטל. — ביצה פ"ב הל' א' ר' כהנא בריה דרבי חייא בר בא אמר ובלבד שלא יעדים.

כהנא בר מלכיה ברכות פ"ח י' ע"ב עד כמה יהו פרוסות ר' יוסי בי ר' אבון כהנא בר מלכיה בשם רב עד כזיתים. — ובבלי עירובין ח' ע"ב איתא לחד לישנא דר' כהנא בר מלכיו היינו רב כהנא רביה דרב. ונראה דכהנא בר מלכיה לחוד ורב כהנא בר מלכיו לחוד.

אות למ"ד.

ר' לא לייא ערך ר' הילא.

רבי לא דכפרא סנהדרין פ"ו כ"ג ע"ד ר' מני הווי לרבי לא דכפרא לקרוע ולהתאבל כר' אחא ולא ליטמות כר' יוסי. וזה ר' מני הוא ר' מנא שהיה ברור החמישי עיי' ערכו. ועיי' ערך ר' הלל דכיפרא.

רבי לודה — לוי בר סיסי

רבי לודה תענית פ"ג הל' י"ב (ס"ז ע"א) מהו תוגת אמו אמר רבי לודה לישן גימטריון הוא אפרא בעייני אמיה, פ"י בעל קרבן העדה תוגת בא"ת ב"ש הוא אפרא וצ"ע. ומה שפירש בו בעל יס"ת הוא דוחק גדול יותר ע"ש. ואפשר שדרש תוגת גימטריא בל' יונית: ת *τέτρα* וגת *αὐγῆς*. ועיי' הוספות.

לוי בר סיסי, סיסי, סוסיי ובבבלי לרוב לוי סתם. מגדולי תלמידי רבי אשר השלימו לסדר המשנה עיי' דרכי המשנה פ"ג. — יבמות פ"א הל' א' לוי בר סוסיי בעא קומי רבי ניתני ישש עשרה נשים וכו', ובבלי שם י" ע"א איתא אע"פ כן בדקה לוי במתניתיה. — לוי בר סיסי היה גדול מאוד בתורה ורבי אמר עליו שהוא בר ניש דכוותיה, וכאשר באו בני סימוניא אצל רבי ושאלו ממנו שיתן להם איש והוא דריש דין והון וסוסר נתן להם לוי בר סיסי, עיי' כל הסיפור כאורך יבמות פ' י"ב י"ג ע"א ב"ד פ' פ"א וכבר הארכנו בזה לעיל פ"ג ע"ש. — ובמס' תענית פ"ד הל' ב' (ס"ח ע"א) בהך עובדא שרבי צוה לפני מותו שימנו ר' חנינה בראש ור' חנינה לא קיבל הכבוד הזה עד דימנו ר' פס ע"ש איתא בז"הל וזהו חסן חד סב אמר אין חנינה קדמיי אנא תיניין אין ר' פס דרומיא קדמיי אנא תיניין ע"כ וזקן זה היה לוי, עיי' בבלי כתובות ק"ג ע"ב. — סקוס ישיבת לוי לא נודע. ובמס' תענית פ"ג הל' ח' (ס"ז ע"ד) איתא לוי בן סיסי באו הנייסות לעירו נטל ספר תורה ועלה לראש הגג אמר רבון העולמים אין בטלית חדא טילה מן הדין ספר אורייתא ייעלון לון ואם לא ייעלון לון מן יד איהבעין ולא אשתבחון ע"כ, וגם שם לא נזכר שם עירו. — לוי בר סיסי הראה כריעה לפני רבי ונפסח ולא נתרפא ברכות פ"א ג' ע"ג, ועיי' בבלי סוכה נ"ג ע"א תענית כ"ה דאיטלע ג"כ כישביל שהטיח דברים על ענין נשמים. והמעשה הוכח תענית שם והוא דומה קצת להך מעשה דנייסות ירושלמי תענית, אך בהך דירושלמי לא הטיח כלפי מעלה, ובבבלי שם אמר ר"א דהטיח וכו' א"כ היו תרי עובדא.

לוי ירד לבבל. ובבלי קידושין ע"ב ע"א משמע קצת שירד לשם כבר בחיי רבי אמר לו שם הראני תלמידי חכמים שבבבל, אך לפי מה שפ"י רש"י שם ד"ה הראני בעל משלות דומיות היו לוי, לא ירד כלל לבבל בחיי רבי ואחרי מות רבי שישב ר' חנינא בראש ירד לבבל והירידה זאת היתה בימי רב, עיי' בבלי כתובות ק"ג. והיה נושא ונותן עם שמואל ולא עם רב, ואפשר שקבע מושבו בנהרדעא מקומו של שמואל. מנחות ל"ח ע"ב א"ל לוי לשמואל לא תיתב אברעיך עד דמפרשת לי וכו'. — ושמואל נהג בו כבוד ואמר בשמו בבלי עירובין י' ע"א שני פעמים, סוכה ז' ע"א, נדרים פ"ב ע"א. ודע דבירושלמי נדרים פ' י"א הל' ב' (מ"ב ע"ג) איתא ר' זעירא בשם שמואל כל הנדרים אדם מיפר חוץ מהאומרת הנייתי על פלוני הא הניית פלוני עלי יפר, והוא בעצמו המאמר שאמר שמואל בבלי נדרים בשם לוי ובירושלמי משמע שהוא מאמר של שמואל. וטראה שלוי אמר המאמר זה בבבל ושם אמר אותו שמואל בשם לוי, ומבבל הביאו אותו תלמידים העולים לא"י ונשמע שם לכד על שם שמואל עיי' פ"ג. — לוי סת בבבל, וזה עולה מטה דאיתא

לוי בר סיסי — רבי לוי צנבריא קיא

ברכות פ"ב ה' ע"ג כד דמך לוי בר סיסי עאל אכיו דשמואל ואפטר עלוי, ואכהו דשמואל לא עלה מימיו לא"י וע"ש משל נחמד בתוך ההספד ומסיים כך היה רבי לוי בר סיסי חביב לפני הקב"ה ככל אדם הה"ד כי זה כל האדם כי זה ככל האדם.

רבי לוי בדור השני ובדור השלישי. סוכה פ"ה הל' א' רבי לוי ויהודה בר נחמן הוון נסבין תרתין סילעין מיעול מצמתה קהלא קומי ר' יוחנן עאל ר' לוי ודרש יונה בן אמיתי טאשר היה דכתיב וכו' עאל ר' יוחנן ודרש יונה בן אמיתי מזבולון היה דכתיב וכו' בשוכתא חורייתא אמר ר' לוי ליהודה בר נחמן סב לך אילין תרתין סילעיא ועול מצמת' קהלא קומי ר' יוחנן עאל ואמר קומיהון יפה לימרונו ר' יוחנן אטו מאישר ואביו מזבולן. — סנהדרין סוף פ"ג ר' לוי הוה ליה דין עם חד בר נש על עסק בתים והוון דיינין קומי ר' לעזר לאחר גמר דין הביא ראייה שאל לר' יוחנן וכו'. — ר' לוי היה חשוב בעיני בני דורו, ר"ה פ"ד הל' א' ר' זעורא מפקד לחברייא עולין ושמעון קליה דר' לוי דרש דלית איפשר דהוא מפיק פרשתיה דלא אולפן ועל ואמר קומיהון כתוב אחד אומר יום תרועה וכתוב אחד אומר זכרון תרועה הא כיצד בשעה שהוא חל בחול יום תרועה בשעה שהוא חל בישיבת זכרון תרועה. וזה המאמר הובא ג"כ בבלי ר"ה ריש פ"ד ושם איתא אמר ר' לוי בר להמא אמר רבי חמא בר חנינה. — סנהדרין פ"ב הל' ג' (כ' ע"ב) והוה ר' זעורא מפקד לחברייא עלון ושמעון קליה דר' לוי דרש דלית איפשר ליה דהוא מפקא פרשתא דלא ריבון. — ויש להבדיל הרבה בין לוי ור' לוי, לוי הוא מגדולי הדור הראשון תלמידו של רבי וסידר משניות וברייתות וגם נזכר שמו בכמה הלכות וסוגיות עמוקות, ור' לוי היה בדור השני והשלישי וגודע יותר לבעל אנדה ודורש מקראות. ונראה שזה ר' לוי הלך לערביא ולכן בא בהרבה מקומות אמר רבי לוי בערביא קורין וכו'. עיי' ויקרא רבה פ"א ר' לוי אמר לשון ערבי הוא בערביא קורין לנביא סביא. שם פ"ה אמר ר' לוי בערבייא קורין לינוקא עזילא וכן במ"א.

רבי לוי סוכיא, סוכייה עירובין פ"י כ"ו סוף ע"א ריש לקיש בשם לוי סוכיא במערה מבר לכד היא מתניתא. יומא פ"ח הל' ו' (ט"ה ע"ב) ר' שמעון בשם ר' לוי סוכייה במורד ביום הכיפורים היא מתניתה (ונראה דצ"ל ר' שמעון בן לקיש דר"ש בן לקיש אמר בכל מקום בשם לוי סוכייה). — עירובין פ"י כ"ו ע"ג אמר ר' שמעון בן לקיש בשם לוי סוכייה (סוכייה) בין (צ"ל כאן וכאשר הגיה בעל ק"ע) בנפרכת בציפורין בין (כאן) בשאינה נפרכת בציפורין. ופסחים פ"ו הל' א' (ל"ג ע"ב) ר' שמעון בן לקיש בשם ר' סוכייה כאן בנפרכת וכו' וצ"ל בשם ר' לוי סוכייה (סוכייה).

רבי לוי צנבריא פי מעיר צנבריא (עיי' ערך ר' יונה) בדור השלישי. שביעית פ"ו ל"ו ע"ד מקום שהוא נאכל ולא נעבד מהו להשכיר בהמתו שם רבי לוי צנבריא שאל לר' יצחק ולר' אימי ואסרון. — שם פ"ט ל"ט ע"א חבן של שביעית מהו שיהא אסור משום ספיהן ר' לוי צנבריא שאל לר' בא בר

רבי לוי צנבריא — רבי לעזר, אלעזר

זבדא ושרא. — ונזכר עוד ע"ז פ"ב הל' י (מ"ב ע"א) מלייא דלוי צנבריא
הוה מזבין פירין ר' יעקב בר אהא בשם ר' יסא עבדו של נאמן כנאמן פי'
נעריו של לוי צנבריא הוה מוכרין פירות ואמר ר' יעקב פירות וכו' פי' שהם
נאמנים על המעשרות (ודלא כפי' בעל פני משה שם).

ר' לוי בר חיתה, חיותא סוטה פ"ז הל' א' ר' לוי בר חיתה אול לקסרין
שמע קלון קריין שמע אלניסתין בעא מעכבתון שמע ר' יוסי ואיקפיד אמר כך
אמר אני מי שאינו יודע לקרות אשורית לא יקרנה כל עיקר אלא יוצא בכל
לשון שהוא יודע. — שבת סוף פ"ו אמר רבי לוי בר חיותא ולא כבר עשה
כן בעולם הזה הה"ד ענה נבוכדנצר ואמר הא אנא חזי גוברין וכו'.

לוי בר נזירה ברכות פ"ב ד' ע"ב לוי בר נזירה אמר כל האומר שמועה
משם אומרה שפתותיו רוחשות עמו בקבר וכו' ועיי' ערך ר' שמעון בן נזירה.
לוי בר פאטי (ובקראקא בטעות פכטי ובקראטאשין פכטי) מגילה פ"ג
הל' ח' (ע"ד ע"ב) לוי בר פאטי שאל לר' חונה אילין אירוריה מהו דיקרינן
חד ויברך לפניהן ולאחריהן אמר ליה אין לך טעון ברכה לפניו ולאחריו אלא
קלות שנתורת כהנים וקלות שבמשנה תורה.

רבי לוי בר פלמא תרומות פ"ו מ"ז ע"ב ר' זעירא אדא בר גרשון
ר' בירי רבי לוי בר פלמא זקן אחד בשם רבי ששים ואחת (ביצים)
אסורות וכו'.

רבי לוינטי דמאי פ"ז כ"ז ע"ג רבי לוינטי בשם ר' יונה כל מבל דאנן
קייטין הכא מבל לראשון ולשני. — שבת פ"ג ר' ע"א והא רבי לוינטי
עאל מיסחי עם ר' יונה חמי חד בר נש מולף על גרמיה וכו'. יבמות פ"ט י'
ע"ב ר' לוינטי בעא קומי ר' יונה נחא בת כהן שנישאת לישראל וכו'. מכל
זה נראה שר' לוינטי היה תלמידו של ר' יונה.

ר' ליל בי ר' אלם עיי' ערך ר' הלל בריה דר' אלם.
ליבסא עיי' ערך אלכסא.

רבי ליעזר ביצה פ"א הל' ו' ר' ליעזר ור' אבא מרי ור' מתניה הורי
פיתא לארסקנס בשובתא שטא יצרכו לו הרבים. וכבר הארכנו בזה ערך רבי
אבא מרי. וזה ר' ליעזר חי בדור הרביעי שהרי הורה עם ר' אבא מרי ורבי
מתניה ואינו ר' לעזר דערך הבא.

רבי לעזר, אלעזר (במס' ברכות איתא תמיד אלעזר, ובבבלי בכל
המסכתות אלעזר והוא ר' אלעזר בן סדת דבבלי) מגדולי האמוראים של דור
הישלישי ועלה מבבל לא"י. ר"ה פ"ב הל' ז' סנהדרין פ"א י"ח ע"ג אמר רבי
לעזר כד סלקית להכא אמרית הא גבי חדא, וכן איתא בבלי כתובות ק"ב ב"ב
פ"ז חולין ק"י דר"א עלה מבבל. ובבבלי שימש רב ושמואל ואמר לפעמים
דברי זה לפני זה עיי' עירובין פ"ה ע"ב ס"ו ע"א כתובות ע"ז ע"א חולין ק"א
ע"ב ובמ"א. ובא"י היה מתלמידי רבי יוחנן היושבים תמיד לפניו, וכאשר
כעס ר' יוחנן על שאמר ר"א הלכה ולא אמרה משמו פייסיה ר' יעקב בר אידי
ואמר לו כל עמא (כצ"ל וכן הוא מ"ק, וברכות יש בטעות עלמא עיי' לעיל
פ"ב ערך כל עמא ופ"ג כ"ז ע"א) ידעין דר' אלעזר תלמידיה דר' יוחנן והוא

רבי לעזר

קיב

יושב ודורש והתורה שלך היא, ברכות פ"ב ד' ע"ב שקלים פ"ב מ"ז ע"א מ"ק פ"ג פ"ג ע"ב ועיי' סנהדרין פ"א הל' א' (י"ח ריש ע"ב) ושם איתא דר' לעזר היה לר' יוחנן תלמיד וחבר ועיי' לקמן.

והנה קידושין פ"א הל' ד' (ס' ע"ב) איתא ר' יהודה שלח לר' אלעזר שומר שמסר לשומר א"ל הראשון חייב ר' יוחנן אמר השני (צ"ל הראשון וכן הגיה בעל פ"ט) חייב רשב"ל אמר השני חייב חמץ תנינן השוכר פדה מחבירו והשאלה לאחר ומתה כדרכה ישכע השוכר שמתה כדרכה והשואל משלם לשוכר וכו' ר' אילא בשם ר' ינאי והוא שנתן לו רשות להשאל וכו' ותני ר' חייה בן אבין השואל רשאי להשאל ואין השוכר רשאי להשכיר וכו' רבי זעירא בעי קומי ר' יסא היאך עבדין עובדא א"ל תריי כל קביל ארבעה לא עבדין עובדא בסוגיא (פ"י ד' חייה ור' ינאי סבדי אין השואל רשאי להשאל וכו' א"כ שומר שמסר לשומר הראשון חייב וכדעת ר' אלעזר ור' יוחנן, הרי כאן ארבעה ר' חייה ר' ינאי ר' אלעזר ר' יוחנן, ורשב"ל אמר השני חייב ודכי יהודה מספקא ליה הרי כאן שנים ופשיטא דאין דבריהם של שנים במקום ארבעה, כן פירשו המפרשים), אמר ליה תריי כל קביל תריי אינון ר' לעזר תלמידיה דר' חייה רבה ר' יוחנן תלמידיה דר' ינאי, (פ"י ד' חייה ור' לעזר נחשבים לחד דר' לעזר תלמידיה דר' חייה וא"כ אמר כמו שקיבל מרבו וכן רבי יוחנן תלמידיה דר' ינאי נחשב לחד עם רבו וא"כ אין כאן אלא תרי כנגד תרי). והסוגיא זאת הובא קצתה כתובות פ"ט הל' ה' (ל"ג ע"א) והעולה ממנה שר' חייה היה רבו של ר' אלעזר. ואפשר שבתחילה למד אצל ר' חייה ואחר מות ר' חייה למד אצל ר' יוחנן, אך הדבר צ"ע דלא מצינו בשום מקום שרבי אלעזר למד אצל ר' חייה וקצת נראה שר' חייה מת קודם שהגיע ר' אלעזר להיות תלמוד, והרי גם ר' יוחנן לא מצינו בשום מקום שלמד אצל ר' חייה. וגם ממה שאמר ר' יעקב בר אדי לר' יוחנן כל עמא ידעין דר' אלעזר תלמידיה דר' יוחנן והוא יושב ודורש שלך וכמו שהבאנו קודם לזה עולה שר' יוחנן לבד היה רבו של ר' אלעזר. לבן נראה בבירור שמה שאמר הש"ס רבי לעזר תלמידיה דר' חייה אין הכוונה תלמידו דייקא אלא שבכל מקום עושה דברי ר' חייה עיקר וסבר כוותיה. וכן עולה ממה דאיתא יבמות פ"ב הל' ג' (ג' ע"ד) איסור מצוה ואיסור קדושה חלץ לה נפטרה צרתה ובא עליה ר' יוסה אמר איתפלגון ר' לעזר (אמר נפטרה צרתה כצ"ל) ור' יוחנן אמר לא נפטרה צרתה ר' שמי מחליף שמועה מסתברא על דר' שמי דבכל אתר ר' לעזר סמך לר' חייה רבה דתני ר' חייה איסור מצוה ואיסור קדושה חלץ לה ובא עליה נפטרה צרתה ע"כ. — ועיי' תרומוס פ"ח מ"ה ע"ג ע"ז פ"ב מ"א ע"א דפליגי ר' חנינה ור' יהושע בן לוי לענין גילוי חד אמר ישן מותר וחד אמר ישן אסור וקאמר הש"ס מסתברא דר' חנינה אמר ישן מותר דר' לעזר אמר ישן מותר ובכל אתר סמך ר' לעזר לר' חנינה. וגם פה הכוונה שהוא הולך בכל מקום בשיטת ר' חנינה וסבר ל"י כוותיה, אבל לא שהיה תלמידו של ר' חנינה דזה לא מצינו בשום מקום. — ודע דבמס' שקלים פ"ג הל' ב' איתא דר' לעזר שאל לר' יהושע בן לוי ע"ש.

רבי לעזר

ר' אלעזר היה כבר מחודר בימי נערותו. עיי' ברכות פ"ב ה' ע"א רבי חייא ר' יסא ר' אמי סלקון מיעבד גנוניה דר' אלעזר שמעון קליה דר' יוחנן אי סחדיה מילה אמרין מן נחית שמע לה מיניה אמרין וייחות ר' אלעזר דהוא ריז סגין (ועיי' בבלי שם ט"ז). — והמעשה זה מורה ג"כ שר' אלעזר היה כבר בנערותו בא"י. וקצת נראה שא"י היתה ארץ מולדתו ושימש שם כמה שנים את ר' יוחנן, ואח"כ ירד לבבל ולמד אצל רב ושמואל ומשם חזר לא"י וע"ז נאמרו הנך כד סליק ר' לעזר שזכרנו לעיל. והך עובדא דר' יוחנן כעס על ר' אלעזר ור' יעקב בר אידי פייסו ואמר שכ"ע יודע שהוא תורתו של ר' יוחנן היה קודם נסיעתו מא"י לבבל, דאם היה ר' אלעזר בן בבל ושם שימש רב ושמואל ואח"כ עלה לא"י ולמד אצל ר' יוחנן הלוא אפשר שהוא תורתו של רב ושמואל? — ונראה ג"כ שאחר חזרתו מבבל וקנה לו תורה הרבה מלימודם של רב ושמואל נתעלה להיות תלמיד חבר לרבי יוחנן וכמו שזכרנו בראש הערך.

ואורו של ר' אלעזר הלך ואור כנוגה היום. בראשיתו היה תלמידו של ר' יוחנן (ורב ושמואל), ואח"כ נעשה תלמיד חבר לר' יוחנן, ונראה שאז אמר עליו ר' יוחנן יפה לימדני ר' אלעזר עיי' מגילה פ"א הל' י"ד (ע"כ ע"ג), יבמות פ"ב י"ג ריש ע"א, ובסוף נקרא מרה דארעא דישראל בבלי יומא ט' ע"ב גיטין י"ט ע"ב גדה כ"ו ע"ב, וגם היה גדול בבית הנשיא (ר' יודה נשיאה א') ערך ר' חייא בר אבא. — ונראה שנקרא מרה דארעא דישראל אחר מות ר' יוחנן וריש לקיש ואז היה אורו גדול מאור כל אנשי דורו. ובבלי גדה שם איתא טעם אחר חלוש מאוד ואפשר שהוא הוספה מאוחרת. (ומה דאיתא בבלי יומא ט' ומה ר' אלעזר דמרה דארעא דישראל לא משתעי ר"ל בהדיה, הכוונה שהיה גדול עד שבסוף היה ראש כל חכמי א"י, ופירוש זה נראה עיקר). ומצינו בר' אלעזר ששלח לנולה (כלו' הוראה) עיי' בבלי ביצה ט"ז ב"ב קל"ה, ונראה שזה היה בעת היותו מרה דארעא דישראל. — ונכבדות מדובר בר' אלעזר שהיה עוסק בתורה בשוק התחתון של ציפורי וסדינו מוטל בשוק העליון, בבלי עירובין נ"ד. וגדולי חכמים אמרו משמו של ר' אלעזר בכמה מקומות. עולא (מעשרות ריש פ"ג נזיר פ"ז הל' ב') רבי זעירא (מעשרות פ"ד נ"א ע"ב וכמ"א). — ר' אמי ורבי אסי שיבחו לר"א כבר בנערותו עיי' הך דברכות דלעיל, וכמס' פסחים פ"ג סוף הל' ז' (ל' ע"ב) איתא רבי חייה ר' יסי ר' אימי ענון למיתי גבי ר' אלעזר אמר לון אן הויתון אמרין ליה גמל חסד אמר לון ולא הוה תמן חורנין וכו'. — ובמ"ק פ"ג הל' ה' (פ"ב ע"ב) איתא ר' לעזר הורי לר' שמעון בר בא (ב' פעמים), ור' שמעון בר בא עצמו היה מתלמידי ר' יוחנן. — ועיי' ערך ר' לוי שהלך למידן קומי ר' לעזר.

הלכותיו של ר' אלעזר רבות וגדולות, ומהן במקום שנא במחלוקת עם ר' יוחנן ונמצאות בהרבה מסכתות. — וגם אמר הלכות גדולות וכללים. שבת פ"ד י"ד ע"ד חר בר נש רחים איתא ביזמוי דר' אלעזר וסכנ אתון שאלון ליה מהו

רבי לעזר — רבי לעזר דרומיה קיג

תיעבר קומי ויחי אמר ימות ולא בן מהו ישמע קלה ולא ימות ימות ולא בן (ועיי' בבלי סנהדרין ע"ה ע"א). — פסחים פ"ב הל' א' כל מקום שנאמר לא תאכל לא תאכלו לא יאכלו את תופס איסור הנייה כאיסור אכילה עד שיבוא הכתוב ויפרוש לך כשם שפירש לך באבר מן החי ונבילה (ועיי' בבלי פסחים כ"א ע"ב). — מגילה פ"א הל' י' שלמים הקריבו בני נח (פי' גם שלמים ולא מיבעיא עולות ולאפוקי מר' יוסי בן חנינה דאמר דוקא עולות ע"ש). — שם הל' י"ד חזה ושוק לכהנים בבמה גדולה ולבעלים בבמה קטנה. — כתובות פ"א הל' א' מצא הפתח פתוח אסור לקיימה משום ספק סוטה (עיי' בבלי כתובות ט' ע"א). — והרבה מהלכותיו ומאמריו נזכרו בבבלי ונוסף שם כהנה וכהנה. — ועוד לו כללים גדולים. מ"ש פ"א הל' א' (נ"ב ע"ג) אין מחדשין על הגזירה. עוד שם אין מוסיפין על ההלכה. — פסחים פ"ג הל' ג' (ל' ע"ב) כל מקום ששנה רבי מחלוקת וחזר ושנה סתם הלכה כסתם.

וכמה גדולים דברי ר' אלעזר בהגדה והמה מיוסדים על אדני הכינה ועומק המוסרו רובם באים בבבלי. סוכה מ"ט ע"ב גדול העושה צדקה יותר מכל הקרבנות וכו', גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה וכו' אין צדקה משתלמת אלא לפי החסד שבה וכו'. ב"ב ט' גדול המעשה יותר מן העושה וכו'. — שם מאי דכתיב וילבש צדקה כשריון לומר לך מה שריון זה כל קליפה וקליפה מצטרפת לשריון גדול אף צדקה כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול וכו'. שם גדול העושה צדקה בסתר יותר ממשנה רבינו. סנהדרין צ"ב ע"א לעולם הוה קבל וקיים. — ומה מתוקים דבריו בענין הלימוד והדעה. סוכה מ"ט ע"ב מאי דכתיב פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה וכי יש תורה של חסד ותורה שאינה של חסד אלא תורה לשמה זו היא תורה של חסד שלא לשמה זו היא תורה שאינה של חסד. סנהדרין צ"ב ע"א גדולה דיעה שניתנה בין שתי אותיות וכו'. — שם כל אדם שיש בו דיעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו וכו'. וכן נודע כחו של ר' אלעזר במקומות אין מספר במאמרי אמת של מוסר והישרת המידות.

באגרת ר' שרירא גאון כתוב ובשנת תק"ץ איפטר ר' יוחנן ור' אלעזר בשתא חדא ע"כ. אבל מן הירושלמי נראה שר' אלעזר האריך ימים מר' יוחנן, דבמס' נדרים סוף פי"א איתא ר' חייא בר אבא אתא לגבי ר' לעזר א"ל פייס לר' יודן נשייא דיכתוב לי חדא איגרא דאיקור וכו' (והובא בערך ר' חייא בר אבא), ואם היה עוד ר' יוחנן חי למה שבק ר' יוחנן אשר היה גדול בבית הגשיא והוא היה רבו. וגם הרבה הלכות של ר' אלעזר נאמרו לפי פשוטן אחר מות ר' יוחנן.

רבי לעזר דרומיה, מ"א, מ"א כדור החמישי. פאה פ"ח הל' ב' (כ' ע"ד) רבי לעזר דרומיה בעי קומי ר' יוסי מתני' דרבי אלעזר וכו', וזה ר' יוסי הוא ר' יוסי ב' חברו דר' יונה, עיי' יומא קרוב לסוף פ"ו אמר ר' לעזר דרומיה נבלת העוף הטהור מחיצתה בכל מקום וכו', וקאי אר' ירמיה זר' יוסי ואר' יואב.

רבי לעזר דרומיה — רבי לעזר בר פרטא

מנא ע"ש. — חנינה פ"ג הל' ב' (ע"ט ע"א) אמר ר' לעזר דרומיה לא כן אמר ר' יוסי בי ר' זמינה בשם ר' יוחנן מפני מה אמרו שירי מנחות מתברין את עצמן וכו'.

רבי לעזר בי ר' חניי בדור החמישי. שקלים פ"ז הל' ה' (ג' ע"ג) רבי לעזר בי ר' חניי הוה מסמך לר' מנא חמא לחד ארמאי מקמע מן סוסיה ומסיק לברא אמר ליה הדא היא דאמר ר' יוחנן הגמצא ביד גוי כנמצא בפלטיא. ועיי' ערך ר' מנא ב'.

רבי לעזר בר חנינה שבת פ"ג הל' ז' (ו' ע"ג) ר' לעזר בר חנינה מעשה היה ושלטלו פומט מתחת הגר בשבת.

ר' לעזר בי ר' יוסי אמר קמיה ר' יוסי כלאים פ"ח הל' ב' (ל"א ע"ג) אמר רבי לעזר בי ר' יוסי קומי ר' יוסי שנייא הוא שהוא יכול לברוח הדע לך וכו', חלה פ"ב הל' א' התיב ר' בון כהנא והתיב ויאבלו מעבוד הארץ מסחרת הפסח לא בששה עשר התיב ר' לעזר בי ר' יוסי קומי ר' יוסי והתיב מסחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים לא בחמשה עשר יצאו (ובר"ש חלה פ"ב הל' א' ותו ר"ה י"ג ע"א סר"ה דאקריבו עומר הג"י בטעות קומי ר' דוסא). וכן נדרים פ"ד הל' ט' (ל"ח ע"ד) אמר ר' לעזר בי ר' יוסי קומי ר' יוסי. — ובמס' מגילה פ"א הל' י"ב (ע"ב סוף ע"א) הוריות פ"ג מ"ז ע"ד איתא ר' יוסי כד הוה בעי למקנתרה לר' לעזר בי ר' יוסי הוה א"ל לפניו עמו ע"ב, ומדלא אמר ללעזר בריה נראה שר' יוסי דהוריות הוא ר' יוסי א' (ר' אסי) ור' יוסי אביו של ר' לעזר הוא ר' יוסי ב' וחי ר' לעזר בי ר' יוסי בחד הרביעי. אך מצינו דוגמתו סנהדרין פ"ז הל' ה' (כ"ד ע"ג) ר' שמעון בריה דר' הלל בן סזי בעא קומי ר' הלל בן סזי וכו' ולא אמר קומי אבהו. ועיי' ע"ז סוף פ"א ר' אחא ר' תנחום בר חייה בשם ר' לעזר בי ר' יוסי ואפי' תיבה קמנה וכו' ור' תנחום בר חייה היה בן דור שלישי ורביעי עיי' ערכו. אבל מעשרות פ"א הל' ג' (מ"ט ע"א) איתא ר' לעזר בי ר' יוסי בשם ר' תנחום בר חייה משיבכרו בנות שבע וכו' וכן ס"ק פ"א הל' א' איתא ר' לעזר בי ר' יוסי בשם ר' תנחום בי ר' חייה, ואף שכבר הערנו שגם בני דור אחד אמרו לפעמים זה בשם זה מ"מ נראה עיקר שאביו הוה בעי למקנתריה לר' לעזר בי ר' יוסי והיה בדור החמישי, ובמס' ע"ז יש לגרום (ע"ש) ר' לעזר בי ר' יוסי ר' אחא בשם ר' תנחום בר חייה.

רבי לעזר בר מרום מגילה פ"ד הל' ב' (ע"ה ע"א) רב חונה אמר שלשה קרויות שבתורה לא יפחתו מעשרה. . . . התיב רבי לעזר בר מרום והא תני המסמך בנביא לא יפחות מעשרים ואחד פסוקים ויהי עשרי' וג' תלתא עשרה ותלתא עשרה וחד שלשה. ובמס' תענית פ"ד הל' ג' (ס"ח ע"ב) נשנית בקיצור ושם איתא התיב ר' לעזר בר מרום קומי ר' יונה.

רבי לעזר בר פרטא מגילה פ"ד הל' ד' כתובות פ"א ל"ד ע"ג חנינה בר שלמיה בשם רב אתא עובדא קומי רבי ובעא מעבד כרכנן אמר לו רבי לעזר בן פרטא בן בנו של ר' לעזר בן פרטא ר' לא כן לימדתני בשם זקינדך אלא א"כ עשו איגרת ביקורת וחור ביה ועבד כרשב"ג ע"כ. ועיי' בבלי כתובות

רבי לעזר בר פרמא — רבי מלוך — קיד

ק ע"א גימין ל"ג ושם קאי אהא דא"כ מה כח ב"ד יפה ע"ש. וכתבו המפרשים דהך דירושלמי הוא הך דבבלי וכדמוכח מן הסוגיא. — אך בירושלמי איתא ר' לעזר בן פרמא בן בנו של ר' לעזר בן פרמא ובבבלי איתא פרמא בנו של ר' אלעזר בן פרמא בן בנו של ר' פרמא הגדול. ועיי' פתיחת זה הפרק בענין השינוי בשמות בין הירושלמי והבבלי, ופה אין לסמוך על הירושלמי כי יש בזה המאמר עוד טעות גדול במה שכתוב אלא א"כ עשו איגרת ביקורת ע"ש.

אות מ"ם.

מגבילה אחוי דר' אבא בר כהן ברכות פ"ב ו' ע"א מגבילה אחוי דר' אבא בר כהן אמר קומי ר' יוסי בשם ר' אחא מיטמא כהן לנשיאת כפים, ובגזיר פ"ו הל' א' הגי' גבילה.

רבי מיישא בדור השלישי. ערלה פ"א הל' ד' (ס"א ע"א) אמר רבי מיישא לר' זעירא תרתין מילין אתון אמרין ואינון פליגין חדא על חדא. — מעשרות פ"ה הל' ב' (נ"א ע"ד) אמר ר' מיישא לר' זעירא ודא היא דרוכ' אילו חנא בצל יד יחידי וכו'. — ברכות סוף פ"ב שבת פ"א הל' כ' (ג' ע"א) ר' יסא ור' שמואל בר רבי יצחק (בשבת הגי' ר' מיישא ור' שמואל בר רב יצחק) הוו יתיבין אכלין כחדא מן אילין כנישחו עילייתו אתא עונתא דצלוחתא וקם ר' שמואל מצלייא א"ל ר' מיישא לא כן אלפן רבי אם התחילו אין מפסיקין. ועיי' שקלים פ"ג הל' א' ר' ירמיה ר' מיישא ר' שמואל בר רב יצחק שכן נחלקו עליה אבות העולם. וקצת נראה שרב שמואל בר רב יצחק היה רבו של ר' מיישא. — ברכות ד' קרוב לסוף ע"ג מיישא בר ברי' ור' יהושע בן לוי אמר מן דעבד טבאות עושה להן (לתפילין) כים של טפח ונותנן על לבו שנא' שויתי ה' וכו'. ואפשר שכתם ר' מיישא הוא ר' מיישא בן בנו של ר' יהושע בן לוי. — ר' מיישא אמר בשם ר' יוחנן שבת פ"א ב' ע"ג.

רבי מיישא בר ירמיה נזיר פ"ט הל' ד' (נ"ז סוף ע"ד) עד כמה מטריחין עליו (גבי שכונת קברות ע"ש במשנה) ר' יוסי בשם רבי מיישא בר ירמיה עד ט' אמה.

רבי מלוך בדור השלישי. סוכה פ"ג הל' א' רבי מלוך בשם ר' יהושע בן לוי נחלק המתאים כמי שנפרדו העלין (ובבבלי שם ל"ב ע"א איתא אמר ר' יוחנן אמר ריב"ל ובב"ק צ"ז ע"א אמר ר' סתון אמר ריב"ל). ב"ב פ"ח הל' א' ר' מלוך בשם ר' יהושע בן לוי הלכה כר' זכריה (ראמר אחד הבן ואחד הבת שוין במטה האם). חולק מ"ט ע"א אמר ר' מלוך אמר ר' יהושע בן לוי הלכה כר' שמעון ע"ש. ומטה דאמר ר' מלוך תמיד בשם ריב"ל נראה שהיה תלמידו של ריב"ל (וגם נראה שעיקר הגי' בבלי סוכה ל"ב ב"ק צ"ז אמר ר' מלוך אמר ריב"ל וכמו שהוא בירושלמי סוכה). — ובחולין שם איתא ר'

רבי מלך — ר' מנא ב'

מלך עדבאה ופי' רש"י הדר בערביים, ואפשר שפירושו שהוא מארץ ערביא, אך ממה דאיתא שם דאנא ור' חייא בר אבא וכו' קלעינן לאתרי דר' מלך גראה יותר כפי' רש"י.

רבי מנא, מני א' בדור השני. שנת פ"א ב' ע"ג ר' חייא בר אבא בעי קומי רבי מנא וכו' לא דרך הוצאה היא אמר ליה שכן כתפיא אומניא עוברין בן. פסחים פ"ד הל' ט' (ל"א ע"ב) ר' חייא בר אבא בעא קומי ר' מנא לאוכלו בלא פדיון אי אפשר וכו' א"ל הגזב' היה מחלפן ביד אחר. — מ"ש פ"א הל' ב' (נ"ב ע"ג) ר' לעזר בשם ר' מנא אין אומר לו שיתן לו מלתה וכו'. ור' חייא בר אבא ור' לעזר היו בדור השלישי וא"כ זה ר' מנא אינו ר' מנא דדור החמישי עיי' ערך הבא. ועיי' ערך גמליאל זוגא. גמליאל דקונתיה. — ובמס' מנחות כ"א ע"א איתא דהא בעא מיניה ר' מני מר' יוחנן דם שקרש ואכלו מהו וכו' (ועיי' ירושלמי יומא פ"ח הל' ג'), ור' מני הוא ר' מנא וא"כ היה בימי ר' יוחנן.

ודע דבידושלמי שביעית פ"ו ל"ז ע"א איתא עולא בר ישמעאל בשם ר' חנינה רבי ור' יוסי בר יהודה נחתון לעכו ואיתקבלון גבי ר' מנא וכו', וזה ר' מנא הוא תנא ונזכר ירושלמי ברכות פ"ו י' ע"ג ר' יונה ור' יוסי סלקון למשתיתיה דר' חנינא ענתניה וכו' אמרין נשבוק אולפנה וניתי לן למתניתה דתני ר' מנא אמר משום ר' יודה וכו', ונזכר ג"כ מגילה פ"ב הל' ב' ר' מנא אמר בשם ר' יודה שאמר משום ר' יוסה הגלילי הפסיק בה כדי לקרות את כולה לא יצא ידי חובתו. ובבבלי מגילה י"ח ע"ב ר' מנא אומר משום ר' יהודה אף בסירוגין אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש וע"ש.

ר' מנא ב' ונקרא ג"כ ר' מנא, מני בדור החמישי בנו של ר' יונה, ואמר בכמה מקומות, ר' יונה אבא". דמאי פ"ד כ"ד ריש ע"א, שביעית פ"ד ל"ה ע"א ובמ"א. ועיי' מגילה פ"ד הל' י' (ע"ה ע"ג) ר' מנא כד דהוה מורי בחבורתה מילין דשמע מן אבוי בביתא הוה אמר בן א"ר בשם ר' יונה מילין דשמע מן אבוי בבית ועדא הוה אמר בן א"ר יונה ע"ש. — ובבבלי תענית כ"ג ע"ב ר' יונה אבוי דר' מני כי הוה מצטרדיק עלמא למטרי וכו' ותו ר' מני בריה וכו'.

רבותיו של ר' מנא ר' יונה ור' יוסי. ואפשר שלמד אצל ר' יוסי אחר מות אביו ר' יונה, ור' יוסי האריך ימים מר' יונה עיי' ערך ר' יוסי ב'. שקלים פ"ז הל' ה' (ג' ע"ג) איתא ר' לעזר בי ר' חניי הוה מסמך לר' מנא וכו' (עיי' ערך ר' לעזר בי ר' חניי) אמר ליה כן אמר ר' יוסי רבי והן שראו אותו יוצא וכו'. ושם (סוף ההלכה) א"ר מנא קומי ר' יוסי ואנן חמין רבנן מכריזין וכו'. — גם אמר קומי ר' יודן. ביצה פ"א הל' א'. עיי' ערך ר' יודן. — גם קרא לר' חזקיה רבי ביצה פ"א הל' ב' (ס' ע"ב) קם ר' מנא עם ר' חזקיה אמר ליה מן הן שמע רב (צ"ל רבי) הדא מילתא.

חברו של ר' מנא ר' חנינה ב' (עיי' ערכו) ור' מנא היה קצת גדול ממנו. ובפסחים פ"ו הל' א' איתא שלשה הניחו כתרין בעולם הזה וירשו חיי העולם

ר' מנא ב'

קמו

הבא ואלו הן יונתן בן שאול ואלעזר בן עזריה חקני בתירה וכו' רבנין דקיסרין אמרין אף ר' חנינה דציפורין לר' מנא, וזה ר' חנינה הוא ר' חנינה ב' (וכבר הערנו שהסופרים מחלפים לרוב חנינה חנינה), כי אין לומר שהוא ר' חנינה דציפורין (עיי' ערכו) שזה לא היה כלל מהחכמים הגדולים. וגם אינו ר' חנינה רבו דרבי יוחנן דלא מצינו שהיה איזה ר' מנא בזמן ר' חנינה, וגם איתא תענית פ"ד ס"ח ע"א אמר ר' חנינה זכות מארכה יומין אין בנין הדא מילתא (דר' פס ע"ש) לית אנא ידע אין בנין דהוויית סליק מן שיכריא לציפורין והוינא עקים איסרמין מיעול בשלמיה דר' שמעון בן הלפתא וכו', ולא אמר אין בשביל דירד מנשיאותו? הרי שזה ר' חנינה דציפורין דפסחים הוא ר' חנינה ב' חברו של ר' מנא ב'. — ועיי' ברכות פ"ג ו' ע"א נזיר פ"ו נ"ו ע"א כד דמכת נהוראי (בנזיר הג' יהודיני) אחתיה דר' יהודה נשיאה שלח ר' חנינא בתר ר' מנא ולא סליק אמר ליה אם בחייהון אין מטמאין להן כ"ש במיתתן וכו' ואלה האמוראים הם ג"כ ר' חנינה ב' ור' מנא ב', ור' יהודה נשיאה הנזכר פה הוא ר' יודה (יודן) נשיאה ב' עיי' ערכו. ובמס' נזיר איתא אחתיה דר' יודן נשייא. — ונראה שמעת שירד ר' חנינה דציפורין מנשיאותו לכבוד ר' מנא ישב ר' מנא בציפורין. ובמנהגין פ"ג כ"א ע"ב איתא ר' מנא כד עאל פרוקלי בציפורי. הורי מפקא נחתומיא בשוקא. ונראה שזה פרוקלי (פראקלוס) היה אחד משרי צבא הרומיים ולא בא בשעת צרה כי נראה כי בימי ר' מנא כבר עברה עת הזעם של גאללוס וקאנסטאנטיוס, ובימי המלכים אשר קמו אחריהם היתה קצת הרוחה ליהודים, אבל השר הזה לא כיוון כי אם להנאת עצמו וכמו שמפרש שם הש"ס על עובדא אחרינא. — ולפעמים הלך ר' מנא לקיסרין ושמע שם חכמים שדרשו. עיי' ערך ר' אחווא בר זעירא, ערך ר' חזקיה וערך חכמים אחרים. — ר' מנא ור' יוסי בי ר' בון הם הגדולים גדור החמישי, עיי' ערך ר' יוסי בי ר' בון. והלכות של ר' מנא רבות עד מאוד, גם היו לו הרבה תלמידים. וקצתם מבוארים על ערכם.

והנה לרוב יש לברר במקום שנא ר' מנא אם הוא ר' מנא א' או ר' מנא ב'. עירובין פ"י כ"ו ע"א ר' אליעזר ור' אבדימי תרווייהו בשם ר' מנא, קידושין פ"א ריש הל' ג' (נ"ט ע"ד) ר' יסא בשם ר' מנא וכו' הנה ר' מנא דמקומות אלה הוא ר' מנא א' דהאומרים במקומות אלה בשמו ר' אלעזר ור' אבדימי ר' יסא חיו כולם קודם ר' מנא ב'. עיי' ערכם. — ולהפך קידושין פ"ג סוף הל' ב' (ס"ג ע"ד) ר' מנא שאל לבית אבוי דר' יוסי היך רבכון נהיג עביד וכו' הוא ר' מנא ב' דר' מנא א' קדם לר' יוסי א' וב'. — ולפעמים נראה קצת הדבר בספק כהך דמ"ק פ"ד פ"ג ריש ע"ב כהדא ר' אבון דמך במועדא ולא גמל ליה ר' מנא חסד והוון צפוראיי אמרין עד מות שנא בתר מועדא עבד ליה איקריה וכו', וכן שקלים סוף פ"ה ר' אבון עבד אלין תרעייה דסודא רבא אתא ר' מאנא לגביה וכו', הגה יען שנמצאו ר' אבון א' ור' אבון ב' עיי' ערכם ור' מנא א' ור' מנא ב', ור' אבון א' חי בימי ר' מנא א' ור' אבון ב' חי בימי ר' מנא ב', יש כאן ספק מי הם האומרים או בעלי המעשה. וכבר הערנו על זה ערך ר' אבון ב'. ובכ"ז במקום שיש ר' מנא סתם כלו' שלא נזכר איזה

רבי מנא ב' - רבי מתיה מן דבתרתה

אומר המורה על ר' מנא א', הוא רובו ככולו ר' מנא ב'. וגם בהך דשקלים ותענית נראה שהוא ר' מנא ב'.

רבי מנא בר תנחום ע"ז פ"ב מ"ב ריש ע"א ר' מנא בר תנחום אזל לצור והתיר תורמסקין שלהן. וע"ש שאמר עליו ר' חיה בר בא לר' יוחנן אדם גדול הוא והוא יודע למתק את הים הגדול. ועיי' מ"ש פ"ד הל' ג' (ג"ד ע"ד) דא"ר יוסי בשם ר' מנא בר תנחום וכו' אין קרקע נקנה בפחות משהו פרוטה. מנחם כדור השלישי. עירובין פ"ז כ"ד ע"ג אמר ר' חניי כד הוינן יתבין קומי מנחם הוינן אמרין שלא תאמר אינו כסותר אוהלים וכו'. מ"ש פ"ב הל' ז' (ג"ג ע"ג) ר' חניי אמר קומי ר' זעירא מנחם בשם ר' יוחנן כל שאמרו בדמאי מחללין בודאי מחללין אותו מדוחק. - פאה פ"ז הל' ד' (י"ט ע"ג) היו עשוין כמין סינפון מנחם בשם ר' יונתן והוא שיהא חותכן בשוה. - שביעית פ"ד הל' א' ר' יוסה בשם מנחם ר' עקיבה עבר כשיטתיה וכו'.

מערבאי מערבאי ברבות סוף פ"ד ר"ה סוף פ"ד ר' זעורה ורב חסדא הוון יתבין תמן באילין הקיעתא מן דצלון אחת צלותא קם ר' חסדא מצליא אמר ליה ר' זעורה ולא כבר צלינן אמר ליה מצלי אנא וחור ומצלי דנחתי מערבאי לתמן ואמרין (בר"ה הגי' ואמרין תמן) בשם ר' יוחנן הלכה באילין תקיעתא וכו' אמר ר' זעורה ויאות כל תנאי חניי בשם ר' גמליאל ע"כ. והגך מערבאי הם חכמים היוודים מא"י לכבל (עיי' פ"ג) ור' זעורה ור' חסדא ישבו אז בכבל, והל' דנחתי מערבאי לתמן אינו מדוייק דהיה לו לר' חסדא לומר דנחתי לכאן, ובלתי ספק הוא שגירת לשון דתלמוד ירושלמי. - ערלה קרוב לסוף פ"ג והכלאים מדברי סופרים שמואל אמר בכלאי הכרם הא כלאי זרעים מותר ור' יוחנן אמר בכלאי הכרם הא בכלאי זרעים אסור אמר ר' חונא כד נחתון מערבאי לתמן אמרונה בשם ר' יוחנן וקיימנוה ע"כ, וצ"ל לתמן פי תלמידי א"י ירדו לבבל ואמרוה שם בשם ר' יוחנן, ואמר ר' חונא עיי' שהיו מערבאי אומרים הלכה של רבי יוחנן בבבל באתרא (כמדוייגתו) דשמואל קיימנוה (וגם בברכות ובר"ה יש לקיים קצת הגי' דנחתי וכו' לתמן).

מנשה מגילה פ"ב הל' ב' מנשה הוה יתיב קומי ר' זעורה ואינטגם אמר ליה חור כך דלא כוונית.

רבי מרינוס בריה דר' הושעיה רבה גיטין פ"ד הל' ו' (מ"ז ע"א) ברח (עכ"ד) מארץ לחוצה לארץ ר' יאשיה בשם ר' חיה רבא אמר מותר רבי הושעיה רבה אמר מותר רבי מרינוס בריה דרבי הושעיה אמר אסור וע"ש.

רבי מתון מ"ק פ"ג הל' ז' (פ"ג ע"ב) ועל רבו שלימדו חכמה מיניין ואלישע רואה והוא מצעק אבי אבי וכו' רבי מתון בעי קומי ר' יוחנן ומאלישע אנו למדיין חורה א"ל מתון מתון וכו'. ועיי' בבלי שם כ"ז ע"א אמר לי ר"ל לרבי יוחנן אליהו חי הוא אמר לי כיון דכתיב ולא ראיהו עוד וכו'.

רבי מתיה מן דבתרתה ערלה פ"א ס' ריש ע"ד אמר רבי מתיה מן דבתרתה מקום שאין רוב משמרין אפי' לא חישב פטור.

רבי מתנה — רבי נחום בי ר' סימאי קמו

רב מתנה בדור השלישי. ונזכר הרבה פעמים בבבלי ולפעמים גם בירושלמי. תענית פ"ג הל' י"ב (ס"ז ע"א) ר' ברכיה ר' אבא בר כהנא רבי זעורה בשם ר' יהודה וכו' ואית דאמרין לה בשם רב מתנה ותנור אוטר דקם לך מה ת"ל לך אלא אפילו הוא אמ' הכין ואת אמר הכין דידך קיימא וכו'. רבי מתניה בדור הרביעי ובדור החמישי. ביצה פ"א ס' ע"ג ר' ליעזר ור' אבא מרי ורבי מתניה הורי פיתא לארסקיננס בשובתא, עיי' ערך ר' אבא מרי. — שבת פ"ב י"ג ע"ד ר' יודן בי ר' שלום ור' מתניה חד אמר בשלא עירב נקודות וכו'. — כתובות פ"ד הל' ח' (כ"ח ע"ד) בני בניו מה הן... ר' יוסי בי ר' בון ור' מתניה הוון יתבין סברין מיטר הוא בני בניו שכאן הוא בניו של הלן וכו'. ויש בזה שיבושי גירסאות עיי' גיטין פ"ה הל' ג' ועיי' ערך ר' יודן בי ר' שלום.

אות נו"ן.

רבי נחום ברכות פ"ט י"ד ריש ע"א תענית פ"א הל' ג' (ס"ד ע"ב) ר' חזקיה ר' נחום ור' אדא ור' בימי (בתענית ור' אדא בר איבוסא) הוון יתבין אמר ר' תנחום (צ"ל ר' נחום וכן הוא בתענית) לר' אדא בר אבימי לא מסתברא לברכה נאמר וכו'. — ברכות פ"ד ח' ע"א ר' זעורא שלח לר' נחום נבי ר' יניי בירי ישמעאל אמר ליה איזו היא מעין שבע מעין שמונה עשרה דשמואל וכו'. — ביצה פ"א הל' ט' (ס' ע"ד) ר' נחום א"ר שמואל בר אבא בעי הדא אמרינתא ליבש אסור וכו'.

רבי נחום אחוי דר' אילא ביצה פ"ה הל' כ' (ס"ג ע"ב) רבי נחום אחוי דר' אילא כעא קומי ר' יוחנן (בער של אבטלה) אמר ליה לא תאסור ולא תשרי.

רבי נחום בי ר' סימאי ברכות פ"ח י"ב ע"ב ביצה פ"ה הל' ד' רבי יוחנן דקריציון (בביצה דקריציון) בשם רבי נחום בי ר' סימאי בלבד הנקטפת (בביצה בנקטפת). מעשרות פ"א מ"ח ע"ד ר' אייבו בר נגרי ר' תנחום בר עילאי בשם ר' נחום בר סימאי והוא שתהא הרצנה שלהן נראית מבחוץ. — מגילה פ"א ע"ב ע"ב פ"ג ע"ד ע"א סנהדרין כ"ט ע"ג ע"ז ריש פ"ג איתא ולמה נקרא נחום איש קודש הקדשים שלא הביט בצורת מטבע מימיו. ובבלי ססחים ק"ד ע"ז נ' הגי' מנחם, אלא שבבלי ססחים שם נקרא תנא דקאמר הש"ס תנאי היא דאמר ר' יוחנן בנן של קדושים אוטר אחת וכו' מאן ניהו בנן של קדושים ר' מנחם בר סימאי וכו' דלא איסתכל בצורתא דזחא ע"כ ומן הירושלמי עולה שר' נחום בי ר' סימאי היה אמורא. — ובבבלי אמר ר' יוחנן בכל מקום בשמו, ואפשר שהוא ר' יוחנן דקריציון עיי' ריש הערך.

בירושלמי ריש פ"ג דע"ז איתא כד דמך ר' נחום בר סימאי חסון איקונתא מחצלן אמר כמה דלה חמתון בחיזוי לא יחמינן בדמכותיה. ובבלי ס"ק כ"ה ע"ב איתא כי נח נמשיה... דר' מנחם בר יוסי (צ"ל בר סימאי

רבי נחום בי ר' סימאי — רב נחמן בר רב יצחק

וכאשר הגיה ר"פ) אישתעו צלמניא והוה למיחלציא. — והערוך ערך מחצל הביא הק' בירושלמי בזה"ל כד דמך ר' מנחם בר סימאי חפון זכו ואפשר שהוא ע"י אשגרת הסופרים במה שהורגלו לקרות בכבלי ר' מנחם.

רבי נחומיה בריה דר' חייא בר אבא ברכות פ"ג ו' ע"א רבי נחומיה בריה דר' חייא בר אבא אמר לא הוה עבוד תחות כפתה דקסדין. וכבר כתבנו ערך ר' חייא בר אבא שר"ח בר אבא היה כהן.

רבי נחמיה בר מר עוקבן בריה דר' יוסי יבמות פ"ד הל' א' רבי נחמיה בר מר עוקבן בריה דר' יוסי אמר תלתא עבר וגירש מאן דאמר מפני גדירה גירש מאן דאמר שאינה יכולה לשמור את גיטה אסור זכו, וכתו' יבמות ק"ג ד"ה יצתה זו הגי' ר' נחמיה בשם ר' יהודה. — פאה פ"א ט"ז ע"ג ר' יוסי בר יעקב בר זבדי בשם ר' אבהו ר' נחמיה בר עוקבן ומטי בה בשם ר' יוחנן הפריש ביכורים מכרי ממורה פטור מתרומה גדולה.

רב נחמן, אמר בשם ר' מנא או קומי ר' מנא שבת פ"ב ד' סוף ע"ג פסחים סוף פ"ה ט"ק פ"א הל' ה' (פ' ע"ד) ובמ"א, ונראה שזהו כדור החמישי. —

נחמן סבא ברכות פ"ב ד' ע"ד מגילה ריש פ"ב הקורא למפרע לא יצא ר' יונה אמר תנא רב נחמן בר אדא ר' יוסי אמר תנא נחמן סבא והוה כדרך הוויתן יהו (ועיי' בבלי שם). ונראה שנקרא נחמן סבא להבדילו מן רב נחמן תלמידו של ר' מנא. ואפשר שנחמן סבא הוא אביו של רבי שמואל בר נחמן.

רב נחמן בר אדא עיי' ערך הקודם.

רב נחמן בר יהודה עירובין פ"ו כ"ד ע"א מהו ליסמך על שיתופי חצירות ר' יעקב בר אחא ור' זעירא תריהון חד בשם מר עוקבן וחד בשם ר' נחמן בר יהודה נסמכין על שיתופי חצירות בשבת הראשונה מדוחק.

רב נחמן בר יעקב הוא סתם ר' נחמן (חתניה דריש גלותא ורבו דרבא) דבבלי. סוכה פ"ד הל' ג' (נ"ד ריש ע"ג) תמן אמרין רב ששת ורב נחמן בר יעקב חד אמר שלשה בדי עלין וחורנא אמר אפילו בד אחד, וכבלי שם ס"ד ע"ב וכמה שיעורה אמר ר' נחמן ג' בדי עלין לחץ ור' ששת אמר אפי' עלה אחד זכו. — ברכות קרוב לאוף פ"ד ר' זעורא ור' נחמן בר יעקב הוו יתבין מן דמצלין אתת צלותא קם ר' נחמן בר יעקב מצליא זכו, וכן איתא בירושלמי כמעט בכל מקום ר' נחמן בר יעקב אם הכוונה על ר' נחמן הראשון כלו' חברו דר' ששת ורביה דרבא. וכבר כתבו התו' גיטין ל"א ד"ה אנא שבירושלמי מוכח בדוכתי טובא דר' נחמן בר יעקב הוא חברו של ר' ששת. — ועיי' ערך רבנן דחמן.

רב נחמן בר רב יצחק נזכר לפעמים בירושלמי. ב"ב פ"ג הל' ג' (י"ד ע"א) שמואל אמר יש חזקה לכורח אמר רב נחמן בר רב יצחק קרייה מסייע למה דמר שמואל ויחזן לה המלך סריס אחד וגו'. — נדה פ"ב ג' ע"א רב נחמן בר יצחק שאל לר' חונה מתני' בשנמצא מפתח עלייה ולפנים זכו. ועיי' עירובין ריש פ"א ואמר ר' נחמן בר יצחק בשם ר' יהושע בן לוי הלכה

רבי נחמן בר בר יצחק — רבי נסא קיז

כר יוחנן בן גוריון ומקשיגן עליה וכו' לא כן אמר ר' יצחק בר נחמן בשם רבי יהושע בן לוי הלכה וכו'. ויש כאן ט"ס וצ"ל בכל מקום או ר' נחמן בר יצחק או ר' יצחק בר נחמן, וכן בהך דגדה יש מקום ספק, דכבבלי גדה י"ז ע"ב מוכח שר' חונה הנזכר פה בירושלמי הוא רב הונא תלמידו דרב, ואיך שאל לו ר' נחמן בר יצחק שהיה קצת מאוחר לרבא עיי' תו' גיטין ל"א ד"ה אנא. אשר על כן נראה מקום להספק אם נזכר ר' נחמן בר יצחק בירושלמי כל עיקר ואפשר שהסופרים טעו בזה, ובאמת בימי רבא לא עלו לא"י כי עלתה אז חמת המציק על יושביה וכמו שזכרנו בפרקים הקודמים ולכן לא נזכרו אב"י ורבא בירושלמי (ולבד במקום אחד נזכר רבא עיי' ערך ד' אנא בר יוסף) וכן בימי ר' נחמן בר יצחק לא עלו עוד התלמידים. וגם אם הגי' רב נחמן בר רב יצחק נכונה לא נזכר ר"נ בר יצחק כ"א במעט מקומות וזה טורה ג"כ שלא הרבו התלמידים ללכת לא"י בימיו.

נחמן בריה דרבי שמואל בר נחמני. שבת פ"א ג' ע"ד נחמן בריה דר' שמואל בר נחמני בשם ר' שמואל בר נחמני חמש חמאות מיתות רצו בית דין לבטלן מבטלין. — מגילה פ"א הל' א' (ע' ע"ב) נחמן בריה דר' שמואל בר נחמן שמחה וששון מיכן שהן אסורין בהספד ומשתה מיכן שאסורין בתענית וכו', וע"ש שהשיב לר' הלבו וא"כ היה בדור הרביעי.

רבי נחא בר סבה כלאים פ"ט הל' א' לאיזה דבר נאמר לא יעלה עליך רבי נחא בר סבה ר' יוחנן (צ"ל יוסי) בשם ר' זעירא שאם היה בנד גדול קצתו יש בו כלאים ומונח כארץ ומקצתו אין בו לא יכסה בו מצד השני. יבמות פ"ט הל' א' ר' נחא בר סבא בעי קומי ר' יונה למה לינשא ואפילו קידש וכו'.

ניקומבי מ"ק פ"א הל' ה' (פ' ע"ד) סנהדרין פ"ו כ"ג ע"ד תנא ניקומבי קומי ר' זעורה אין שיעור לליקוט עצמו.

רבי נסא, נסה, ניסא, ניסה בדור הרביעי. עירובין פ"ב הל' א' רבי יונה אמר ר' נסא שאל מהו למלטל בין הפסים. — שביעית פ"ד ל"ה ע"א ישראל מצווין על קידוש השם ואין הגוי מצווין על קידוש השם ר' נסא בשם ר' לעזר שמע לה מן הדא לדבר הזה יסלח ה' לעברך וגו' ישראל מצווין על קידוש השם ואין הגוים וכו'. וכן אמר בשם ר' לעזר סנהדרין פ"א כ"א ע"ד ספרים שזכת בהן ארץ ישראל אין מוציאין אותן לחוצה לארץ רבי ניסי בשם ר' לעזר אם כתב על מנת להוציא מוציא. — ומצינו כמה מאמרים לר' נסא וגם כמה שהורה עיי' ב"מ סוף פ"ג וסוף פ"ח. — וברכות פ"ז י"א ע"ב איתא אמר ר' נסא כמה זימניי אכלית עם ר' תחליפא אנא ואם אנינייא בר סיסיי חביבי ולא זמניי עלי עד שהבאתי שתי שערות ועיי' ערך ר' תחליפא. ודע דמ' אנא מ"ס, דהכי איתא סוף מס' תרומות אמר ר' ניסא אנא לא חכים לאבא אימא הוה אמרה לי אבוך הוה אמר מי שאין לו שמן של חולין מדליק שמן שרפה בחנוכה ע"כ. והעולה ג"כ מזה שאביו של ר' נסא היה צורבא מרבנן. — וברכות פ"ג ו' סוף ע"א אהא שלא רצה ר' מנא ליטמא

רבי נסא — רבי סימאי

לנהוראי אחתיה דר' יהודה אף שר' חנינא שלח בתריה (עיי' ערך ר' מנא ב') איתא א"ר נסא במיתתן עשו אותן כמת מצוה, הרי שהיה עם ר' חנינא (חגיה) ור' מנא בני דור חמישי. ואפשר שסתמא דש"ס מביא זה המאמר כלו כב"ר א"ר נסא.

רבי נתן דרומה עירובין פ"ז כ"ג ע"ג מהו לשכור רשות מן הסוודיק ר' חנינא ור' יונתן סלקון לחמתה דגדר אמרין נמתין עד שיבואו זקני הדרום לכאן אתא רבי נתן דרומה ושאלון ליה ושרא וכו'. ומזה נראה שהיה חכם מסודרם.

רבי נתן בר אבא בדור השלישי. מ"ק פ"ג סוף הל' א' כהדא רבי שמואל בר אבא דמכת אחתיה והוה יתיב מצמי ספרויי סליק ר' לעזר ולא כסיתון סליק רבי נתן בר אבא לגביה וכסיתון וכו'. — ע"ז פ"ב מ"ב ע"א נתן בר בא אמר קומי שמואל ידע אנא מפרשה בין עוברי דגים סמאין לעוברי דגים שהורין וכו' (והובא תר' ע"ז מ' ובשאר ראשונים וכו' נתן בר רבא אמר וכו').

נתן בר הושעיה בימי ר' יוחנן. תרומות פ"ז הל' א' תמן חנינן אלו הן הלוקין והתנינן אלו נערות הכא את אמר לוקה והכא את אמר משלם אמר ר' יוחנן לצדדין היא מתניתין אם התרו בו לוקה אם לא התרו בו משלם וכו' נתן בר הושעיא אמר כאן בנערה כאן בבוגרת וכו' סבר נתן בר הושעיה למקום מכות ותשלומין משלם ואינו לוקה (ובבלי כתובות ל"ב איתא התירוקן כאן באחותו נערה כאן באחותו בוגרת על שם עולא ע"ש כל הסוגי, ואפשר שעולא הביא זה התירוקן מא"י לבבל וקבעוהו מסדרי הבבלי על שמו) ונשנית הסוגי' זאת כתובות פ"ג הל' א'. — כתובות פ"ג הל' ג' (ל"ה ע"ד) והובא ב"ב פ"ט הל' א' נתן בר הושעיה בעא קומי ר' יוחנן היו שם י"ב חודש ונתמעטו הנכסים וכו'. — ומוכר האמורא הזה בבלי יבמות פ"ט ע"א ובמ"א בשם ר' נתן בר אושעיא.

ר' נתן בר טובי ברכות פ"ד ז' ע"ב ר' נתן בר טובי בשם ר' יוחנן אפי' אם יש ביום כדי להתפלל שתיהן תפילת המנחה קודמת.

אות סמ"ד.

ר' סובייה עיי' ערך ר' לוי סוכייה.

רבי סידור חלה פ"ב ג"ח ריש ע"ג כתיב הוא השיב את גבול ישראל וכו' ר' חגיה ור' מנא חד אמר כל מה שכיבש יהושע כיבש זה וכו' תנא רבי סידור מסייע לר' מנא וכו' ועיי' ערך הבא.

רבי סימאי, סימיי בדור הראשון. מ"ש פ"ב ג"ג ע"ב ופ"ה נ"ז ע"ג מניין שהוא מחזור בעשה ר' לעזר בשם רבי סימיי לא נתתי ממנו למת מה

רבי סימאי — רבי סימון ברבי זבדי קיח

נן קיימין וכו' אי זהו דבר שהוא מותר לחי ואסור למת הוי אומר זו סיכה. — ביצה פ"ג הל' ב' (ס"ב ע"א) חד תלמיד מן דר' סימאי אול לאנטרדס אייתון ליה דורמסקנא ואכל חד תלמיד מן דר' יהושע בן לוי אול לתמן אייתי ליה דורמסקנא ולא אכל אתא ואמר קומי רביה אמר דו נהג כשיטת רביה דר' סימאי אמר אין הגוי צריך הכן. — קידושין פ"ג הל' ט"ז (ס"ד ע"ד) ר' סימאי הורה כפר ספורייה הלכה כר' טרפון. — ועיי' שבת פ"ז ט' ע"ג א"ר סידור יהודה בר' עבדן הווי במכשירין שיתא ירחין בסופא אתא חד תלמיד מן דר' סימאי ושאל ליה ולא אניביה אמר ניכר זה שלא עבר על פתחה של תורה. ועיי' ערך ברבי וערך יהודה בר' חיייה.

רבי סימון בדור השלישי, תלמידו של ר' יהושע בן לוי ורוב מאמריו הם בשם רבו. — ר' לעזר שאל לר' סימון ולא אניביה ריש פ"ח דשקלים ושם נקרא ג"כ ר' שמעון. — ר' סימון היה חברו של ר' אבהו שביעית פ"ו ל"ו ע"ג ר' סימון ור' אבהו הוון יתיבין אמר הא כתיב וילכד יהודה את עזה ואת גבולה וכו'. וקצת נראה שהיה ר' אבהו גדול מר' סימון, עיי' שבת פ"ז ט"ז ע"ב אמר ר' סימון שרי לי ר' אבהו מיסב קילודית בשבת. מושבו של ר' סימון היה בדרום כמושב רבו ר' יהושע בן לוי, ורבי זעירא כאשר הלך לדרום שאל לו הלכה עיי' ערך ר' זעירא א'. תלמידו של ר' סימון ר' תנחום בי ר' חייא ואמר הכין ר' סימון רבי עבד עיי' ערכו. ר' סימון תקן תקנה גדולה. סוכה פ"ד הל' א' ר' סימון מפקד לאילין דמחשבין יהבון דעתכון דלא תעבדון לא תקיעתה בשבת ולא ערבתא בשבתא ואין ארחקתון עבדון תקיעתה ולא תעבדון ערבתא, והובא תו' סוכה מ"ג ד"ה לא איקלע.

ר' סימון אמר לא לבד בשם ר' יהושע בן לוי כי אם גם בשם חכמים אחרים. שביעית ל"ו ע"ג ר' סימון בשם חילפיי דבי ר' ישמעאל בי ר' יוסי ובן הקפר נמנו על אויר אשקלון וטיהרוהו וכו' וע"ש המאמר אימתי היא סמיאה משוי ארץ העמים א"ר סימון משתשהא הגזירה ארבעים יום. — סגילה פ"א הל' א' (ע' ע"ב) ר' סימון בשם ר' שמואל בר נחמן משפחה ומשפחה אילו הכפרים מדינה ומדינה אילו הרכים וכו'. — מ"ק פ"ג הל' א' (ס"ב ע"א) רבי סימון בשם רבי חנינה שני זוגות היו אחד מעמתן ואחד מירד.

רבי סימון ברבי זבדי, זבדי, זבדא בדור השלישי. פסחים פ"ט הל' א' סוטה פ"ה כ' ע"ב נדרים ל"ט ע"ד ואתייה כיי דמר רבי סימון ברבי זבדי גולגולתו של ארנן היבוסי מצאו תחת המזבח. — שבת פ"ז הל' א' (ט' ע"א) בעת קומי בריה דר' יסא את מה שמעת מן אבוך וכו' אמר לון ר' חזקיה לא אמר כן אלא ר' סימון בר זבדא הוה פשט עם בריה דר' יוסה וכו'. — סוטה פ"ז הל' ה' (כ"א ע"ד) אמר ר' סימון בר זבדי ויאות אין תימר אבני המלון וכו'. ובסוכה פ"ב הל' ה' (ג"ג ע"ב) איתא התיב ר' סימון בר זבד קומי ר' אילא וכו'. ועיי' ברכות פ"ג ה' ע"ג בר דמך ר' סימון בר זבדי עאל ר' ליא ואיפטר

רבי סימון ברבי זכרי — ספרא

עילוי ארבעה דברים תשמישו של עולם וכו' אילו אם אברו יש להן חליפין אבל תלמיד חכם שמת מי מביא לנו חליפתו מי מביא לנו תורתו. ועיי' ערך ר' הילא.

רבי סימון מעשרות פ"א מ"ח ע"ד ר' חייא בר אדא בעא קומי רבי יוחנן כמהין ופטרויות מהו שיהו חייבין במעשרות אמר ליה ר' יוחנן בשם רבי סימון כתיב עשר תעשר את כל תבואת זרעך דבר שהוא נזרע ומצמיח יצאו כמהין ופטרויות שאינן נזרעות ומצמיחות.

ספרא מלכוד החכמים אשר עסקו בתורה שבע"פ, בלימוד המשנה והברייתא ועוסק כוונתן וחקור הדין וכו', נמצאו עוד בירושלמי ספריא ובל"י ספרא. ועסק הספרא לפי מה שעולה מן הירושלמי היה לקרות התורה ברבים (וכנראה ג"כ להשמיעה לעם) ולהוציא הציבור ידי חובתו. מגילה פ"ד הל' ה' ר' שמעון ספרא דמרכנת אמרין ליה בני קרתיה קטע בדיבוריא דיקרונן בנינן אתא שאל לר' חנינה אמר ליה אין קטעון רישך לא תשמע לון ולא שמע לון ושרון ליה מן ספרותיה. — ונראה שהספרא היה ג"כ מלמד תינוקות. דמאי פ"ז הל' ד' (כ"ו ע"ב) ר' יוחנן אזל לחד אתרא אשכח ספרא אייניס אמר להו מהו כן אמרי ליה ציית אמר ליה אסור לך ומה אם מלאכתו של בשר ודם אתאמר אסור מלאכתו של הקב"ה לא כל שכן. בבלי סוטה מ"ט ע"א ר"א הגדול אומר מיום שחרב בית המקדש שרו חכימיא למהוי כספריא ופי' רש"י כספריא מלמדי תינוקות. אך שם איתא עוד וספריא כחזניא, ובמס' שבת פ"א מ"ג איתא באמת אמרו החזן רואה היכן תינוקות קוראים, הרי דחזן הוא מלמד תינוקות? ואפי' שהחזן היה מלמד תינוקות קטנים והספרא מלמד תינוקות גדולים. ויותר נראה שבל' המשנה חזן הוא המלמד תינוקות (וחזן הוא ג"כ שם כולל לרואה מה הם צרכי ציבור עיי' תי"ט שבת פ"א מ"ג יומא פ"ז מ"א) ובלשון ההמון היו קוראים למלמד תינוקות ספרא ולש"צ חזן וזהו מה דאיתא סוטה שם וספריא כחזניא. ועיי' יבמות פ"ב י"ג ע"א בני סימוניא אתון לגבי רבי אמרין ליה בעיא תתן לן חד בר נש דדדיש דיין וחזן ספר מתניין ועבד לן כל צרכינן. — ולהספרא באו ג"כ הנשים לשאול שאלות. תענית פ"ב הל' י"ג (פ"ו ע"א) רב אחא בר יעקב מפקד לכספריא אין אתת איתא משאלינכון איטרון לה בכל מתענין חוץ משבתות וימים טובים וראשי חדשים וחולו של מועד וחנוכה ופורים. — והיה פחות מהחכם. מגילה פ"ד הל' ה' א"ד זעורה אילו הוה ההוא ספרא (ר' שמעון ספרא דמרכנת הנזכר לעיל) ביומי (צ"ל ביומי) מניתיה חכים ע"כ. וזה שאמר ר"א הגדול שרו חכימיא למהוי כספריא, ועיי' ברכות פ"ד ז' ע"ב אמר ליה והרא' שאלתא דספר (דספרא).

ומצינו איזו אנשים נקובים בשם ספרא. ירמיה ספרא. ברכות שם מגילה פ"ג הל' ו', ירמיה ספרא שאל לר' ירמיה ראש חודש שחל להיות בשבת כמה קורין. — שלמיה ספרא. שם, שלמיה ספרא שאל לר' מנא הנע עצמך שחל ראש חודש של חנוכה להיות בשבת ולא שבעה אינון קורין וכו'. — רב הונא ספרא עיי' לקמן. — רב המנונא ספרא ב"ב פ"ז הל' ג' רב המנונא ספרא

ספרא — רב ספרא

ק"ט

שאל לר' חנינ' כתוב אחד אומר קומתו שלשים אמה וכתוב אחד אומר קומתו עשרים וכו' (ובמס' סוכה פ"ד הל' א' איתא ר' סימון מפקד לאילין דמחשבין יבין דעתכון דלא ותעבדון לא תקיעתה בשבתא ולא ערבתא בשבתא וכו' והובא לעיל ערך ר' סימון, ואפשר שהספריא היו ג"כ המחשבין). והספרא מכונה אך לפעמים בכינוי רב.

ונראה שאלה הספריא ע"י שהיה עיקר עסקן לקרוא התורה ברבים וכמו שכתבנו התעסקו ג"כ בחקירת החסרות והיתרות, והם בעלי המסורה. עיי' כלאים פ"ג הל' א' ר' חניי אמר זרעיה חמשה כל הן דאנא משכת לה וי (צ"ל וי"ז כל' זרועיה) אנא מחק ליה אשתאילת לרכ הונא ספרא דסידרא ואמר זרועיה (צ"ל זרועיה) מליא. — ויש עוד בזה דבר חדש שאמר זרועיה מליא, ובשני התלמודים לא השתמשו בתי" סלא על הוראה זאת ואך בעלי המסורה (כל' במסורה) אמרו מלא חסר, וזה מורה ג"כ שאלה האנשים הם היו בעלי המסורה, וען שמצינו הרבה ספריא בטבריה יחסו האחרונים בדין המסורה לבעלי טבריה.

ומצינו עוד לפעמים איזה איש מכונה קרא. עיי' בבלי ברכות ל' ע"ב יתיב ר' חנינא קרא קמיה דר' ינאי וייתיב וקאמר הלכה כר' יהודה. ופסחים שם ק"ז ע"א איתא קראי מוסיפין אף את אלו מנחל בדרך ישתה וכו'. ועיי' ירושלמי כלאים פ"ט ל"ב ע"ד שבת פ"ז הל' ב' (י' ע"ג) רבי חנינא אמר עד יחות כל סיטרה אמר ר' ינאי אמרו לו לר' חנינא צא וקרא. ועיי' בבלי קידושין מ"ט ע"א ע"ט שאני קרינא וכו' אבל אמר לה קרא אנא עד דקרי אוריחא נביאי וכתבי בדיוקא ע"כ. וקצת נראה שקרא בבבלי הוא ספרא בירושלמי (ומה דאיתא בבלי ברכות ר' חנינא קרא הוא ע"פ הירושלמי אישר זכרנו אמרו לו צא וקרא, דר' חנינא היה חכם מפורסם וגדול מספרא או קרא). — ומצינו ג"כ שקראו לחכמים גדולים קראי. בבלי ע"ז מ' ע"א א"ל מנא לך הא מתלתא קראי שמיע לי מרב משמואל ור' יוחנן, ופי' רש"י מג' חכמים גדולים שהם כרי לסמוך עליהם בעל המקרא. (ואפשר שבצירוף הכוונה זאת אמרו רבי חנינא קרא).

רב ספרא בבלי פסחים ג"ב. ע"ב רב ספרא נפק מא"י לח"ל הוה בהדיה גרבא דחמרא דשביעית וכו'. חולין ק"י ע"ב אמר ליה אב"י לרב ספרא כי סלקת להתם בעי מינייהו כבדא מה אתון ביה וכו'. — ובירושלמי לא נזכר רב ספרא אבל כלאים פ"ט ל"ב ע"ד איתא אב"י (צ"ל אב"י) דרב ספרא שאל לר' זעירא מהו סיתן פריטין נו גולתיה ומיקטרינן בחוט דכיתן וכו'. ונראה שרב ספרא ירד בנערותו לבבל וחזר אך לפעמים לא"י ולא ישב שם ימים רבים. — ובבלי ע"ז ד' ע"א איתא משתבח להו ר' אבהו למיני ברב ספרא דאדם גדול הוא וכו' ע"ש כל המעשה. ונראה דרב ספרא הוא שלא בדיוק וכבר ידענו שנשתבשו בדרכה מקומות בבבלי שמות האמוראים דא"י.

רבי עזיאל — עולא בר ישמעאל

אות עי"ן.

רבי עזיאל שקלים פ"א הל' א' מ"ק פ"א הל' ב' ובמ"א מניין לציון וכו' ר' חזקיה ר' עזיאל בריה דר' חונייא דבית חורון בשם ר' חונייא דבית חורון טמא טמא יקרא כדי שהטומאה קוראה לך כפיה ואומרת לך פרוש. — ביצה פ"ג הל' ב' (ס"ב ע"א ועיי' שבת פ"א ד' ע"א) ר' זעירא בשם רב סברין מימר מותרין למחר ר' חזקיה רבי עזיאל בריה דר' חונייא דברת חורון מותרין ממש.

רבי עולא בדור החמישי. שקלים פ"א הל' א' התיב רבי עולא קומי ר' מנא והא תנינן בני פרקים בשנה תורמין את הלשכה וכו'. — שבת פ"ג הל' ה' ביצה פ"ג הל' א' ר' עולא אמר בעון קומי ר' אחא מה ניתני כל המחוסר צידה חייב ושאינו מחוסר צידה פטור וכו'. — ברכות פ"ב הל' א' א"ד עילא הראשון ליחיד והשני לציבור והראשון לתלמוד והשני למעשה, ונראה דצ"ל א"ד עולא.

עולא בירייה מגילה פ"ב הל' ג' (ע"ג ע"ב) עולא בירייה ר' לעזר בשם ר' חנינה (ב' פעמים), וכן מ"ק פ"ג פ"ג ע"ב.

רבי עולא דקיסרין פסחים פ"ג סוף הל' ב' (ל' ע"א) לא היה שם אחר כיוצא בו שהחטיין עד איבן ר' יעקב בר אחא ר' עולא דקיסרין בשם ר' חנינה עד כדי הילוך ארבעת מיל. — גדה פ"ב הל' ו' (ג' ע"א) אי זהו הארום וכו' ר' יעקב בר אחא רבי עולא דקיסרין בשם ר' חנינה וכו' עד שלקת ושנת. — וקצת נראה שר' עולא דקיסרין היה תלמידו של ר' חנינה (וגם ר' חנינה היה בקיסרין עיי' ערך ר' חנינה א'), וא"כ היה בדור השני.

עולא בר ישמעאל הוא הנקרא בכבלי עולא סתם. סוכה פ"ד הל' ה' (נ"ד ע"ג) ר' זעורא עולא בר ישמעאל בשם ר' לעזר שלמי חגיגה ששחטן מערב הרגל אינו יוצא בהן ידי חובתו ברגל התיב ר' בא והתני חגיגת ארבעת עשר יוצאין בה משום שמחה וכו' (ובבר הבאנו הסוגי לעיל ל"ב ע"א). ובכלי פסחים ע"א אמר עולא אמר ר' אלעזר שלמים ששחטן מערב י"ט אינו יוצא בהן לא משום שמחה ולא משום חגיגה וכו' ע"ש. — גיטין פ"ה הל' ה' (מ"ז ע"ב) עולא בר ישמעאל בדין היה אפי' נודעה (צ"ל לא נודעה) לרבים לא תכפר ולמה אמרו תכפר שלא יהיה מובח שטם. ובכלי שם נ"ה ע"א אמר עולא דבר תורה בין נודעה ובין לא נודעה אינה מכפרת. — וגם בירושלמי נקרא עולא סתם. דמאי סוף פ"א עולא בר ישמעאל בשם ר' יוחנן פומר הוא אדם את מבלו בסאה אחת של מבל כיצד הוא עושה וכו' נחת עולא לחמן ואמרה בשם ר' יוחנן וכו'. ואפשר שנקרא פה עולא סתם משום שכבר קדם עולא בר ישמעאל אבל ברוב המקומות נקרא עולא בר ישמעאל (ואפשר שלא להחליפו עם רבי עולא הגזר לעיל אף שזה נקרא רבי עולא ועיי' לקמן).

עולא בר ישמעאל אמר הרבה פעמים בשם ר' יוחנן אבל לא מציעו שדבר עמו פא"פ ולכן יש מקום ספק אם היה תלמידו של ר' יוחנן. — ואמר ג"כ בשם ר' אלעזר, מעשרות ריש פ"ג עולא בר ישמעאל בשם ר' לעזר הוא מותר לוכל. נזיר פ"ט הל' ב' (ג"ז ע"ג) עולא בר ישמעאל בשם רבי לעזר מעמא דר' אליעזר וגילה הנזיר וכו'. וכבר זכרנו הסוגי' דכוכה פ"ד הל' ה' שאמר עולא בר ישמעאל בשם ר' לעזר.

עולא בר ישמעאל היה בר א"י וירד לבבל, ובבבל מת. ונראה שירד שם כבר בנערותו והרבה לעלות ולירד ורוב ישיבתו היה בבבל, ולכן נקרא עולא נחותא. כלאים פ"ט ל"ב ע"ג עולא נחותא הוא אידמך חמן וכו' וע"ש שבכה בשעת מיתתו ואמר אנא מוכר מרגלית גו ארעא מסאכתא לא דומה הפולטה בחיק אמו לפולטה בחיק נכריה. וע"י בבלי כתובות ק"א ע"א (ושם אמר ר' אלעזר על עולא מה דאיתא בירושלמי שאמר עולא עצמו וע"י לעיל פ"ג בענין השינויים). — ועולא ירד כבר לבבל קודם עלות ר' זירא לא"י. סוכה פ"ד הל' ה' אמר רבי זעורה עד דאנא חמן שמעתנה עולא בר ישמעאל בשם ר' לעזר כד סלקין הבא שמעתנה ר' חייא בשם ר' לעזר וכו'. וע"י מ"ש פ"ב הל' ז' (ג"ג ע"ג) ר' זעירא אמר מה בחלמה בר י"כו' (צ"ל דייכול) לעולא בר ישמעאל קופדה שמינה וכו' וקצת נראה שזה המעשה היה אחרי שעלה ר' זעירא לא"י וכבר זכרנו שעולא חזר ועלה לפעמים לא"י.

ודע דנמצא בירושלמי ר' הילא במקום דאיתא בבבלי עולא. הוריות פ"א הל' ג' (מ"ו ע"א) הורו ב"ד לעקור את כל הגוף וכו' ר' חזקיה אמר מדבר ולא כל דבר א"ר הילא ממצות ולא כל מצות. ובבלי שם ד' ע"א מאי משמע אמר עולא קרי ביה ונעלם מדבר חזקיה אמר קרא ועשו אחת מכל מצות מכל מצות ולא כל מצות ע"כ. והנה הך בבבלי הוא הך בירושלמי ואף שנתחלפו האוטרים ומה שאמר בבבלי חזקיה (ונראה דצ"ל ר' חזקיה) הוא בירושלמי מאמר דר' הילא ולהפך וכבר זכרנו בפ"ג שזה נמצא בהרבה מקומות. וע"י מ"ש פ"ה ג"ו ע"א חני ר' אייבו בר נגרי קומי רבי לא בר ישמעאל ואם גאל יגאל איש ממעשרו וכו', וזה מורה קצת ג"כ שעולא היה נקרא ג"כ הילא כי רבי לא הוא ר' הילא ע"י ערך ר' הילא. — אבל נראה בבירור שיש כאן ט"ס וצ"ל לכד קומי רבי לא (ולא בר ישמעאל), דעולא לא נקרא בשום מקום בשם רבי. וכן נראה דבהך דהוריות יש ט"ס או בירושלמי וצ"ל עולא או בבבלי וצ"ל ר' הילא כי עולא אינו ר' הילא.

חולק קל"א סוף ע"ב איתא עולא הוה יתיב מתנתא לכהנתא איתיבי רבא לעולא וכו' אמר ליה רבי משונך וכו'. והוא נראה זר מאוד שקרא עולא לרבא רבי, שהרי איתא בבבלי פסחים ל"ז ע"ב יתיב רבה ורב יוסף אתוריה דר' זירא ויתיב ר' זירא קמיה דעולא אמר ליה רבה לר' זירא בעי מיניה מעולא וכו', הרי דעולא היה קשיש מרבה ורב יוסף רבותיו של רבא והואך קרא לרבא רבי. וע"י חולק קכ"ד ע"א שפילפל ר' נחמן רבו של רבא עם עולא (וכבר נחקשה בעל סה"ד הרבה בזה והגיתו בצ"ע), אבל הגראה ברור

עולא בר ישמעאל — רבי עזריה

שצ"ל ר' עולא והוא ר' עולא אשר היה בדור החמישי בימי ר' מנא עיי' ערך ר' עולא והיה זוטר מרבא שחי בימי ר' יונה. (ולפי' אפשר לקיים ג"כ הגי' בהוריות בבי' התלמודים אלא דיש ליגרם בבבלי ר' עולא, אבל לא נמצא בשום מקום שהחכם הנקרא הילא נקרא ג"כ עולא).

מר עוקבא, עוקבן ברכות פ"א ג' ע"א אמר מר עוקבא הוותיקן היו משכימין וקורין אותה וכו' והובא בבלי ברכות ט' בל' ברייתא ע"ש. — עירובין פ"ה כ"ב ע"ד (וסוף פ"ב דמכות) ר' זעירא בשם מר עוקבא אין מקדיין אלא בחבל של חמשים אמה. — שם פ"ו כ"ד ע"א ר' יעקב בר אחא ור' זעירא תריהון חד בשם מר עוקבן וכו' (והובא לעיל ערך ר' נחמן בר יהודה). — שם פ"ז הל' א' ר' יונה ור' יוסי תריהון חד בשם מר עוקבן וכו'. — מגילה פ"ג הל' ב' (ע"ד ע"א) מר עוקבא משלח כתב לריש גלותא דהוה דמיך וקאים בזמנין ישראל אל תשמח וכו' (והובא תו' גיטין ו' ד"ה אמר ר' יצחק). — והנה מהכינוי מר נראה שהאמורא זה היה בר בבלי והוא מר עוקבא הנזכר לרוב בבבלי והיה בימי שמואל. אך מגילה פ"ד הל' י"א (ע"ה ע"ג) איתא ר' מר עוקבן בשם רבנן דתמן לא דומה גנאי יחיד בציבור וכו' חה בשם רבנן דתמן מודה שהאומר היה בא"י, ולא מצינו כלל שמר עוקבא הלך לא"י. — ועיי' עירובין פ"א י"ח קרוב לסוף ע"ד רבנן דקיסרין בשם רבי עוקבא בשאין החיצון עודף וכו'. חגיגה פ"ב הל' ד' (ע"ח ע"ב) רבי עוקבא בשם ר' יהושע בן לוי לא היה עושה בן אלא בשבתות וימים טובים וכו' מסייע לרבי עוקבא ע"כ, מכל זה נראה שהיו שני אמוראים האחד מר עוקבא או עוקבן והוא מר עוקבא דבבלי, והאחר רבי עוקבא או עוקבן והיה בא"י. והמדקדק בהמאמר מגילה פ"ד ח' ר' מר עוקבן בשם רבנן דתמן יבין בקל שצ"ל ר' עוקבן והוא ר' עוקבן דא"י, והסופר טעה ע"י שגירת לשון מר עוקבא והוסיף מר. — עוד איתא מגילה פ"א הל' ז' (ע"א ריש ע"א) מר עוקבא אשכח תרין אנדין בחדא כתיב ושפר באפיי ובאפי חבריי מוספה על שתא תלתין יומין וכו', ובתו' ר"ה י"ט ע"ב ד"ה אדר הובא בזה"ל עוקב' אשכח וכו'.

רבי עזרא, עזרה בדור החמישי, אמר לרוב קומי ר' מנא. עיי' שבת קרוב לסוף פט"ו עירובין פ"ב ריש הל' א' פסחים פ"א כ"ח ע"א ב' פעמים (ובקראקא בטעות בפעם השנית ר' עזריא) גיטין פ"א קרוב לסוף הל' א' שבועות קרוב לסוף פ"ה. — ואמר ג"כ בשם ר' יודן. נזיר פ"ט סוף הל' ב' ר' עזרה בשם רבי יודן אמר ואפילו תימר כאן וכאן מן הצד וכו'. — ובמס' תענית פ"ד הל' ח' (ס"ח ע"ג) ר' עזרה בשם ר' יהודה בי ר' סימון הלוחות היו משאוי ארבעים סאה וכו'. — מעשרות פ"א הל' ה' (מ"ט ע"א) ר' עזרא בעי אדיין לא נגמרה מלאכת השדה ואת אמר איבין אלא כיני וכו'.

רבי עזריה ברכות ב' ריש ע"ד רבי עזריה אמר על הא דר' שמעון בן לקיש ויבולו השמים והארץ וכו'. — שבת פ"ז ט' ע"ב אמר רבי עזריה קומי ר' מנא תפטר בזדון וכו'. — ואפשר שהוא אחד עם ר' עזרא (עזרה) וערך הקודם.

רב עמרם — רבי פינחס קבא

רב עמרם מכות פ"א הל' ה' (ל"א ע"א) ר' בא בר ממל רב עמרם רב מתנה בשם רב המלוה את חבירו על מנת שלא לתובעו השביעית משמטתו (ובמס' שביעית פ"י ל"ט ע"ג נשמטה ת' רב קודם רב עמרם ע"ש).

רב ענן שבת ריש ס"ג רב חלבו רב ענן בשם רב לא שנו אלא עליה וכו'. — יבמות קרוב לסוף פ"ט אמר ליה כן אמר ר' זעירה רב ענן בשם רב. — ור' ענן נזכר הרבה פעמים בכבלי וזויה תלמידו של שמואל ואמר הרבה פעמים בשמו.

אות פ"א.

רבי פדיה, פדייה הוא אחד עם בר פדיה, והובא לפעמים במקום אחד אותו מאמר בשם רבי פדיה ובמקום אחר בשם בר פדיה. עיי' ערך בר פדיה.

רבי פדת בנו של ר' אלעזר ואמורא של ר' יסא מגילה פ"ד הל' י' (ע"ה ע"ג). ואמר לכד בשם אחרים. יומא פ"ב הל' ג' (ל"ט ע"ד) מניין לדישון טובת הפנימי ר' פדת בשם ר' לעזר והשליך אותה אצל המזבח קדמה וכו'. סוכה סוף פ"ד ר' פדת בשם ר' הושעיה מי סוטה נפסלין בלינה. וכן אמר בשם ר' הושעיה ב"ק פ"ד הל' ח' (ד' ע"ג). — ובמס' עירובין פ"י כ"ז ע"ג איתא ר' סימן בשם ר' יהושע בן לוי בשם רבי פדת מפני קלקל פייסות ע"כ, ומעה הסופר שתי טעיות שכתב ב' פעמים בשם, וגם כתב ר' יהושע בן לוי בשם ר' פדת וריב"ל היה קשיש מר' פדת. ונראה שצ"ל ר' סימן ר' יהושע בן לוי בשם ר' פדיה עיי' ערך הקודם.

פזי שם חכם. ברכות פ"ד ז' ע"ג תענית פ"ד הל' א' ראש חודש שחל להיות בתענית . . . במה קורין . . . ר' יודן קפודקיא אמר קומי ר' יוסי בשם ר' יודה בן פזי קורין בראש חודש קם ר' יוסי עם ר' יודה בן פזי אמר ליה את שמעת מאבוך הדא מילתא אמר ליה אבא לא הוה אמר כן וכו'. — פזי הוא ג"כ שם משפחה חשובה בימים ההם. הוריות סוף פ"ג אילין דבר פזי ודבר הושעיה הוו עלין ושאלין בשלמיה דנשייא בכל יום והוון אילין דרבי הושעיה עלין קדמאי אזולן אילין דבר פזי ואיתחחננו בנשיאותא וכו'. ועיי' ע"ז פ"ג הל' א' חר מן אילין דבי ר' פזי הוון אילין דנשית' בעי מחותנתיה והוא לא מקבל עלוי וכו'. ואפשר שהמשפחה היתה נקראת על שם ר' פזי אביו של ר' יודה, וא"כ היה איש מפורסם.

רבי פטריקי יומא פ"ד הל' ד' (מ"א ע"ד) זהב מוסז רבי פטרוקי אחוה דר' דרוסא בשם ר' בא בר בינה דומה לאש מצתת בגפרית. וכבבלי נמצא ר' אפטורקי ב"ס ה' ע"א חולין ס"ד ע"ב.

רבי פינחס בדור הרביעי, בר כבל תלמידו דרבא ועלה לא"י. עירובין פ"ה כ"ב ע"ד חר (צ"ל כד) רבי פינחס סליק להבא חזא כפתח

רבי פינחס — רבי פליפא בר פרוטה

דשקתא דגזוזאאי אמר להן חלקתם עירובכם אמר ליה ר' יודה בר שלום וכו'.
 ובא"י למד אצל ר' יוסי חברו דר' יונה. פסחים פ"ה הל' ג' (ל"ב ע"ב) יבמות
 פ"א ב' ע"ד במחזורא תינינא חזר ביה ר' יוסי אמר ליה ר' פינחס לא כן אילפן
 רבי וכו'. ובעי קומי ר' יוסי פאה פ"ז הל' ב' בתובות פ"ח הל' א' ולמה לא
 תניננה מקולי בית שמאי ומחומרי ב"ה וכו'. — חבריו של ר' פינחס ר' הונא
 ור' חזקיה. פאה פ"ג י"ז ע"ד ר' הונא ר' פינחס ר' חזקיה סלקין מבקרה לרבי
 יוסי וכו'. סנהדרין פ"ג כ"א ע"ד ר' הונא ר' פינחס ר' חזקיה חזקיה (עיי' ערכו)
 לא עלון בפירקא בהוא יומא וכו', וע"ש שמוכח שר' פינחס עלה כבר בימי
 ר' ירמיה. — לר' פינחס נמצאים הרבה מאמרים הן בשם עצמו הן בשם
 אחרים, ובבבלי אמר לרוב בשם רבא.

ודע דביבמות פ"י הל' ה' (י"א ע"א) גיטין פ"ח הל' ז' איתא ר' יוסי
 שאיל לר' פינחס היך סבר רבי אמר ליה כר' ירמיה אמר ליה חזור בך דלא
 כן אני כותב עליך זקן ממרא ע"כ, וזה תמוה דאיך שאיל ר' יוסי לר' פינחס
 ואמר ליה היך סבר רבי והוא היה רבו של ר' פינחס. ונראה שצ"ל ר' יוסי
 בר', או ר' יוסי בי ר' בון עיי' ערך ר' יוסי בר', והוא חי בדור החמישי
 ואפשר שהיה תלמידו של ר' פינחס. — ועיי' ברכות פ"ב ה' סוף ע"א א"ר
 מנא קשייתה קומי ר' פינחס ואפי' תיטר וכו' אמר ר' יוסי קיימתי כיי דמר
 ר' יעקב בר אחא וכו' וגם פה נראה דצ"ל ר' יוסי בר', דאיך יאמר
 ר' יוסי ב' רבו דר' פינחס ושל ר' מנא קיימתי אקוי שהקשה ר' מנא לפני
 ר' פינחס.

רבי פינחס דיפו פסחים פ"א סוף הל' א' אמר רבי פינחס דיפו אני
 אומר בשעה שמסדרין הכנים שם חמץ.

רבי פינחס בי ר' זכיי מ"ק פ"ב הל' א' אמר רבי פינחס בי ר' זכיי
 מתניתן בעטינים וכו'.

רבי פינחס בי ר' חנניה שקלים פ"ב הל' א' רבי פינחס בי ר' חנניה
 ור' אבא מרי חד אמר אילו ששילחו בני העיר תחילה וחורנה אמר וכו'. ועיי'
 שבת פ"ד ו' ע"ד התיב ר' חגי והתני והמשכיר בית לחכירו וכו' אמר ר' חנניה
 מפני העכברים אמר ר' פינחס בי ר' חנניה אם מפני העכברים נתני וכו'. והנה
 זה ר' חנניה שהשיב על קו' ר' חגי הוא ר' חנניה ב' חברו של ר' מנא, ור'
 פינחס אשר הקשה עליו נראה קצת שהוא בנו של ר' חנניה אשר השיב וכבר
 ידענו החילופים בין חנניה וחנינה, וא"כ חי ר' פינחס בי ר' חנניה בדור
 החמישי. — וגם הך דשקלים דראש הערך ר' פינחס בי ר' חנניה ור' אבא
 מרי וכו' מורה על זה, דהרי ר' אבא מרי היה בדור החמישי עיי' ערכו.

פישפשה שביעית פ"ז ל"ז ע"ג פישפשה אמר קומי ר' יוסי שאלית
 לר' אחא ושרא ע"ש.

רבי פליפא, פליפה, בר פרוטה אמר קומי ר' יונה מגילה פ"א קרוב
 לסוף הל' א', ועיי' פ"ד הל' ב' (ע"ה ע"א) ושם איתא פילפי. — תענית
 פ"ד הל' ג' (ס"ח ע"ב) התיב ר' פליפה בר פריטה קומי ר' זעורה.

רבי פס א' — רבי קריספא קכב

רבי פס א' בדור הראשון ונקרא ג"כ ר' פס דרומא ובבבלי ר' אפס. תענית פ"ד ס"ח ע"א אמר לית אנא מקבל עלי מתמניא עד זמן דתמני רבי פס קמיי (עיי' ערך ר' חנינה), ועיי' בבלי כתובות ק"ג. — יומא פ"ה הל' ה' (ס"ג ע"א) ר' הושעיה בשם ר' פס במתנות הבדים וכו'.

ר' פס ב' קידושין פ"ג הל' ה' (ס"ד ע"א) התיב ר' פס הגע עצמך שהיתה שפחתו, וקאי על תירוצו דר' יוחנן ע"ש.

ר' פריגורי דקיסרין תרומות פ"א מ"ז ע"ד ר' פריגורי דקסרין אמר ר' לעזר בי ר' ישמעאל (צ"ל ר' ליעזר בר' ישמעאל. עיי' בפירושו שם).

רבי פרידא, פרידי פאה פ"ז כ' סוף ע"א וריש ע"ב רבי אמר לרבי פרידי לית את חמי לי ההיא סגולה דגו כרמך וכו' אייתון קומי תרין פוגלין מבין ריש שתא לצומא רבא וכו' והוה אפוקי שמופתא וכו' באותה שעה התיר רבי ליקח ירק במוצאי שביעית מיד. וזה המעשה האחרון הובא ג"כ ב"ב פ"ט הל' ז' (י"ז ע"א) ושם איתא רבי פרידא. והנה אין ספק שרבי הנזכר פה הוא רבינו הקדוש, כי הלא הוא התיר ירק במוצאי שביעית. ואפשר שיש לקרות פרידא פרידי (בדל"ת) והוא ר' פרידא הנזכר בבבלי.

רבי פרנך אמר לבד בשם אחרים. פסחים פ"ה הל' ז' תענית סוף פ"ג איזו היא הלל הגדולה רבי פרנך בשם ר' חנינה הודו לאלהי האלהים. סוכה פ"ג הל' א' ר' חנינא ר' פרנך ר' מתנה ר' יוסי בר מנישא בשם רב לולב פסח מלכד שזרה. ובבבלי בהרבה מקומות א"ר פרנך א"ר יוחנן.

אות קו"ף.

רבי קוריים. ערלה פ"ב ס"ב ע"א אמר רבי קוריים (בד' א"ר הגי' ר' ביריית) לא שהתרומה מעלה את הערלה אלא שהתרומה מצטרפת עם החולין להעלות את התרומה (צ"ל הערלה וכאשר הוא בד' א"ר).

רבי קירים דאירמה ביצה פ"ג הל' ח' (ס"א ע"ד) אמר רבי קירים דאירמה ללמדך מי שיש בידו למתות ואינו מוחה קלקלה תלויה בו. ובסוף פ"ה דשבת הגי' ר' קירים דירמה, והנראה דהעיקר דאירמה, והכונה מעיר אירמה והיא אורמיה (Urmia) העיר הגדולה הידועה בארץ פרס.

רבי קריספא, קרוספי, קרוספדא ובבבלי כרוספדא, אמר בהרבה מקומות בשם ר' יוחנן, ונראה קצת שהיה תלמידו. — ואמר ג"כ בשם אחרים. בשם ר' יוסי בר חנינה שקלים פ"ז הל' ד' הל' ה'. בשם ר"ש בן לקיש יבמות פ"א ב' ע"ג. בשם ר' חנינה בן גמליאל סנהדרין פ"ג כ"א קרוב לסוף ע"ב. — סוף מ"ק איתא ר' קרוספי דמך במועדא ועבדון ליה איברייא סברין מימר מן דעתיה דר' אמי וכו'.

רב קרני — רב

רב קרני ב"ק פ"ח הל' ח' (ו' ע"ג) תני רב קרני לבעישה אחת לרכובה שלש לסקלונקית חמש עשרה.

אות רי"ש.

רבי ראובן סנהדרין פ"א הל' א' מהו חותמו של הקדוש ברוך הוא ר' ביבי בשם רבי ראובן אמת. — שבת סוף פ"ז דמי לבר אלהין אמר ראובן (צ"ל ר' ראובן) באותה שעה ירד מלאך וספרו להווא רשיעא על פיו אמר ליה תקן מילך ובר אית ליה חור ומר כריך אלהון די שדרך וכו', והכונה ידועה. — כתובות פ"א הל' ז' (ל"ד ע"ג) ר' ראובן בעא קומי ר' מנא עבדי שניות מהו שיאכלו בתרומה, וזה ר' מנא נראה שהוא ר' מנא א' (עיי' ערכו), דר' ביבי אמר בשם ר' ראובן בהמאמר דסנהדרין, ור' ביבי חי ברור השלישי כמבואר בערכו, ורחוק שבעא ר' ראובן קמי' ר' מנא ב', אשר עוצם לימודו היה ברור החמישי.

רב הוא ראש האמוראים כידוע, ולמד אצל רבי ור' חייא בא"י וירד לבבל ויסד שם ישיבה בסורא וחזר לא"י בימי רבי. עיי' ירושלמי פאה פ"ז הל' ג' (י"ט ע"ג) רב כד נחת לתמן אמר אנא הוא בן עזאי דהכא אתא חד סב שאל ליה שני הרוגים זה על גבי זה וכו' כד סלק להכא אתא לגבי רבי וכו'. — ונראה שלא נשתהא אז ימים רבים בא"י. ומצינו ששלח בכתב שאלות לרבי מבבל לא"י. בבלי כתובות ס"ט ריש ע"א ועיי' ירושלמי גיטין פ"ה הל' ב' (מ"ו ע"ד). — שם העצם של רב הוא אבא (עיי' בערוך ערך אבא) וכן קרא אותו שמואל בהרבה מקומות בבבלי. ובירושלמי ריש ב"ק ב' סוף ע"ב איתא רב יהודה בשם שמואל אין שמיין לא לגנב ולא לגזלן ולא לשואל אלא לנזקין ואני אומר אף לשואל אין שמיין (צ"ל אף לשואל שמיין, ומן ואני אומר הוא מאמר דר' יהודה והוא כעין מאמר מוסגר) ואבא (הוא המשך מאמרו של שמואל) מודה לי ומאן הוא אבא (הוא מאמר של סתם הירושלמי) רבי (צ"ל רב וכן הגיה הפירוש הקצר) או אבא בר אבוא. הרי שהירושלמי נסתפק למי נתכוון שמואל בקריאת שם אבא. (וקצת נראה שיש פה פ"ס דלא נמצא בירושלמי אמורא בשם אבא בר אבוא, ובעל פ"ט כתב שם שהכונה על אבוא דשמואל ולפ"ז צריך להגיה אבא בר בא דזה היה שם דאבוא דשמואל). — ובירושלמי לא נמצא בשום מקום אבא אם הכונה על רב כי אם רב, והוא שם כבוד וכמו שקראו רבינו הקדוש רבי.

לרב נמצאים הרבה מאמרים בירושלמי וקצתם אינם נזכרים בבבלי, וכבר הערנו על זה בפ"ג. ואפשר שאמרם כאשר היה בא"י, ורוב מאמרי הובאו לא"י ע"י התלמידים שעלו מבבל לשם.

ודע דבבבלי ביצה י"ד ע"א יבמות פ"ה ע"א איתא על מאמר דרב מחבו עלה במערכא, ובירושלמי לא נמצא בשום מקום חוכא אדברי רב או אדברי

רב רבנן דקיסרין קבג

אמורא אחר בכלאי או בן א"י. וגם על כרייתא איתא לפעמים בכבלי מחכו
עלה במערבא עיי' שבועות כ"ו ע"א ל"ד ע"ב, והיותר תמוה שהכרייתא
דשבועות ל"ד ר' שמעון אומר חייב כאן וחייב בפקדון וכו' הובא בירושלמי
שם פ"ד הל' ה' (ל"ה ע"ד) והש"ס לא מקשי עליה כלום וצ"ע. (ובבלי
סנהדרין י"ז מסיק הש"ס מחכו עליה במערבא הוא ר' יוסי בר חנינא).

רבותינו שבגולה שבת סוף פ"ה ביצה פ"ב הל' ה' ר' זעירה בשם
שמאל שור שעיסוקו רע יוצא בפרומכיא שלו ורבותינו שבגולה נהגו כן.
ועיי' בבלי שבת ריש ג"ב דבעי לוי בריה דרב הונא חמור שעסקו רעים מהו
ואמר ליה הכי אמר אבון משמיה דשמאל הלכה כחנניה ע"ש. — זדע דבבלי
סנהדרין י"ז איתא רבותינו שבגולה רב ושמאל, וצע"ק דהירושלמי מביא בשם
שמאל שור וכו' יוצא ואמר ע"ז רבותינו שבגולה נהגו כן.

רבנן דאגדתא עיי' לעיל מ"ט ע"א.

רבנן דנוה סנהדרין פ"ג כ"א ע"ב רבנן דנוה הורו מיפי חמיע בפיסחא
(לפרוקלא עיי' ר' מנא ב').

רבנן דקיסרין בן נקראת הישיבה אשר בקיסרין, וגמרו בירושלמי צ'
פעמים (בס' זרעים לערך כ"ב פעמים בס' מועד ל"ו פעמים בסדר נשים
י"ז פעמים ובסדר נזיקין י" פעמים). ואמרו בשם עצמן. או בשם חכמים
אחרים. — ואלה החכמים אשר אמרו רבנן דקיסרין בשמם. בשם ר' יוחנן
סוכה פ"ג הל' א' ובמ"א. בשם ר' אבהו בהרבה מקומות. בשם ר' יודה בר
מיטס שביעית פ"ה ל"ו ע"א גיטין פ"ה מ"ז ע"ג. בשם ר' חייה בר מימוס
תרומות פ"ח מ"ה ע"ג. בשם ר' יעקב בר אחא שביעית פ"ה ל"ח ע"א שבת
פ"א ג' קרוב לסוף ע"ג. בשם ר' הילא יבמות פ"י י' ע"ג. בשם ר' יוסי בי
ר' בון שבת פ"ח י"א ע"א עירובין פ"ט כ"ה ע"ג פסחים פ"י ל"ז ע"ג. בשם
ר' לעזר שבת פ"ב ה' ע"א. בשם ר' נסא, ניסי פסחים פ"ב כ"ט ע"א נזיר
פ"ו נ"ד ע"ד. בשם ר' אחא כתובות פ"ה ל' ע"א. בשם ר' הונא שבת פ"ג ר'
סוף ע"א. בשם ר' יצחק בר נחמן סוכה פ"א ג"ב ע"ב. בשם ר' חייה בר
יוסף הוריות פ"ג מ"ז ע"ד. בשם ר' חסדא קידושין פ"ד ס"ה ע"ד. בשם ר'
ירמיה כלאים כ"ט ע"ב קידושין פ"ב ס"ג סוף ע"א. בשם רב עוקבה עירובין
פ"א י"ח קרוב לסוף ע"ד. בשם ר' יוסי בן חנינה שבת פ"ב ה' ע"א נזיר סוף
פ"ד ובמ"א ועוד בשם חכמים אחרים. — וכן אמרו איתפלגון רב ור' יוחנן
ברכות פ"ד ריש ז' ע"ג. ר' יוחנן וריש לקיש ביצה פ"ה ס"ג ריש ע"ב, נזיר פ"ג
ג"ב סוף ע"ג וכו'. — ויש מן החכמים שאמרו בשם רבנן דקיסרין: ר'
חזקיה ע"ז פ"ב מ' ע"ד. רב כהן דמאי פ"ז כ"ו ע"ג קידושין פ"ב ס"ב ע"ד.
ורבנן דקיסרין אמרו ג"כ בשם עצמם. ומכלל זה מה שדרשו גימטריא
עיי' שבת פ"ז מ' סוף ע"ב רבנן דקיסרין מן אתרה לא חסיה כלום אל"ף חד
למ"ד תלתין ח' תמניא. — ויותר עולה מה שאמרו הם בשם חכמים אחרים
על מה שאמרו הם בשם עצמם. וכבר כתבנו פ"א שנראה שלא היה ראש
ישיבה בקיסרין ממות ר' אבהו ואילך, ולכן לא נתחדשו שם הרבה הלכות ולומדי

רבנן דקיסרין - רבי רומנוס

התורה חזרו לרוב על דברי הראשונים. — ואלה רבנן דקיסרין היו ממות רבי אבהו עד דור החמישי או הששי כי אמרו משמיה דר' יוסי כי ר' בון אשר חי בדור החמישי.

רבנן דתמן הם החכמים דבבל, והירושלמי מזכיר אותם תמיד בל כבוד וגם נושא ונותן בדבריהם עיי' לעיל פ"ג. ונמצא לפעמים רבנן דתמן ובבבלי לא נזכר זה המאמר. ולפעמים מרזיק הרבה, "רבנן דתמן" עיי' כתובות פ"ח הל' ז' (ל"ח ע"ב) נפלו זיתים וגפנים ר' אבון בשם רבנן דתמן מתנית' בשנפלו לה זיתים ולא קרקען גפנים ולא קרקען אבל אם נפלו לה זיתים וקרקען גפנים וקרקען לא תקוץ שעדיין שבח בית אביה קיים ע"כ, וכן היא מסקנת הבבלי שם ע"ט ע"ב. — ועיי' מ"ש פ"ד ג"ה ע"א גיטין פ"ה הל' ט' על דעתין דרבנן דתמן ניהא דתמן אמרין בשם ר' נחמן בר' יעקב כל שנותנין לו אגוז ומשליכו צרור והוא נוטלו המוציא בידו כמוציא באשפה אגוז והוא נוטלו צרור והוא משליכו גזילו נזל מסני דרבי שלום אגוז וצרור והוא נוטלו ומצניען ומביאן לאחר זמן גזילו גזל גמור וכו', ובבבלי לא נזכר זה המאמר דר' נחמן בר' יעקב, ועיי' בבבלי גיטין פ"ה אמר רבא ג' מדות בקטן צרור וזרקו אגוז ונוטלו וכו' וקצת יש לתמוה שגם שם לא נזכר המאמר דר' נחמן. ועיי' מה שכתבנו לעיל פ"ג בענין המאמרים של אמוראים בבבליים הנמצאים בירושלמי ולא בבבלי. — ועיי' ערך כהנא ופ"ב ערך תמן בענין רבנן דתמן.

רבמי. רבסי ע"ז פ"ה הל' י"א שאל שלח לרבמי ולרבסי עיי' ערך ר' אמי, ר' אסי, וכבר הערנו על זה לעיל ריש פ"ב.

רבי רדיפה אמר לכר בשם אחרים. פאה פ"ד י"ח סוף ע"ב ר' רדיפה איתסלגון ר' יונה ור' יוסי חד אמר הראוי ליטול זכה וחורנה אמר וכו'. כתובות פ"ז הל' ט' (ל"א ע"ד) ר' רדיפה ר' יונה ר' ירמיה שאל אשה קררוהו וכו' ועיי' הגי' קידושין פ"ב הל' ה' (ס"ב ע"ד). — כתובות פ"ו הל' א' רבי רדיפה ר' אחא בשם ר' בון בר כהנא. — ונראה שהיה בדור החמישי.

רובין חגיגה פ"ג הל' ד' (ע"ט ע"ג) אמר ר' ינאי הרובין היו אומרים בתרומה שנעשה על גב הקודש וכו', ה"ל רש"י חולין כ' ע"א ד"ה יקבלו הרובין הנערים בני ר' חייא עכ"ל. ואפשר שם הרובין אינה זזה ממשמעותה וסירושה הגדולים. וכן נראה הכונה חלה פ"ד סוף ע"א עד שבאו הרובין ובטלו אותן עיי' בסירושונו שם וכבר דברנו מזה במ"ח שנת א' צד 360.

רבי רומנוס שבת פ"ג ו' ע"ג שהרי רבי רומנוס הוציא מחתה משל בית רבי מליאה גחלים בשבת (ועיי' בבבלי שם פ"ז). — יבמות פ"ד ט' סוף ע"ב קידושין פ"ד הל' ז' ר' יעקב בר אבדי בשם ר' יהושע בן לוי מעשה במשפחה אחת ברודוס (בקידושין הגי' בדרום) שהיו קורין עליה ערער ושלח רבי את רבי רומנוס לבורקה ומצא שנתגיירה וקינתה פחות מבת שלש שנים ויום אחד והכשירה לכהונה ע"כ. והנה ר' יהושע בן לוי המספר זה המעשה חי בדור הראשון, והוא מדבר בעל דבר הנתהווה בימים שעברו, וזה מורה שרבי הנזכר כאן הוא רבינו הקדוש ולא ר' יהודה נשיאה, וא"כ חי ר' רומנוס בדור הראשון. — ועיי' מגילה פ"א

רבי רומנוס — ר' שובתי דצדוקי קבר

הל' י"ב (ע"ב ע"ב) שרבי שלח ר' רומנוס לאנטונינוס לבנות לו מזבח, ומהך מעשה דיבמות מבואר שהוא רבינו הקדוש, וזה יפיץ אור על אנטונינוס הנזכר פה ואין כאן המקום להאריך. וכבר דברנו על אנטונינוס שהיה בימי רבי במ"ח שנת א' צד 469 ודרכי המשנה ערך ר' יהודה הנשיא.

ריש גלותא גם בא"י נודע רוב תקפו של ריש גלותא דבבל. שבועות פ"א הל' א' (ל"ב ע"ד) מלך ורב חיליה וארקבתא וריש גלותא. ועיי' בבלי שם ו' ע"ב. — גם נמצאים בירושלמי סיפורים מריש גלותא ואינם כבבלי. סוטה פ"ה הל' ה' (כ" סוף ע"ב) כהדא ריש גלותא אימלק עילוי חד מריקלן ארבעין על ארבעין דימליניה חיטין אתא לגבי רב הונא אמר ליה פייסן דיסבון מינך עשרין על עשרין כדון ועשרין על עשרין אחר זמן ואת מיתגר פלגא. — ביצה פ"א הל' ו' (ס' ע"ג) ר' חונה הורי לריש גלותא לצאת בכסא. — וריש גלותא נקרא בירושלמי נ"ב נשיא. תענית פ"ד ס"ח ע"א שמואל ואילין דבית שילה הוון שאלין בשלמיה דנשייא בכל יום והוון אילין דבית שילה עלין קדמיי ויתבין קדמיי פלגון איקר לשמואל ואייתיבוגיה קדמיי עאל רב לתמן ופלג ליה שמואל איקר ואותבניה קדמיי. ועיי' ערך שמואל.

אות שי"ן.

רבי שבתאי שובתי כדור השלישי. חלה פ"ב הל' ג' (נ"ח ע"ג) ר' יוסי בשם ר' שבתאי וכו' להלה ולנשילת ידיים אדם מהלך ארבעת מילין. — סנהדרין פ"ח הל' א' כ"י דמר ר' יסא בשם ר' שבתאי כל ימיו של בן סורר ומורה אינן אלא ששה חדשים בלבד. ועיי' בבלי שם ס"ט ע"א ושם איתא שלשה חדשים, וכן צ"ל בירושלמי עיי' בהסוגיא שם. — גיטין פ"ג הל' ב' (מ"ד ע"ד) מהו מפני התקנה ר' שבתאי בשם חזקיה מפני תקנת בנות ישראל שלא יהו מצויות להתגרש (וכן הוא בשינוי קצת בבלי שם כ"ו ע"ג). — סוכה סוף פ"ד עד כדון מים יין אמר רבי שובתיי המשמח אלהים ואנשים. — נדרים פ"ה הל' ה' (ל"ט ע"ב) חד בר גש קידש בספר תורה ר' שובתא ורי' חסידא אעלון עובדא קומי ר' אסי ואמר אינה מקודשת ועיי' ערך ר' חסידא. ב"ב פ"א הל' א' באיזה כתב משערין אותו ר' יסא בשם ר' שובתי מלא חתימת ידי העדים ע"ב. — וכל מקום שנזכר ר' יסא בשם ר' שבתאי הוא ר' יוסי ב', והך דנדרים ר' שובתי וכו' קומי ר' יוסי הוא ר' יוסי א' עיי' ערכם. — ועיי' ב"ב פ"ט הל' א' כהדא ארמלתיה דר' שובתי וכו' אתון בנן קירבון לרבי לעזר וכו'.

ר' שובתי דצדוקי שביעית פ"ב הל' ח' (ל"ד ע"א) אמר רבי יוסה הורה רבי לעזר לרבי שובתי דצדוקי כהדא דרבי שמעון שזורי. עיי' ערך רבי אלכסנדר דצדוקי.

רבי שילא דנוה ר' שמואל א'

רבי שילא דנוה (כלו' מן נוה עיי' ערך רבנן דנוה) שבת פ"ב ה' ע"א
 מה בין המציל ממה שבנר מה בין המציל ממה שבזית רבנן דקיסרין בשם
 רבי שילא דנוה לא דומה המציל מגופה של פתילה למציל חוץ מגופה
 של פתילה.

רבי שילא בר בינא סנהדרין פ"ח הל' א' אמר ר' זעירא תנא רבי
 שילא בר בינא כי יהיה לאיש בן לא שיהיה הבן אב, ובבבלי שם ס"ט ע"א
 איתא כי אתא ר' דימי אמר אמרי במערבא כי יהיה וכו'.

רבי שילא סכות פ"ב ל"א סוף ע"ד מהו ויישב עמם רבנן דקיסרין
 בשם רבי שילא שאם היה תלמיד חכם עושין לו בית וועד. ואפשר שזה ר'
 שילא הוא אחד עם ר' שילא דנוה דערך דלעיל, דבשניהם איתא רבנן
 דקיסרין בשם וכו'.

רבי שמי, שמא' בדור החמישי. שבת פ"ג ה' ע"ד רבי שמי סמך
 לאדירא דתנורא אמר ליה ר' מנא והתני בר קפרא וכו'. שקלים פ"ג הל' א'
 ר"ה פ"א הל' א' ר' שמי בשם ר' בון בר חייה בשליש עשו אותו כר' שמעון
 וכו' קס' ר' מנא עם ר' שמי וכו'. נדרים פ"ט סוף הל' א' ר' מנא נדר וסליק
 לגבי ר' שמי א"ל אילו היית יודע שהבריות רחוקין מינך דאת נדרן וכו'
 (וכר"ן נדרים כ"א סוף ע"ב הגי' ר' מונה נדר סליק לגבי ר' סמאי). מעשרות פ"ה
 הל' א' ר' שמי אמר קומי ר' יוסי בשם ר' אחא מה דאמר רב וכו'. הנה מכל זה
 נראה שר' שמי היה חברו של ר' מנא ב' ותלמידו של ר' יוסי ב' וחי בדור
 החמישי. ודמאי פ"ה הל' א' איתא ר' אבין ר' שמאי בשם ר' אחא שמע לה
 מן דבתרה וכו', וכן שקלים סוף פ"א ר' אבון אמר ר' שמי בעי וכו' ועיי' ערך
 ר' אבין ב'. מזה נראה שר' שמי חי בדור הרביעי ובדור החמישי. — ורבי
 שמי נזכר בהרבה מקומות בירושלמי, וגם בבבלי נזכר לפעמים.

שמואל הוא שמואל ירחינאה חברו דרב, האמורא הגדול הידוע, ונזכר
 הרבה פעמים בירושלמי ונזכר גם שם בשם שוקד. כתובות פ"ד הל' ב' רבי
 זעירא שלח לר' נחמן בר יעקב וכו' מעשי ידי הבת של מי אמר ליה שוקד
 אמר לעצמה מני שוקד שמואל. ועיי' בבבלי שם ט"ג ע"ב ושם הגי' שוקד
 ועיי' ברש"י שם ובערוך ערך שוקד. ואפשר דיש לגרוס בבבלי שוקד וכמו
 שהוא בירושלמי. — בירושלמי נמצאים הרבה מאמרים לשמואל אשר לא
 הובאו בבבלי וכבר הערנו על זה בפרק הקודם. — ועיי' המעשה דשמואל
 ואילן דבית שילה שהבאנו ערך ריש גלותא, והירושלמי מסיים שם אמרין
 אילן דבית שילה אנן תיניינין אנן וקיבל עלויי שמואל מיתב תליתאי. וכל
 זה מורה על מידת ענותנותו. — ונראה ששמואל לא עלה מימיו לא"י, ואף
 שמצינו בבבלי ב"מ פ"ה ע"ב שמואל ירחינאה אסייה דרבי אפשר ששלח לו
 דרכי רפואות בכתב.

ר' שמואל א' הלך עם ר' אימי לזנביה מלכותא ועיי' ערך ר' אימי
 וערך זעור בר חיננא. סנהדרין פ"ב כ' ע"ב פ"ד כ"ב ע"ב ומניין לדיני נפשות
 שמתחילין מן הצד תנא שמואל הזקן קומי ר' אחא ויאמר דוד לאנשיו וכו',
 ושם ריש פ"ה מניין לשבע חקירות תנא שמואל הזקן קומי ר' אחא ויאמר

ר' שמואל א' -- ר' שמואל בר אימי קכה

דוד לאנשיו וגו'. ונראה שזה שמואל הזקן הוא ר' שמואל דערך זה וצ"ל בכל מקום ר' שמואל הזקן (אף שהכינוי זקן הוא זר קצת כי בירושלמי לא נאמר בשום מקום זקן כי אם סבא או רובא). ובבבלי סוטה י' ע"ב איתא אמר שמואל סבא חסוה דר' שמואל בר אימי.

ר' שמואל ב' בדור הרביעי, ואמר הרבה פעמים בשם ר' זעירא. עיי' כלאים פ"ב הל' ז' (כ"ח ע"א) תרומות ריש פ"ד עירובין פ"ט כ"ה סוף ע"ג יומא פ"ד הל' ו' (מ"ה ע"ב) ובמ"א. — ואמר ג"כ בשם ר' אבהו. שבת פ"א ד' ע"א רבי שמואל בשם ר' אבהו בית הלל ילפין מלאכת היתר ממלאכת איסור. וקצת נראה שהיה תלמידו של ר' אבהו. עיי' סנהדרין פ"א י"ט סוף ע"ג א"ד שמואל קשיתיה קומי ר' אבהו וכו'. ע"ז פ"ד הל' א' א"ד שמואל אנא חמית ר' אבהו רבע כארחה. — ודע דעירובין פ"י כ"ג ע"ג איתא אמר ר' בא מעשה באשתו של פרסי שהשכירה חצר שלה שלא מדעת בעלה אתא קומי ר' שמואל ושרא ע"כ, ונראה שאינו לא ר' שמואל א' ולא ר' שמואל ב' כי אם שמואל ירחינאה (ומ' ר' ט"ס), כי ר' בא האומר שם אמר לרוב בשם רב ושמואל. עיי' ערך ר' בא א'.

רבי שמואל קפודקיא בדור השלישי. ברכות פ"ב ה' ע"ב אמר רבי חני שושביניה דר' שמואל קפודקיא הוינא וכו'. חלה פ"ג הל' א' ר' יונה אמר רבי שמואל קפודקיא וחד גזן רבנין חד אמר כאן כשיש בו כדי להעלות וכו'. — ונזכר בלא כינוי רבי (ונראה שהוא ט"ס) פסחים פ"ו הל' ז' (ל"ג ע"ג) שמואל קפודקיא אמר למחר יש בעשייתה מצוה, יומא פ"ו הל' ה' (מ"ג סוף ע"ד) התיב שמואל קפודקיא מעתה יטמו את אימוריהן.

רבי שמואל בר אבדומא, אבדומי בדור החמישי. שבת פ"ט הל' א' (י"ז סוף ע"ד) רבי שמואל בר אבדומא הוה ליה עובדא למיגזור לרב ששעה (בר"ף הגי' שישנא) בריה אנשון מייתי אחמל שאל לר' מנא אמר לו ידחה למחר שאל לר' יצחק בר אלעזר וכו'. מ"ק פ"ג הל' ח' (פ"ג ע"ד) ר' שמואל בר אבדומי דמכת אימיה קומי מועדא תמניא יומין אתא שאל לר' מנא וכו'. חגיגה פ"ג הל' ג' ע"ט סוף ע"ב אמר ר' שמואל בר אבדומי קומי ר' מנא בתרומה אנן קיימין. מכל זה נראה שהיה תלמידו של ר' מנא. — ונזכר עוד ברכות פ"ו י"א ע"ב (ושם ר' שמואל בר אבדומא), פאה פ"ד הל' א' (ר' שמואל בר אבדומא), חלה פ"ג הל' א' ע"ז פ"ג הל' ה' (מ"ב ע"ד) ר' שמואל בר אבדימי) ובמ"א.

רבי שמואל בר אימי בדור השלישי. קידושין פ"ג הל' ב' (ס"ג ע"ד) דמר ר' זעירא באדר קדמייא דמך ר' הילא באדר תניינא אתא עובדא קומי ר' חנניה חבריהון דרבנן א"ל רבי שמואל בר אימי לא יאות הוה ר' הילא אמר לך וכו'. — וביבמות פ"י י"א סוף ע"א איתא אימי אבוי דשמואל בר אימי (עיי' ערכו), וזה מורה שר' שמואל בר אימי היה אדם מפורסם ונקרא אביו על שמו. עיי' ערך ר' שמואל בר רב יצחק.

שמואל בר בא — רבי שמואל בריה דר' יוסי בי ר' בון

שמואל בר בא, אבא בדור השלישי. ביכורים ס"ג הל' ג' (ס"ה ע"ג) ר' הילא ר' יעקב בר אידי הוון יתיבין עבר שמואל בר בא וקמו לון מן קומי אמר לון תרתי גבכון חדא שאיני זקן וחדא שאין התורה עומדת מפני בנה. — יבמות פ"י הל' י"ד (י"א ע"ב) קידושין פ"א נ"ט סוף ע"ב שמואל בר אבא בעא קומי ר' זעירא כפרשת נחלות את עבד בן בן כבן והכא (גבי ייעוד) לית עבד בן בן כבן, וע"ש שר' זעירא אמר על הך קושיא מאן דמר לי חדא מילתא אנא משקי ליה קונדיטון. — נזיר פ"ג הל' ד' (ג"ב ע"ג) שמואל בר בא בעא קומי ר' זעירא נטמא באותן הימים מה הן וכו'. — קידושין פ"א נ"ט ע"ב שמואל בר אבא בעא קומי ר' יסא הכא כתיב וחשב והכא כתיב וחשב וכו'. — פסחים פ"ו הל' ה' (ל"ג ע"ג) חני חגיגת ארבעה עשר וכו' ר' יעקב בר אחא בשם שמואל בר אבא זאת אומרת שהיא רשות וכו'. — ביצה פ"א הל' ט' (ס' ע"ד) ר' נחום א"ר שמואל בר אבא בעא חדא מטריחא וכו'. — (והאטורא זה נזכר ברוב מקומות בלא כינוי ר' ואפשר מפני שלא היה מוסמך וכדאיתא במאמר דביכורים שהבאנו בראש הערך חדא שאיני זקן וכו'. ועיי' ערך שמעון בר בא).

רבי שמואל בר חייא בר יהודה ברכות פ"א ב' ע"ב רבי שמואל בר חייא בר יהודה בשם ר' חנינא התחיל גלגל חמה לשקע אדם עומד בראש הר הכרמל ויורד וטובל בים הגדול ועולה ואוכל כתרומתו וכו', וכן אמר ב' פעמים בשם ר' חנינא מ"ש פ"ג הל' ג' (ג"ד ע"א).

רבי שמואל בר חנניה יומא פ"ה הל' ד' (מ"ב ע"ג) מהו כמצליף רבי שמואל בר חנניה בשם ר' לעזר כמטורד. — מ"ק פ"א הל' ח' (ס' ע"ד) ר' יסא הורי לשמואל בר חנינ' סירוג שתי וערב וכו'.

רבי שמואל בר ינא תענית פ"ב הל' א' רבי שמואל בר ינא בשם ר' אחא ה' דברים היה המקדש האחרון חסר וכו' עיי' ערך ר' אחא. וסוף פ"ב דמכות הגי' ר' שמואל בשם ר' אחא, ובהוריות פ"ג מ"ז ע"ג ר' אינא בשם ר' אחא, ובבבלי יומא כ"א ע"ב ר' שמואל בר אינא. — תענית פ"ב הל' י"ד (ס"ו ע"א) ר' שמואל בר ינא בשם ר' אחא חדא דאת אמר בשאין מחלוקת אצל סחם וכו' וביבמות פ"ד ו' ריש ע"ב הגי' ר' שמואל בר אינייא, והעיקר אינא, ואינייא וינא מ"ס.

רבי שמואל בריה דר' יוסי בי ר' בון בדור השני. ר"ה פ"א הל' א' (נ"ז ריש ע"ג) רבי שמואל בריה דר' יוסי בן בון שלא תאמר שאם אבד ונמצא וכו'. — ועוד שם סוף העמוד שלא תאמר שמתא ימצא זבח פסול וכו'. — קידושין פ"ד הל' ח' (ס"ו ע"א) ומניין שהורגין על החזקות רבי שמואל בריה דר' יוסי בי ר' בון אמר כתיב ומכה אביו ואמו מות יומת וכו' דבר כריא הוא שזה הוא אביו והלוא חזקה היא שזה הוא אביו ואת אמר הורגין אף הכא הורגין. ועיי' חולין י"א ע"ב דשם יליף ר' מרי ממכה אביו ואמו דאזלינן בתר רובא. והרמב"ם פ"א מהל' איסורי ביאה הל' כ' תסס הירושלמי לעיקר ע"ש.

רבי שמואל בר ר' יצחק - רבי שמואל בר נחמן קבו

רבי שמואל בר ר' יצחק מגדולי האמוראים של הדור השלישי ומאמריו באים בהרבה מקומות. ר' מיישא (שקלים פ"ג הל' א') רבי יונה ור' יוסה (ר"ה פ"א הל' ב') ואמוראים אחרים אמרו בשמו. וכאשר מת קיבל ר' זעירא אבילות עליו, ברכות פ"ב ו' ע"א. ובמס' ע"ז פ"ג הל' א' כד דמך ר' שמואל בר יצחק איתעקין ארזייה דארעא דישראל. וע"ש שהיה בעל גמילות חסדים וכאשר מת נפקת בת קלא ואמר ווי דדמך שמואל בר רב יצחק גמיל חסדא (ועיי' פאה פ"א מ"ז ע"ד ובשינוי, בבלי כתובות י"ז ע"א). — ובמס' סנהדרין פ"י כ"ט ע"ב נשתבח שלא ראה קרי מימיו ע"ש.

ר"ה פ"א הל' ד' (נ"ז ע"ב) איתא אבוי דר' שמואל בר רב יצחק חש על גרמיה וצום תרין יומין (ובמס' תלה פ"א הל' א' איתא בר אבוי דר' שמואל בר רב יצחק). ונקרא אביו על שמו לפי שהיה אדם מפורסם. וז"ל רש"י הולין ל"ה ע"א ד"ה אבוה דבר אבוהם זהו אבוהם עצמו ומכירין היו את הבן ולא את האב והיו קורין אותו על שם בנו סימן לו ע"כ. ועיי' בבלי פסחים מ"ג ע"ב מתקיף לה ר' נתן אבוה דר' הונא בריה דר' נתן בריתות כ"ה רב תחליפא אבוה דרב הונא בר תחליפא וכמ"א, ובחנם מתק הגאון ר"פ במקומות אלה שם האב עיי' בהגהתו לפסחים מ"ג.

רבי שמואל בר נחמן בדור השלישי. הלך עם ר' יודה נשיאה אל ריקליטיאנוס, תרומות סוף פ"ח ועיי' ערך ר' יודה נשיאה א'. — ר' שמואל בר נחמן (ואך בקצת מקומות נקרא ר"ש בר נחמני, ובבבלי תמיד ר"ש בר נחמני) היה תלמידו של ר' יונתן ואמר במקומות אין מספר בירושלמי ובבבלי בשמו. ועיי' בבלי פסחים כ"ג כ"ד יתיב ההוא מרבנן קמיה דר' שמואל בר נחמני וכו' אמר ליה ר' יונתן רבך מהאי קרא קאמר לה. שם כ"ב קב"ג ע"א בעא מיניה ר' חלכו מר' שמואל בר נחמני מה ראה יעקב שנמל בכורה מראובן וכו' אלא ר' יונתן רבך לא כך אמר. — ואמר ג"כ בשם ר' יהושע בן לוי ר"ה פ"ד הל' ד' (נ"ט ע"ב) א"ד שמואל בר נחמן משום מעשה שאירע וכו' א"ד אחא בר פפא קומי ר' זעורה חברייה בעון קומי ר' שמואל בר נחמן בשם מן ר' אמר לה אמר לון וכו' בשם ר' יהושע בן לוי. — ונמצאו לר' שמואל בר נחמן הרבה מאמרים בשם עצמו, וגם חכמים אחרים אמרו בשמו. שקלים פ"א הל' א' ר' חני בשם ר' שמואל בר נחמן שלש תרומות נאמרו בפרשה הזאת תרומת אדנים וכו'. — שם ר' אילא בשם ר' שמואל בר נחמן ועברו העוברים וכו' ובנה אצלו ציון מיכן שמצינין על הקברות. — תענית סוף פ"ג אי זו היא הלל הגדולה וכו' ולמה באילין תרתין פרשתא ר' זעורא ר' אבוה בשם רבי שמואל בר נחמן מפני שירידת נשמים כלולה בהן. — ועיי' חגיגה פ"ב ע"ז ע"ג ר' יודן נשייא שאל לר' שמואל בר נחמן מהו דין דכתיב סולו לרוכב בערבות וכו' א"ל אין לך כל מקום ומקום שאינו ממונה על ביה שלו וכו' אמר ליה ר' לעזר רבך לא הוה דרש בן וכו', ונראה שם רבך נוספת עיי' שגירא דלישנא. ובכ"ד פ"ב מוסיף דברים וז"ל ר' יודה נשיאה שאליה לרבי שמואל בר נחמן אמר מפני ששמעתי עליך שאתה בעל הגדה מאי דכתיב

רבי שמואל בר נחמן — רבי שמואל אחוי דרב ברכיה

סולו וכו' א"ל אין לך כל מקום ומקום שאין לו איש ממונה על בית שלו וכו' כך מי שממונה על בית של עולם הקב"ה ביה שמו על בית של עולמו א"ל אוי דמוכדין ולא משתכחין שאלית לר' אלעזר ולא אמר בן וכו'. ויש בזה השתנות והוספה מידי אחרון אשר לא הבין תי' ביה ושינה אותה לתי' בית, ועיי' ברטב"ן פ' מקץ פסוק בי אדני שהביא הב"ר בנוסחת הירושלמי. ... אבל מה שמוסיף הב"ר שלפנינו מפני ששמעתי עליך שאתה בעל הגדה ע"ש יש לו שורש כי מצינו לר' שמואל בר נחמן הרבה מאמרים באגדה.

רבי שמואל בר נתן אמר בשם ר' חמא בר חנינה ברכות ג' ע"ד שבת פ"ג הל' א'.

רבי שמואל בר סוטר ברכות פ"א ב' ע"ג ר' חנינא בר אנדריי בשם רבי שמואל בר סוטר המלאכים אין להן קפיצין ומה טעמא קרבת על חד מן קטייא קיימא. ובב"ר פס"ה איתא לבד א"ר שמואל וליתא בר סוטר. ואפשר שהוא אחר עם ר' שמואל בן סוסרטאי דערך הבא.

רבי שמואל בר סוסרטאי, סוסרטאי, סוסרטי כלאים פ"ג ריש הל' א' אמר ר' שמואל בר סוסרטא (בר"ש הגי' בר סוסרטאי) משנים את למד ארבעה וכו'. ב"ט פ"ד הל' ב' (ט' ע"ד) ר' יוחנן יהב דינרין וכו' אתא שאל לר' ינאי אמר ליה מדבר תורה מעות קונין ולמה אמרו אין קונין שלא יאמר לו נשרפו חיטך בעלייה רבי שמואל בר סוסרטאי בשם ר' אבהו אם אמר לו נשרפו חיטך בעלייה נאמן. ועיי' סנהדרין פ"ז הל' א' שגם שם אמר ר' שמואל בר סוסרטאי בשם ר' אבהו. — מגילה פ"ב הל' א' אמר ר' שמואל בר סוסרטי תיפתר שהיתה כתובה גיגנטון, ובבלי תענית י"ד ע"א נקרא רב שמואל בר סוסרטאי ע"ש.

ב"ט פ"ב הל' ה' (ח' ע"ג) איתא עובדא המורה על עוצם יראת שמים שלו. רבי שמואל בר סוסרטיי סלק לרומי אובדת מלכתא דילניה דידה ואשכחיה אפקת כרוז במדינתא מאן דמחזיר לה בנו שלשי' יומין יסב אכן ואכן בתר שלשי' יומין איתרם רישיה לא חזריה גו שלשי' יומין בתר שלשי' יומין חזריה אמר ליה לא הות במדינתא אמר לה אין אמרה ליה ולא שמעת קלא דכרוזא אמר לה אין אמרה ליה ומה מר אמר לה מאן דמחזיר לה גו שלשים יומין יסב אכן ואכן בתר שלשים יומין יתרם רישיה אמרה ליה ולמה לא חזרתיניה גו שלשי' יומין אמר לה דלא תיטרון בנן דחלתיך עבדיית אלא בנן דחלתייה דרחמנא אמרה ליה בריך אלהון דיהודאי.

שמואל בר שילת מגילה פ"ד הל' ג' (ע"ה ע"א) ר' חלבו ר' מתנה שמואל בר שילת בשם רב שבעה חוץ מן המפטיה, ונראה דצ"ל רב שמואל בר שילת שכן נקרא תמיד בבבלי.

רבי שמואל אחוי דרב יומא פ"ג הל' ח' (מ"א ע"א) רבי שמואל אחוי דרב בעי אבדו (הגדלות של אשכנז) מהו לעשות תהתייהן של זהב. ועיי' ערך הבא.

רבי שמואל אחוי דרב ברכיה שבת סוף פט"ז אמר ר' עזרא קומי ר' מנא אפילו כר' ישמעאל לא יבדיל וכו' אמר רבי שמואל אחוי דר' ברכיה

רבי שמואל אחי דרב ברכיה — רבי שמעון בולווטא קבו

ויבדיל וכו'. והיה בדור החמישי דהא קאי אקו' שהקשה ר' עזרא קומי ר' מנא, והיה אחי דרב ברכיה ב' עיי' ערכו. אך ערלה פ"ב ריש הל' א' איתא דאמר גמליאל זוגא לר' יוחנן בן אמר שמואל אחיה דר' ברכיה, וא"כ היה אחי דרב ברכיה א' בדור השני (עיי' ערך ר' ברכיה א'). ונראה דיש במס' ערלה ט"ס וצ"ל לא כן אמר שמואל אחיה דרב עיי' ערך הקודם. — ובמס' ביצה פ"ג הל' א' אמר ר' שמואל אחי דרבי ברכיה כל שהוא מחוסר גשמים מחוסר צידה, וכו' הוא בעצמו (במילים שונות) מאמר דשמואל בבלי שם כ"ד ע"א, היכי דמי מחוסר צידה אמר ר' יוסף אמר ר' יהודה אמר שמואל כל שאמר הבא מצודה ונצודנו ע"כ, ואין ספק שהבבלי מדויק ושמואל חברו דרב הוא האומר, דהא ר' יהודה תלמידו דשמואל האומר בכל מקום בשם רבו הוא האומר פה בשם שמואל. וע"כ יש ט"ס בירושלמי, ואפשר שצ"ל ר' שמואל אחי דר' ברכיה אמר שמואל וצ"ע.

רבי שמלאי פסחים פ"ה הל' ג' (ל"ב ע"א) רבי שמלאי אתי גבי רבי יוחנן אמר ליה אולפן אנדה אמר ליה מסורת יש בידי מאבותי שלא ללמד אנדה לא לבבלי ולא לדרומי שהן גסי הרוח ומעוטי תורה ואת נהרדעי ודר בדרום, (ובבלי שם ס"ב ע"ב איתא ר' שמלאי אתא לקמי' דר' יוחנן א"ל ניתני לי ספר יוחסין א"ל מהיכן את א"ל מלוד וכבר נגענו בזה בפ"א ע"ש), אמר ליה אמור לי הדא מילתא מה בין לשמו ושלא לשמו מה בין לאוכליו ושלא לאוכליו. — שקלים פ"ד הל' ג' (מ"ח ע"א) ר' אחא ר' תנחום בר חייה בשם ר' שמלאי מניהי ספר העזרה נוטלין שכרן מתרומת הלשכה, (ובבלי כתובות ק"ו ע"א הובא זה הטאמר בשם רבה בר חנה אמר ר' יוחנן, גם איתא שם מניהי ספרים בירושלים). — ור' שמלאי נזכר גם בבבלי באיזה מקומות, עיי' סוף פסחים ובמ"א. ועיי' ערך הבא.

רבי שמלאי הדרומי שבת פ"א ג' ע"ד ע"ז פ"ב הל' ז' (מ"א ע"ד) יצחק בר שמואל בר מרת' נחית לנציבין אשכח רבי שמלאי (בע"ז שמלאי בלא רבי) הדרומי יתיב ודרש רבי ובית דינו התירו השמן, וע"ש שרב לא רצה לשמוע לו ואמר ר' שמלאי הדרומי מהו ושמואל אמר לרב אכול דלא כן אנא כתיב עליך זקן ממרא דר' שמלאי אמר לה בשם רבי ובית דינו. — ועיי' בבלי ע"ז ל"ז ע"א מסתמך ואזיל ר' יהודה נשיאה אכתפיה דר' שמלאי שמעיה א"ל שמלאי לא הייתה אמש בבית המדרש כשהתרנו את השמן אמר לו בימינו תתיר את הפת וכו' ואפשר שזה ר' שמלאי שמעיה דר' יהודה נשיאה הוא ר' שמלאי הדרומי (גם אפשר שהוא אחד עם ר' שמלאי דערך הקודם). — ובבלי ב"ב ק"א ע"א נזכר ר' שמלאי שמעיה דר' ינאי ע"ש.

ר' שמלאי דבירא מגילה פ"א סוף הל' י"ג (ע"ב ע"ג) ואליהו מקריב בשעת איסור הבמות א"ל שמלאי דבירא א"ל וכדברך עשיתי וכדיבורך עשיתי.

רבי שמעון בולווטא פסחים פ"ד הל' א' תענית פ"ד ס"ז סוף ע"ד מיניין שהשיר מעכב ר' יעקב בר אחא רבי שמעון בולווטא בשם ר' חנינה ולכפר על בני ישראל זה השיר.

ר' שמעון דימה — שמעון בר בא

ר' שמעון דימה פאה פ"ז הל' א' הנקיד את שדהו שנים ושלשה ימים חזר בו תני ר' שמעון דימא קומי ר' זעירא אפילו לאחר שלשה אינו (ט"ס ובמס' נדרים פ"ד הל' י' ליתא, ושם נקרא ר' שמעון דינא) חזר בו.

ר' שמעון דתוספת' ברכות פ"ג ו' ע"ב א"ר שמעון דתוספת' חזרו הדברים ליושנן ע"כ, והוא כמו רבא תוספאה בבבלי, כל' השונה תוספתא ועיי' ערך ר' זעירא תנאי. ובסנהדרין פ"ב הל' ב' (כ' ע"א) הגי' רבי שמואל דסוספתה.

רבי שמעון חסידא מעשרות פ"א מ"ח ע"ד ר' יונה בשם רבי שמעון חסידא ניקורי רשב באביהן אסור והרבים נהגו בהן היתר ואינן ניזוקין.

רבי שמעון נזירא שבת פ"ב ה' ריש ע"א ר' אחא ר' סימן בשם ר' שמעון נזירא עשאה מזור טהורה.

ר' שמעון בריה דר' אייבו יבמות פ"א י"ב ע"א התיב ר' שמעון בריה דר' אייבו והכתיב ויקח עמרם את יוכבד דודתו לו לאשה מעתה אפילו כבני נח לא היו ישראל נוהגין (למאי דס"ד התם אחות אביו אסורה לבן נח ע"ש).

שמעון בר בא ווא, אבא. בירושלמי לרוב בלא כינוי רב או רבי לפי שלא נסמך וכאשר יבוא לקמן (ועיי' ערך שמואל בר בא) ובבבלי רב שמן בר אבא, היה בן בבל ועלה משם לא"י. חולין צ"ג ע"ב אמר ליה רבי יוחנן לרב שמן בר אבא הגי' כיעי השילתא שריין ואת לא תיכול משום אל תטוש תורת אמך ועיי' רש"י שם, ור' יוחנן קרא אותו בבלייא שבת פ"ז ח' סוף ע"א. — ולמד אצל ר' חנינה ואצל ר' יוחנן והיה נכבד מאוד בעיני רבותיו. וכאשר רצה לצאת לח"ל ולבקש שם פרנסתו כי היה עני מאוד (עיי' לקמן) ובא לפני ר' חנינה ואמר לו כתוב לי הדא איגרא דאיך ניפוק לפרנסתי לארעא ברייתא השיב לו ר' חנינה למחר אני הולך אצל אבותיך יהו אומרים לי נטיעה אחת של חמדה שהיתה לנו בארץ ישראל התרתה לה לצאת לחוצה לארץ. מ"ק פ"ג הל' א'. — ור' יוחנן אמר עליו ביכודים פ"ג הל' ג' (ס"ה ע"ד) כל מי שאינו מכיר מעשיו של אברהם יכיר מעשה אבותיו של זה. — והיה מפורסם לירא חמא עיי' ברכות פ"ב ד' ע"ב ר' אלעזר סליק מבקרא לר"ש בר אבא א"ל בנן דאנא תשיש ואנא קרי שמע ומתנמנמם נסיק אנא ידי חובתי א"ל אין ר' ירמיה בעי קומי ר' זעירא בנן דר' אליעזר (אלעזר) ידע דר"ש בר אבא מדקדק במצוותא סגין הורי ליה וכו' ע"ש (ועיי' פאה פ"א ט"ז ע"ג שבת פ"ז ז' ע"ד שהקפיד על ר' אבהו שאמר בשם ר' יוחנן מותר ללמד אדם את בתו יונית).

ר' שמעון בר אבא אמר משמיה דר' חנינא. מגילה פ"ד הל' ד' (ע"ה ע"ב) ר' יעקב בר אחא ר"ש בר אבא בשם ר' חנינה האומר הרי ערכי עלי ובא לסודרו מן הקרקע שמיין לו בעשרה מן המטלטלין שמיין לו בנ' וכו' וכן במ"א. ועיי' ערך ר' חנינה המעשה דאשתביין בנתיה דמר שמואל ואמר ר' חנינה לשמעון בר בא איטפל בקריבתך ע"ש באורך. וקצת נראה מזה שר"ש

שמעון בר בא — רבי שמעון בן זכריה קב"ח

בר אבא היה כהן ושכוייה אסורה לכהן, ולכן כאשר אוקמי שבייהון מברא (ע"ש ובבלי כתובות כ"ג ע"א) אמר ליה ר' חנינה אימפל בקריבתך. — גם נראה ששמעון בר אבא היה אחיו של ר' חייא בר אבא ששניהם היו כהנים ושניהם עלו מבבל ושניהם היו תלמידים לר' חנינה ולר' יוחנן.

ועיקר תורתו של ר' שמעון בר אבא היתה לו מר' יוחנן ואמר בהרבה מקומות משמו. ומאהבתו לר' יוחנן ולתורתו היה משרת אותו עבודת שירות. שבת פ"ו ח' סוף ע"א שמעון בר בא הוה משמש קומי ר' יוחנן והוה מושיט ליה סנדליה כהדא דתני בדרך הארץ כשהוא נועל נועל של ימין ואח"כ נועל של שמאל וכשהוא חולץ חולץ של שמאל ואחר כך חולץ של ימין (והמאמר הזה מודיע לנו דבר חדש שמש' דרך ארץ היתה ידוע להירושלמי). — ומצינו שהקשה לפני ר' יוחנן, עיי' ברכות פ"ה ט' ע"ב שמעון בר בא בעא קומי ר' יוחנן דבר שהוא נוהג ובא חכמים חולקין עליו, והובא בבלי שם ל"ג ע"א בשינוי קצת א"ל רב שמן בר אבא לר' יוחנן מכדי אנשי כנסת הגדולה תיקנו להם לישראל ברכות ותפילות קדושה והבדלות נחזי היכן תקון. — וקצת חכמים אמרו בשמו. גיטין פ"ה הל' ב' (מ"ז ע"ד) ר' סימון ור' יעקב בר אידי בשם ר' שמעון בר בא אנא ורבתינו גבינו לה מן הממלסלין (פ"י פרנסה מממלסלי דיתמי ע"ש).

ואף שגדל כחו בתורה לא זכה להתמנות, ור' אבהו אמר בכורים פ"ג סוף הל' ג' (פ"ה ע"ד) מי יגלה עפר מעיניך ר' יוחנן אבהו ריגלותיה (פ"י שהוא מן רגל שלו כלו' הקטן שבתלמידיו) איתמני שמעון דמעפריא (שמעון בר בא ע"ש שהוא מעפורת והוא חכשיט הראש כלו' מן הגדולים) לא אתמני. — ושם קודם לזה שמעון בר בא הוה כר מסקוס (בר' קראטאשין מונה על הצד, "אולי צ"ל בדמסקוס") ואתמנון דקינק מיניה והוא לא אתמני. ועיי' בבלי סנהדרין י"ד ע"א ר' יוחנן הוה מצטער עליה דר' שמן בר אבא דלא הוה גביהו דליסמכיה. — וגם בנכסים היה ביש מזליה. ירושלמי ביכורים שם שמעון בר בא הוה בקי במרגליתא בכל מילה ולא הוה ליה עיגול מיכליה והוה ר' יוחנן קרי עילוי וגם לא לחכמים לחם. וכבר כתבנו בתחילת הערך שרצה עיי' לצאת לח"ל ור' חנינה לא הניחו לצאת.

ר' שמעון בר אבא יצאה נשמתו בטורה וצוה בשעת מיתתו על ענין טהרה. גזיר פ"ג הל' ה' (ג"ב ע"ד) שמעון בר בא ווא טי דמך הוה אמר הא נפיקא מיכא והא נפיקא מיכא ע"ש.

רבי שמעון בריה דר' הלל בן פזי סנהדרין פ"ז הל' ה' (כ"ד ע"ג) רבי שמעון בריה דר' הלל בן פזי בעי קומי ר' הלל בר פזי מתניתא באשה אחת שיש לה שמות הרבה אבל אם היו נשים הרבה והעלימות הרבה כהעלם אחד הוא. ועיי' ערך ר' לעזר בי ר' יוסי.

רבי שמעון בן זכריה דמאי פ"ב כ"ב סוף ע"ג רבי יונה בשם רבי שמעון בן זכריה המינין האסורין בפניים האגוזין והאורז והשומשומין ופול המצרי.

שמעון בר חייה — רבי שמעון בר יוסי בר לקוניא

שמעון בר חייה עירובין פ"ה כ"ב ע"ד ר' בא בר ממל. שמעון בר חייה בשם רב בפתוחין לתוכה.

רבי שמעון בן חלפותא, חלפתא שקלים פ"ד הל' ב' ר' חונייה דברת חורן ר' בא בר זבדא בשם רבי שמעון בן חלפותא של פרה בשתי סלעים ומחצה. — פאה פ"ז כ' ע"ב אמר ר' שמעון בן חלפתא קלח אחד של חרדל היה לי והייתי עולה בו כעולה בראש התאנה (ועיי' בבלי כתובות קי"א ע"ב). — שם אמר ר' שמעון בן חלפותא הוה מעשה שאמר רבי יהודה לבנו בסיבנין עלה והבא לנו גרוגרו מן החבית עלה והושיט ידו ומצאה של דבש. — ועיי' ברכות פ"א ב' ע"ג ר' חייה רבה ור' שמעון בן חלפתא הוו מהלכין בהרא בקעת ארבל בקריצתא וראו איילת השחר שבקע אורה אמר רבי חייה רבה לר' שמעון בן חלפתא בירבי כך היא גאולתן של ישראל בתחילה קימאה קימאה וכו'. ושם פ"ב ה' ע"א א"ר שמעון בן חלפותא אין לך כלי שמחזיק ברכה יותר מן השלום ומה טעם ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום (וקבעו לזה המאמר במשנה סוף מס' עוקצין). ועיי' תענית פ"ד ס"ה ע"א אמר ר' חנינה זכות מארכה יומין אין בנין הדא מילתא (דלא רצה להתמנות עד זמן דתמני ר' פס עיי' ערך ר' חנינה) לית אנא ידע אין בנין דהויית סליק מן מיבריא לציפורין והוינא עקים איסרטיין מיעול מישאול בשלמיה דר' שמעון בן חלפותא. — והנה רוב אלה המאמרים מראים שר' שמעון בן חלפותא היה מן האמוראים הראשונים של הדור הראשון. אך ע"ז פ"ב הל' ח' (מ"א ע"ד) איתא ר' שמעון בן חלפותא ר' חגי בשם ר' שמואל בר נחמן כבשים ללבושך וכו' הרי שהיה בדור השלישי או בדור הרביעי עיי' ערך ר' חגי וערך ר' שמואל בר נחמן. וכן תענית פ"ב הל' א' (ס"ה ע"ב) מפרש ר' שמעון בן חלפותא דברי ר' שמעון בן לקיש דאמר תשובה של רמיות עשו אנשי נינוה ע"ש.

ואפשר דחלפותא אינו חלפתא, והיו שני אמוראים האחד ר' שמעון בן חלפותא והאחר ר' שמעון בן חלפתא והאחר קודם והשני מאוחר, והסופרים בלבלו וכתבו חלפותא במקום חלפתא ולהפך (או אפשר שהאחד הוא רבי שמעון כ"ח והאחר ר' ישמעאל כ"ח וכבר הראינו דה"ט 24 שהסופרים מעו לרוב בין ר' שמעון ור' ישמעאל).

רבי שמעון בר יוסי בר לקוניא מן האמוראים הראשונים שבדור הראשון. פסחים פ"ז הל' ב' (ל"ג ע"ב) דמר ר' יונתן קומי ר' חייה רבה בשם ר' שמעון בר יוסי בר לקוניא לוקין על תחומי שבת דבר תורה. — הוריות פ"ב מ"ו ע"ד ר' יונתן שלח שאל לר' שמעון כי ר' יוסי בר לקוניא אזהרה למשמש עם הטמאה מניין ובעא כיפה מיזרוק בתריה אמר ליה מילה דמיינוקיא אמרין בכל יום את שאיל לי וכו' עד אמר ליה אנא ואת צריכי לן נצא לחוץ ונלמד, ועיי' בבלי שבועות י"ח ע"ב ושם הגי' ר' יונתן בן יוסי בן לקוניא. — מעשרות פ"ג הל' ח' (ג' ע"ד) ר' לעזר בי ר' שמעון אזל לנביה ר' שמעון בי ר' יוסי בר לקוניא חטוי הוה מזג ליה והוא שתי וכו' אמר ליה וכו' לא ביינד שהוא נאה ולא בכוסך שהוא קטן ולא בכריסי שהוא רחבה (ובבלי פסחים פ"ו ע"ב

רבי שמעון בר יוסי בר לקוניא — רבי שמעון בן יקים קבט

הג' ר' ישמעאל בר יוסי איקלע לבי ריש בן יוסי בן לקוניא, אבל מטה דאיתא בירושלמי שם והוה ר' יהושע בן קרחה צווח ליה חלא בר חמרא וכו' אמר ליה ולא קוצין כסיחין כסחתי וכו' וכאשר הוא בבלי ב"מ פ"ג ע"ב בעובדא דרבי יהושע בן קרחה עם ר' שמעון בן אלעזר נראה דג' הירושלמי היא עיקר) הרי לך שר' שמעון בר יוסי בר לקוניא היה חמו של ר' אלעזר בר שמעון וא"כ היה מן התנאים. ועיי' בסה"ד שהאריך בזה.

רבי שמעון בן יוסינא עיי' מגילה פ"ד הל' ה' (ע"ה ע"ב) העובדא עם ר' שמעון ספרא דטרכנת.

רבי שמעון בי ר' ינאי שבת פ"ג י"ד ע"ב פט"ז ט"ז ע"ד דמר רבי שמעון בי ר' ינאי אני לא שמעתי מאבא אחותי אמרה לי משמו ביצה שנולדה ביום טוב סומכין לה כלי בשביל שלא תתגלגל אבל אין כופין עליה כלי, שם פ"ד ו' סוף ע"ד הובא זה המאמר בזה"ל: אמר רבי שמעון בר' אני לא שמעתי וכו' ונראה שהוא ט"ס וצ"ל ר' שמעון בי ר' ינאי. — מ"ק פ"ב הל' ב' (פ"א ע"ב) כהדא ר' שמעון בי ר' ינאי קטף כרמיה במועדא חמוניה כל עמא וקטפון בתריה בשתא חוריתא שבקיה ויבש. ועיי' בבלי מ"ק י"ב ע"ב ושם נאמר כל זה על ר' ינאי.

רבי שמעון בן יקים תלמידו של ר' יוחנן. ערלה פ"א הל' א' (ס' ע"ד) רבי שמעון בן יקים בעא קומי ר' יוחנן נטעו צד התחתון לסייג והעליון למאכל צד התחתון למאכל והעליון לסייג וכו'. — קידושין פ"א הל' ה' (ס' ע"ג) חד בר נש מי דמיך אמר ינתנו כל נכסי לפלוני חזר ואמר כתבו וחנו ר' לעזר ור"ש בר יקים אעלון עובדא קומי ר' יוחנן וכו'. ועיי' ב"ב פ"ח הל' ה' (ט"ז ריש ע"ב) ר' לעזר ור' שמעון בן יקים אעלון עובדא קומי ר' יוחנן וכו', ושם הל' ט' (ט"ז סוף ע"ב) ר' שמעון בן יקים אעל עובדא קומי רבי יוחנן מהיום לאחר מיתתו מתנתו מהיום ולאחר מיתה אינו גט וע"ש. וכל אלה המקומות מורים שר' שמעון בן יקים היה תלמידו של ר' יוחנן. והיה אדם גדול ומתלמידי ר' יוחנן הראשונים. גיטין פ"ה הל' ב' (ט"ז ע"ד) ר' יסא איתפקיד מדל דיתמין והוה תמן בעיין פרנסה אעיל עובדא קומי רבי אלעזר וקומי ר' שמעון בן יקים אמר ר' שמעון בן יקים לא מוטב שיתפרנסו מן של אביהן ולא מן הצדקה אמר ליה ר' לעזר ר' אילו יבואו לפני רבותינו אין נוגעין בו וכו'. — סנהדרין פ"ג כ"א ע"ד ר' יונתן הוה יתיב מקשי איפשר אית הכא בר נש דשמע הלכה כר' נתן אמר ליה ר' יוסי בר חנינה הא ר' שמעון בן יקים אמר יקום לעיל וכו' עד ולא איתכוון ר' יוסי בר חנינה אלא מסקא ר' שמעון בן יקים לעיל בגין דהוה אינשא רבא. — ונזכר עוד במ"א, וגם בבבלי בא באיזה מקומות ושם שמו ר' שמעון בן אליקים, אך בבבלי משמע קצת שהיה קמן מר' אלעזר. עיי' כתובות נ' ע"ב שאמר לפני ר' אלעזר וקרא אותו רבי, וגם אמר משמו חולין ז' ע"א, ור' אלעזר אמר ליה דבר שהראשונים לא אמרו מעם תשאלנו בבית המדרש כדי לביישני ב"ב פ"א ע"א ע"ב, ובירושלמי דגיטין שהבאנו לעיל קרא ר' אלעזר לר' שמעון בן יקים רבי ונראה משם שהיה גדול מר' אלעזר.

רבי שמעון בר כהנא — רבי שמעון בן לקיש

רבי שמעון בר כהנא פסחים פ"ג הל' ב' (ל' ע"א) ר' שמעון בן לקיש בשם רבי שמעון בר כהנא אבר מדולדל צפורן מדולדלת וכו' חיבור לטומאה ואינו חיבור להזייה. — דמאי פ"ג כ"ג ע"ב חלה סוף פ"ד ר' שמעון בר כהנא הוה מסמך לר' לעזר (בחלה הגי' לר' ליעזר) עברון על חר כרם (בחלה סייג) אמר ליה אייתי לי חר קיס (בחלה קיסם) מיחצד שינוי וכו', הרי דהוה זומר מר' אלעזר ואיך אמר בפסחים ר"ש בן לקיש בשמו? ואפשר שהגי' דמס' חלה לר' ליעזר היא עיקר, ושמעון בר כהנא זה הוא התנא שמעון בר כהנא והובא חלה שם אמר ר' שמעון בן גמליאל אני ראיתי את שמעון בן כהנא שותה יין של תרומה בעכו, וצריך ליגרום במס' דמאי ומס' חלה שמעון (ולא ר') בר כהנא וכו' והיה סומך לר' אליעזר והוא ר"א בן הורקנס. ואפשר שיש לגרום גם במס' פסחים ר"ש בן לקיש בשם שמעון בר כהנא והוא התנא הגזר סוף חלה.

רבי שמעון בר כרסנא (ה) ולפעמים ברסנא. מצינו עיר בשם כרסנא, ברסנא. עיי' מס' שביעית פ"ט הל' ז' (ל"ט ע"א) אמר ר' זעירא ואנא דלא סמכית עלי אשתאלת לאילן דבית כרסנא ואמרין נהגין הוינא וכו'. ובמס' מ"ק פ"ג פ"ב ע"ג איתא כהדא גמליאל דיקונתיה קברוניה בורסאיי גבון. והעיקר כרסנא (בכ"ף) דכן איתא במנחות פ"ה ע"א אמר ר' יוסי אף חיטי כרזיים וכפר אחים אילמלא סמוכות לירושלים היו מביאין מהן וכו'. ומצינו מקום ששמו כרזין. *) ונראה שכרזיים הוא אחד עם כרסנא (ובחוספתא מנחות ג"ט הגי' כרזיים והוא מ"ס). — ור' שמעון בר כרסנא הוא בן עיר או כפר ששמו כרסנא.

ור' שמעון בר כרסנא נזכר באיזה מקומות. שבת פ"ג הל' א' רב כד הוה מורי בתבורתיה הוה אמר כר' מאיר בציבורא הוה מורי כר' יוחנן הפנדלר אמר רבי שמעון בר כרסנא כר' ישמעאל בי ר' יוסי דרש לון דתני ר' ישמעאל בי ר' יוסי אמר משום אביו כל דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת ועשאו בשבת בין שוגג בין מזיד אסור בין לו בין לאחרים. — ואמר בשם ר' אחא, דמאי פ"ג הל' א' (ובקראקא ובקראטאשין איתא שם בטעות ר"ש בר בר סנא) עירובין פ"ה כ"ב ע"ד יומא פ"ה הל' ח' (מ"א ע"א) ר"ה פ"א ריש הל' א'.

רבי שמעון בן לקיש תלמיד חבר של ר' יוחנן, ור' יוחנן כיברו מאוד וקרא אותו „כנגדי“, בבלי כתובות ג"ד ע"ב פ"ד ע"ב ופ"י רש"י שקול כמותי. שמו נודע בירושלמי ובבלי, ושני התלמודים מלאים משפתם אל שפתם ממאמריו בהלכה ובהגדה. והיה מתודד הרבה כאשר מורה דרך לימודו. ובבלי סנהדרין כ"ד ע"א איתא אמר עולא הרואה את ריש לקיש בבית המדרש כאילו עוקר הרים וטוחנן זה בזה ע"כ. וגם בהגדה נעמו מאמריו. — ר' שמעון בן לקיש ראה את רבי עיי' ערך ר' יוחנן. ואמר כמה פעמים בשם ר' הושעיה

*) cf. A. Neubauer, La Géographie du Talmud, p. 220.

רבי שמעון בן לקיש — רבי תחליפא קיסריא קל

וגם בשם ר' יהודה נשיאה, ור' אלעזר. אמר בשמו וכן ר' יוסי בר חנינא (עיי' ערך כל אחד ואחד על מקומו), ועוד אמרו הרבה אמוראים בשמו.

ר' שמעון בן לקיש היה בעל כח הרבה ומסר נפשו להציל רבי איסי (אסי) אשר נשכה בספסופה, ור' יוחנן (ונראה שצ"ל ר' יוחנן) כבר נתייאש מר' איסי ואמר עליו יטרך המת בסדינו, תרומות סוף פ"ח. ושם בא ג"כ הסיפור איך הציל ריש לקיש מטונו של ר' יוחנן אשר לקחו לסטים ע"ש. — וקול גודל כחו הלך עד בבל ושם הפריזו על המדה בהגדות ומליצות עיי' בבלי גיטין מ"ז ע"א ב"ט פ"ד ע"א ושם איתא שמת קודם ר' יוחנן. וע"ש שר' יוחנן קינתרו על שהיה ליסטים קודם שבא אצלו, וכן בא בבבלי בהרבה מקומות שר"ל היה ליסטים אבל בירושלמי לא נמצא לא זכר ולא רמז שיצא רבי שמעון בן לקיש מעולם לליסטות.

רבי שמעון בר מיישא מגילה פ"א ע"ב ע"ד רבי שמעון בר מיישא בעא קומי ר' לעזר מהו הרואה שילה או שילה ומישכן שילה.

שמעון בר נרשיה כלאים פ"ג הל' א' ר' בא בר כהנא שמעון בר נרשיה בשם ר' שמעון בן לקיש בנוטים לחורבה שנו, וכן הוא שם הל' ה' (כ"ח ע"ד) אך שם איתא שמעון נרשיה, מזה נראה שניש הוא שם מקום ור' שמעון נקרא על שם מקומו (אבל אינו נרש דבבל).

רב ישעיה בריה דרב חננאל מגילה פ"א ע"א ע"ג רב ישעיה בריה דרב חננאל אמר צריך לכתוב ה"א לטפה מארכובתו של למ"ד ע"ש (ושם ישעיה עיי' ערך ר' שמואל בר אנדומא).

רב ששת אמורא בבבלי ידוע ונזכר באיזה מקומות בירושלמי.

אות ת"ו.

רבי תחליפא בדור הרביעי. ברכות פ"א ב' ע"ד-ר' אחא ורבי תחליפא (בבבלי ובקראטאשין בטעות תחליפתא) חטוי בשם ר' שמואל בר נחמן רגזו ואל תחטאו וכו'. — פאה פ"ד הל' ז' (י"ח ע"ג) רב כהנא ורבי תחליפא חד אמר תוך היר ותוך המגל וחד אמר תוך היר ואפילו לאחר המגל. — שבת פ"ב הל' א' ר' תחליפא שאל לר' חסדא ולא כן אלפן רבי שבת שחלה להיות בחנוכה שאסור לראות מטבע לאור החנוכה. ועיי' ערך ר' נסא. — ובבלי כתובות ח' ע"א ר' תחליפא בר מערבא איקלע לבבל בריך שית אריכתא וכו'. שם מ"ק כ"ז ע"א כי אתא רבין אמר ליה ההוא מרבנן ור' תחליפא בר מערבא שמה וכו' ובמס' גדרים נ"ו ע"ב כנהדרין כ' ע"א הגי' מישנה קצת ע"ש.

רבי תחליפא קיסריא תענית פ"ב ריש הל' א' ובראש הנשיא אמר רבי תחליפא קיסריא כדי לפרסמו לא דומה המתבזה מעצמו לכתובה מאחר.

רבי תחליפא קיסריא — רבי תנחום בי רי היא

ובבלי שם ט"ז ע"ב הגי' ר' אבא דמן קסרי וכר"ף הגי' ר' אדא וכר"ש הגי' ר' זירא דמן קסרי. — סוטה סוף פ"ה איש תם וישר (איוב) אמר רבי תחליפא קיסריא שהיה ויתרן. — נדרים פ"א הל' ב' (ל"ו ע"ד) עד כדון עצמו מהו שיקדיש לשמים בלשון קונם וכו' אמר ר' תחליפא קיסריא שנייא היא שבו בלשון שהתפס את הקדוים בו בלשון התפס בו את הנכסים וכו'.

רבי תנחום יבמות פ"י י"א ע"ב השיב רבי תנחום על הקו' שהקשה ר' שמואל בר אבא (ע"י ערכו) קומי ר' זעירא ואמר ר' זעירא מאן דמר לי הדא מילתא אנא משקי ליה קונדיטון, וע"י קידושין פ"א נ"ט ע"ב ושם הגי' ר' נחום. ברכות פ"ד ז' ע"ד ר' תנחום בר איסכולסטיקא מצלי יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שתשבור ותשבית עולו של יצר הרע מלבינו שכך בראתנו לעשות רצונך ואנו חייבים לעשות רצונך את חפץ ואנו הפיצים וטי מעכב שאור שבעיסה גלוי וידוע לפניך שאין בנו כח לעמוד בו אלא יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שתשביתנו מעלינו ותכניענו ונעשה רצונך כרצונינו בלבב שלם. ובבלי ברכות י"ז ע"א איתא הך תפילה בשם ר' אלכסנדר וכו' ובסיגון אחר. וע"י מה שהערנו לעיל פ"ג על סגנון התפילות דירושלמי ובבלי. — וע"י ערך ר' תנחומא.

רבי תנחום אדרעיא, אדרעיא תענית פ"א הל' א' (ס"ג ע"ג) כתיב ויאמר אליהו התשבי וכו' אם יהיה השנים האלה מל ומטר וכו' ר' ברכיה אמר ר' יוסה ורבנין חד אמר בין על המל בין על המטר נשמע לו וחורגה אמר וכו' מאן דאמר בין על המל בין על המטר נשמע לו איכן הותר נדרו של מל אמר ר' תנחום אדרעיא סברין מימר נדר שהותר מכללו הותר כולו. — שם (ס"ג ע"ד) וארץ רפאים תפיל אמר רבי תנחום אדרעיא וארעא תפקידה תפלט. וע"י ברכות פ"א ט' ע"ב ושם הגי' אמר ר' תנחומא אדרעיא סברין מימר נדר וכו'.

רבי תנחום בוצרייא כלאים פ"ג הל' א' אמר ר' תנחום בוצרייא וכן היא בערוגה שבערוגות היא מתניתה.

רבי תנחום בי ר' חייא בדרור השלישי וברור הרביעי. ברכות פ"ה ט' ע"א ר' יונה בשם רבי תנחום בי ר' חייא זה שהוא רואה חלום קשה צריך לומר יהי רצון וכו' (וע"י לעיל נ' ע"א). — שבת פ"ג ו' ע"ג ר' יסא סלק גבי ר' תנחום בר חייא בעא מיעברתיה קומי, ע"י ערך ר' יוסי גליליאי. — תענית פ"א סוף הל' א' (ס"ד ע"א) ר' אחא בשם ר' תנחום בי ר' חייא אילו ישראל עושים תשובה יום אחד מיד היה בן דוד בא מה טעמא היום אם בקולו תשמעו. — מ"ק פ"א הל' א' (פ' ע"ב) ר' לעזר בי ר' יוסי בשם ר' תנחום בי ר' חייא עד כדי שיעשו כרגלי האוח. וע"י ערך ר' לעזר בי רבי יוסי. — שם פ"ג ע"ג ר' חוננא בר פפא סלק גבי ר' תנחום בר חייא נפק לגביה לביש סנמיריה וכו' אמר ליה הדא מנן לך אמר ליה הכין הוה ר' סימון רבי עבד. — סנהדרין פ"א י"ח ע"ג אמר ר' כהנא חבר הוינא ואעלי ר' תנחום בר חייא לקדוש החודש — והעולה מכל אלה שהיה תלמידו של ר' סימון

רבי תנחום בן ר' חייא — רבי תנחומא קלא

והוא היה בדור השלישי, והיה מראשוני וגדולי הדור הרביעי, שהרי העלה ר' כהנא לקידוש החודש ור' כהנא היה בדור הרביעי עיי ערכו.

רבי תנחום בר הנינא ברכות פ"ד ח' ע"ב אמר רבי תנחום בר חנינא צריך אדם ליחד לו מקום בבית הכנסת להתפלל ומה טעם ויהי דוד בא עד הראש וכו'.

רבי תנחום בר יודן ברכות קרוב לסוף פ"ז אמר רבי תנחום בר יודן כבוד היום קודם לכבוד לילה וכו' קדושת הלילה קודמת לקדושת היום. וכבלי פסחים ק"ה ע"א הובא כלי ברייתא וכבר הערנו על זה לעיל כ"ד ע"א ע"ב. — יומא פ"ב הל' א' אמר רבי תנחום בר יודן מה את שמע מינה נאמר בראש המזבח ע"ש.

רבי תנחום בר ירמיה ברכות סוף פ"ד א"ר תנחום בר ירמיה ומתניתא אמרה כן סדר ברכות אומר אבות וגבורות וקדושת השם ע"ש. — גיטין פ"א הל' ב' (ט"ג ע"ג) רבי תנחום בר ירמיה הוה בחפר והוון שאלון ליה והוא מורה אמר (צ"ל אמרין) ליה ולא כן אולפן רבי שאסור לתלמיד להודות הלכה לפני רבו עד שיהא רחוק ממנו שנים עשר מיל כמחנה ישראל והא ר' מנא רבך יתיב בציפורין אמר לון ייתי עלי דלא ידעית. ובמס' שביעית פ"ו ל"ז ע"ג הגי' ר' תנחום בר חייא הוה בחפר וכו' אמרין ליה ולא כן אולפן רבי וכו' והא ר' מנא רבך וכו', וא"כ הוא ר' מנא א' דהא ר' תנחום בר חייא היה בדור השלישי ובדור הרביעי עיי ערכו, וגם מהגי' דמס' שביעית נראה שהוא ר' מנא א' דעיקר כושבו של ר' מנא ב' היה בציפורין (עיי ערכו) ואיך השיב ר' תנחום בר ירמיה ייתי עלי דלא ידעית.

רבי תנחום בר עילאי מעשרות פ"א מ"ח ע"ד הענבים והאבשין משיבאישו . . . . ר' אייבו בר נגרי רבי תנחום בר עילאי בשם ר' נחום בר סימאי והוא שתהא חרצנה שלהן נראית מבחוץ. — תרומות פ"ב מ"א ע"ג שבת פ"ג הל' א' אמר ר' תנחום בר עילאי אף ראשי לפתות וראשי קפלומות עשו אותן כתבשיל שהוא מצטמק ויפה לו. — תענית פ"ב הל' א' (ס"ה סוף ע"ג) דרש ר' תנחום בר עילאי ויכנעו שרי ישראל והמלך ויאמרו צדיק ה' וכו' נתענו אין כתיב כאן אלא נכנעו לא אשחיתם.

רבי תנחום בר פפא באלכסנדריאה ובדור הרביעי. קידושין פ"ג הל' י"ד (ס"ד ע"ד) רבי תנחום בר פפא שלח שאל לר' יוסי תרין עובדין מן אלכסנדריאה אחד בפניה ואחד באשת איש וכו'. וזה ר' יוסי הוא ר' יוסי ב' דאיתא התם דאמר לרב מנא סב וחתים.

רבי תנחומא בדור החמישי. ברכות פ"א ב' ע"ב אי זהו בין השמשות אמר רבי תנחומא לטיפה של דם שהיא נתונה על גבי חדה של סייף נחלקה הטיפה לכאן ולכאן זהו בין השמשות. — שקלים פ"ו הל' א' מ"ט ע"ד אמר ר' תנחומא איתקשיית קומי ר' פינחס אתיא כר' יודה וכו' (ור' פינחס היה בדור החמישי עיי ערכו). — ע"ז פ"ב הל' ח' (מ"א סוף ע"ג) ואילו הן (חמש היצאות שבתורה) שאת ארור מחר משוקדים וקם הלא אם תיטיב שאת או

רבי תנחומא

שאת אם לא תיטיב וכו' ר' תנחומא מוסיף הדא ובני יעקב באו מן השרה כשמעם או כשמעם ויתעצבו האנשים (ועיי' בבלי יומא נ"ב). — ועוד נמצאו לו הרבה מאמרים ורוב מאמריו הם בהגדה. ונראה דהא דאיתא ברכות ד' ר' תנחום בר איסכולסטיקא מצלי וכו' (עיי' ערך ר' תנחום) זה ר' תנחום הוא ר' תנחומא ובירושלמי בא לפעמים ר' תנחום במקום ר' תנחומא, ואסכולסטיקא (*σχολάστικος*) כונתו בל' יונית המאוחרת איש מלומד בחכמת הדיבור ודרשן, וכן מצינו ב"ר פס"ד ייעול ר' יהושע בר חנינה שהוא ארכולוסטיקא דאורייתא. ור' תנחומא עיי' שהיה נודע לבעל הגדה נקרא בר איסכולסטיקא. — ואפשר שמשמעם זה נקרא המדרש תנחומא על שמו.

בחתימת זה הפרק ראינו להעיד איזה דברים בשמות האמוראים דהירושלמי. רוב שמות האמוראים מקורם בכתבי הקודש, ונשתנו לפעמים עיי' רכות המבטא של בני א"י כגון ינאי ב"מ' יוחנן, יוסי ב"מ' יוסף. וכן סימון הוא שמעון וכבר מצינו סימון ושמעון (עיי' ערך ר' סימון). ומזה סימאי, סימי. — וגם נשתנה לפעמים השם עיי' הסופרים והוא שם עברי. כגון ר' ביבי והוא בני עזרא ח' א', ר' ביסי עזרא ב' מ"ט בסי (אך שם הוא שם נתיני עיי' לקמן). ולפעמים השמות פרטיים נעתקו משמות תוארים כגון אבא מן אב, רחומי מן רחום, פביומי הוא יום טוב, וכו'. וכן משמות המקרה, חנינה (ואפשר שהעיקר חניניה), חסדא מן חסד, נחמן מן נחמה (ואפשר שהוא מן נחום).

ונמצאו גם שמות יונים ורומיים ובשינוי קצת, ולרוב א' או י' ב"מ' *os*, *us*. אלכסנדרא, אלכסנדר, והוא *Ἀλέξανδρος*, פליפא, פליפה והוא *Φίλιππος*, ניקומכי *Νικόμαχος*, לכסה *Ἀλέξιος*, פטרוקי (אפטורקי) *Πτόλυχος* בחילוף למ"ד ורי"ש, אבטכו *Εὐμαχος*, פישפשה *Σπέυσσιππος* (ונתחלה *σπ* לשם כמו גלוסקא *Κόλαξ* עיי' ר"ב מוספאי ערך גלוסקא). ונמצאו ג"כ שמות אשר נכנים משם המן בל' יונית או מחואר: אנדרי והוא *ἀνήρ, δρος* ואפשר שהוא *Ἀνδρία*, קיריים *Κύριος*, פרומו *Πρωτος*. — ומצינו כבר בתנאים קדמונים שמות יונים: אנטיגנוס והוא *Ἀντίγονος*, אבקולוס *Εὐκόλος*. — ושמות רומיים: ביסני *Bassianus*, וולוס *Julius*, טיברי *Tiberius*, יוסטי *Justus*, יוסטיני *Justinus*, לוליאני *Julianus*, מרי *Marius*, מריון *Marinus*, (ואפשר שגם מרינוס הוא *Marinus*), פריגורי *Peregrinus*, רומנוס *Romanus* וכדומה. — (ואפשר שהשם ביסי הוא *Bassus* ולא שם נתיני במקרא עיי' לעיל). — וגם הרבה שמות הם מושאלים מל' סורסי.

קלב

עוד יש להעיר על הא דאיתא בבלי יומא ל"ח ושם רשעים ירקב דלא אסקי בשמייהו. ונראה דבא"י לא חשו לזה דהרי מצינו אמורא ושמו רבי בייתוס, ובייתוס הוא שם איש אשר יצא למינות כידוע. וכן נמצא ר' חייא בר טיטס, ר' יודה בר טיטס והוא שם הדומי הידוע אשר החריב בית מקדשנו. ואין להאריך.

פרק חמישי.

מפרשי הירושלמי, והתלמוד הירושלמי אשר בדינינו היום.

כבר קדם לנו בפרק שלישי שע"י צוק העתים הלכו ודלו הישיבות בא"י ולא ניסדר הירושלמי כראוי. זה לא אמר להשנית זכרון התורה והקים לה שם ושארית בבבל ושמה ישבו כסאות למשפט גם אחר החימת תלמוד בבלי, והוקמו על רותני התורה המה דרכנים סבוראי והגאונים, ועל שכמי האנשים הגדולים האלה היה המשא לעבוד עבודת הקודש לסיים סידור הבבלי ולהעמיד אותו על תכונתו למען ירוץ הקורא בו. ולפי גודל המלאכה אשר עלתה עליהם, מצורף אליה העטל והשקידה להפיץ לימוד הבבלי לא נשאר להם פנאי ללימוד הירושלמי, ואפשר שלא בא כלל לידיהם, לכן לא נזכר הירושלמי לא בספריהם ולא בתשובותיהם. והרי הספרים היותר ראשונים אשר בדינינו והם הלכות גדולות וס' השאלות לר' אחא משכחא לא נתיסדו בשום מקום בהלכותיהם על הירושלמי, ואך הגדות באו בהם אשר מקורם בירושלמי ונראה שאלה הגדות נודעו להם מקבוצת הגדות בספר מיוחד וכעין הרבות ומדרש תנחומא וכו'. וכבר עמד הנאון רש"ל ר"ס ז"ל על זה בכרם חמד שנת תר"א והוכיח כן בדברים כי נעמו. ונוסיף להביא עוד ראיה לזה ממה דאיתא בש"ת שערי צדק ח"ג ש"ג סי' ז' הדא מילתא בעי לה כמה כלי מן קמי מר רב שמואל ראש כלה ולא פשטה נברא דקדיש איתתא ואזל למדינת הים ואתני בהדא (צ"ל בהדה) דאי לא אתי לזמן פלוני ליבטלו קידושי ומטא זימנא ולא אתא מאי מי מדמינן קידושין לגיטין וכי הכין דאין אונס בגיטין אין אונס בקידושין ובטילין קידושין או לא ולא איפשיטא ע"כ. והנה הדין הזה אשר היו מסופקין בו כמה כלי ולא איפשטא הוא שנוי בפירוש בירושלמי קידושין פ"ג הל' ב' (ס"ג ע"ד) והכי איתא שם: ר' אבהו בשם ר' יוחנן סדר הסימסון כך הוא אנא פלן בר פלן מקדיש לך אנת פלני ברת פלן על מנת ליתן לך מיקמת פלן ומכנסינך ליום פלן ואין אתא יום פלן ולא כנסתיך לא יהוי לי כלום אידע לו אונס ר' יוחנן אמר אונסא כמאן דלא עכר רשב"ל